

Natuurvisie

Land van Cuijk

2024 tot en met 2030

COLOFON

Natuurvisie Land van Cuijk 2024 tot en met 2030

OPDRACHTNEMER	idverde Advies Willemsplein 2-4 5211 AK 's-Hertogenbosch T 073 205 11 00 E advies@idverde.nl
AUTEURS	Clannad Koumans ¹ , Theresia van den Bogaard ¹ , Zef Hermans ¹ , Bart Huckriede ² , Marjon Hermanussen ² en Irma van Riel ² ¹ idverde Advies ² Gemeente Land van Cuijk
ILLUSTRATIES	Shirali Vaidya
VRIJGEGEVEN DOOR	Mieke Latijnhouwers
OPDRACHTGEVER	Gemeente Land van Cuijk Louis Jansenplein 1 5431 BV Cuijk
STATUS	Definitief
VERSIE	1
DATUM	2024

Copyright 2024 gemeente Land van Cuijk. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van gemeente Land van Cuijk. Gemeente Land van Cuijk is niet aansprakelijk voor eventuele schade ontstaan bij gebruik van gegevens uit dit rapport.

VOORWOORD

Met genoegen presenteer ik je deze Natuurvisie. Het is een visie over de relatie tussen mens en natuur, uiteraard met een bijpassend uitvoeringsprogramma.

In een tijdperk waarin de wereld wordt geconfronteerd met grote ecologische uitdagingen, is het van essentieel belang dat we de betekenis van de natuur voor ons welzijn en onze toekomst grondig onder de loepnemen.

De natuur is een onmisbare bron van leven en welzijn. Haar diverse ecosystemen voorzien ons niet alleen van vitale zaken zoals schoon water, lucht en voedsel, maar dienen ook als het fundament voor onze fysieke en mentale gezondheid. De natuur vormt een onmisbaar onderdeel van ons dagelijks bestaan en het behoud ervan heeft een directe invloed op onze levenskwaliteit.

Ondanks dat staat de natuur onder toenemende druk als gevolg van menselijke activiteiten. Klimaatverandering, ontbossing, vervuiling en verlies aan biodiversiteit vormen ernstige bedreigingen voor de ecologische stabiliteit van onze planeet, en dus ook van onze gemeente. Het is hoog tijd dat we deze uitdagingen met vastberadenheid en gezamenlijke inspanningen aanpakken om de natuur te beschermen voor huidige en toekomstige generaties.

Uiteraard zien we ook knelpunten. Onze ruimte is schaars. De natuur moet de ruimte delen met woningbouw, landbouw, economie, infrastructuur, mobiliteit en meer. In deze Natuurvisie leggen we vast wat we als gemeente van de natuur vinden en hoe we de komende jaren met de natuur en alle uitdagingen eromheen om willen gaan.

Aan de hand van deze Natuurvisie is ook een uitvoeringsplan gemaakt, waarin praktische stappen en maatregelen staan om de doelstellingen van de visie te realiseren. Met een scherp oog voor behoud en bevordering van de lokale natuurlijke omgeving, richt het plan zich op concrete acties om duurzaamheid, biodiversiteit en leefbaarheid te versterken. Alleen samen kunnen we hier succes in behalen!

Antoinette Maas
Wethouder Duurzaamheid, Natuur en Mobiliteit

SAMENVATTING

Enkele hoofdlijnen uit deze natuurvisie zijn:

1. We beschrijven welke logische natuurverbindingen gemaakt worden. Dit doen we vanuit de gebiedskarakteristiek en bestaande opgaven en ambities vanuit de EU, Rijk, Provincie, gemeente en wet -en regelgeving.

Dit betekent concreet een toename van 400 hectare natuur in de periode 2024 tot en met 2030, waarvan 265 hectare (107 km) ecologische verbindingzones zijn. De rest bestaat uit aanleg van bossen, combinaties tussen ondernemen en natuurontwikkeling, Oost-west verbindingen , 'groene stapstenen' en buffers rondom bestaande natuurgebieden.

2. We geven met de natuurvisie invulling aan een deel van de omgevingsvisie.

De natuurvisie staat niet op zichzelf, maar is nauw afgestemd met andere visies die in ontwikkeling zijn binnen de gemeente, zoals de Woon-Zorg visie, Mobiliteitsvisie en Vitaal Landelijk Gebied. Daarnaast is de visie verweven en afgestemd met teams die operationele taken hebben of met ruimtelijke ontwikkelingen bezig zijn.

3. We combineren voldoende draagvlak met uitvoering van 26 doelen en met bijbehorende 28 werkprogramma's.

De natuurvisie is tot stand gekomen via afstemming met het Platform Natuur, Landschap en Ecologie en mensen die andere visies ontwikkelen en dus met andere taakvelden. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van een enquête onder inwoners, waaruit meer dan 1000 reacties verwerkt zijn.

4. Verhoging van de biodiversiteit en het effect meten van wat we doen.

In 2023 is door de Wageningen Universiteit & Research (WUR) een nulmeting biodiversiteit gedaan in bermen, natuurgebieden en op akkers. Daaruit komt de bevestiging dat er veel werk te doen is om het verlies aan biodiversiteit te stoppen en liefst om te buigen naar toename. In de periode 2024 tot en met 2030 monitort en meet de WUR wat het effect is van alle maatregelen die we doen met natuurontwikkeling, zodat de gemeente tussentijds en aan het einde zo nodig kan bijsturen. De uitkomsten worden tevens gebruikt voor evaluatie van de beleidscyclus, planning -en control cyclus en mogelijk rekenkamer commissie.

5. Doelen die logisch aansluiten op functiegebieden, maken de natuurvisie goed uitvoerbaar.

In de natuurvisie maken we onderscheid in 4 functiegebieden, namelijk 'Woongebieden, bedrijventerreinen, landelijke gebieden en natuurgebieden. Bij ieder functiegebied hoort een specifieke set van logische en haalbare doelen en maatregelen via werkprogramma's. Dat maakt de natuurvisie realistisch en daarmee uitvoerbaar.

6. Trots op Land van Cuijk.

We communiceren actief over natuurontwikkelingen en betrekken blijvend het platform Natuur, Landschap en Ecologie daarbij en alle overige belangengroepen en samenleving. We stralen uit dat het goed wonen, werken en leven is in Land van Cuijk. Communicatie is dan ook één van de werkprogramma's, waar we nadrukkelijk werk van maken. Natuur versterken en maken kan de gemeente immers niet alleen en we kijken daarbij ook over de eigen grenzen heen, door aansluiting bij de regio.

De inhoudelijke toelichting hierop is als volgt:

Natuur is onmisbaar voor het voortbestaan van de mensheid. Het biedt ons tal van ecosystemendiensten waardoor we in leven blijven. Schoon drinkwater, gezond voedsel en frisse lucht zijn hier voorbeelden van. Maar de natuur staat onder druk. Het oppervlakte aan natuur wordt steeds kleiner in omvang en de

kwaliteit van natuur gaat achteruit. Daarom is het noodzaak om in actie te komen en de natuur te verbeteren! Met de Natuurvisie zet de gemeente een nieuwe koers uit voor de natuur.

De Natuurvisie is een tactisch plan waarin een visie, doelen en maatregelen zijn vastgesteld. Met dit plan sturen we op natuurontwikkeling met behoud van de unieke uitstraling en identiteit van de gemeente. Dit doen we in samenwerking met inwoners, (agrarische) ondernemers en belangenorganisaties. De doelen en maatregelen in dit plan zijn *niet* uitgewerkt per locatie. Daarvoor kunnen in navolging van dit plan uitvoeringsplannen of beheerplannen per project of gebied worden opgesteld.

Hoe wij omgaan met de natuur komt voort uit wetten, regels, beleidsplannen en subsidies die op het moment van schrijven van toepassing zijn. Wij houden ons aan wereldwijde, Europese, landelijke, provinciale, regionale en gemeentelijke regels. De belangrijkste uitgangspunten hiervan staan in Hoofdstuk 2 omschreven.

Natuur in Land van Cuijk

Land van Cuijk is een unieke gemeente. Qua omvang is de gemeente een van de grootste gemeenten in Nederland en het landschap is veelzijdig. Het rivierengebied gelegen in het oostelijke deel van de gemeente ligt aan de voet van de Maas. Binnen dit vruchtbare kleigebied liggen uiterwaarden die een uniek ecosysteem vormen. In dit deel van de gemeente ligt dan ook het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent dat onderdeel is van het UNESCO Man & Biosphere gebied de Maasheggen.

Ten westen van het rivierengebied ligt het drogere en voedselarmere zandgebied. Binnen dit gebied zijn drie deelgebieden te vinden in de vorm van de Raamvallei, de Peelzoom en de Peelkern. De Raamvallei is het natte gedeelte in het zandgebied met veel natuurlijke elementen in de vorm van bloemrijke graslanden, bosjes en struwelen. De Peelzoom staat bekend om haar (dennen)bossen en heideontginningen. In de Peelkern komen veel kleine landschapselement zoals poelen, houtwallen en hagen voor. Deze vormen stapstenen voor plant- en diersoorten van natuurgebied naar natuurgebied.

Vier functiegebieden

In deze Natuurvisie is de gemeente verdeeld in vier functiegebieden: woongebied, bedrijventerrein, landelijk gebied en natuurgebied. Dit reden hiervan is dat als we natuur willen versterken, we rekening moeten houden met de manier waarop de ruimte in de gemeente op dit moment wordt gebruikt.

Woongebieden

Woongebieden bestaan voornamelijk uit woonwijken. Ook centrumgebieden met hun horecagelegenheden en winkels horen bij dit functiegebied. Enkele kenmerken van een woongebied zijn:

- dichtbevolkte delen
- versteende omgeving
- voorzieningen (supermarkten, apotheken, sportverenigingen, enzovoorts)
- sociale samenhang

Bedrijventerreinen

Dit functiegebied bestaat uit bedrijven en de omringende infrastructuur die nodig is om bedrijven te bevoorraden of goederen te exporteren. Enkele kenmerken van een bedrijventerrein zijn:

- grote gebouwen
- brede wegen
- grote verharde oppervlaktes
- weinig groen

- soms luchtverontreiniging (afhankelijk van type bedrijven)
- veel verkeersbewegingen

Landelijk gebied

Dit functiegebied bestaat uit open landschap buiten de bebouwde kom. Agrarische activiteiten horen ook bij het landelijke gebied. Enkele kenmerken van een landelijk gebied zijn:

- vergezichten
- infrastructurele lijnen
- boerderijen en schuren
- akkers, weilanden en sloten
- houtwallen
- struwelen
- vee- of gewassenteelt

Natuurgebieden

Natuurgebieden bestaan voornamelijk uit natuur. Recreatieve activiteiten en recreatiegebieden behoren ook tot dit functiegebied. Enkele kenmerken van een natuurgebied zijn:

- natuurlijke omgeving
- weinig infrastructurele lijnen
- voorzieningen voor wandelaars, fietsers, ruiters en andere buitensporten
- rust

Binnen elk functiegebied wordt de ruimte op een andere manier gebruikt. Op bedrijventerreinen is er een hoge activiteit overdag door werknemers die op locatie werken en goederen die verplaatst worden. Na werktijd is het over het algemeen rustig op deze locaties, omdat werknemers dan thuis zijn. In de natuurgebieden komen menselijke activiteiten minder voor. Over het algemeen heeft natuur hier de ruimte om door te ontwikkelen. Omdat ieder functiegebied andere behoeften heeft, zijn de kansen voor de natuur ook overal anders. Om deze reden hebben we gekozen voor een visie en natuurdoelen per functiegebied (hoofdstuk 6).

Om de Natuurvisie vorm te geven naar de dagelijkse praktijk zijn werkprogramma's opgenomen met daaraan een geschat budget (hoofdstuk 7). De gemeenteraad heeft dit plan vastgesteld.

LEESWIJZER

OPBOUW VAN DE NATUURVISIE

De Natuurvisie Land van Cuijk is opgebouwd uit een aantal hoofdstukken. Per hoofdstuk worden vragen beantwoord, waardoor steeds duidelijker wordt wat de kansen en knelpunten zijn voor natuur in Land van Cuijk. Uiteindelijk kunnen we met de antwoorden op de vragen de doelen vaststellen voor onze natuur en vervolgstappen benoemen.

Hoofdstuk 1 – Waarom een Natuurvisie?

In dit hoofdstuk staat de aanleiding voor deze Natuurvisie, de doelstelling die gemeente Land van Cuijk zich heeft gesteld en de overkoepelende visie voor de komende zes jaar.

Hoofdstuk 2 – Welke wetten en regels zijn er?

Natuurbehoud, -herstel en -beheer zijn gebonden aan wereldwijde, Europese, landelijke, provinciale, regionale en gemeentelijke regels en visies van gemeentelijke partners. In hoofdstuk 2 zijn de regels die van invloed zijn op deze Natuurvisie op een rij gezet.

Hoofdstuk 3 – Wat is natuur?

Voordat we iets kunnen zeggen over onze omgang met natuur moet duidelijk zijn wat we onder natuur verstaan. Ook is belangrijk waar natuur invloed op heeft en wat de grote uitdagingen zijn voor de natuur.

Hoofdstuk 4 – Wat is Land van Cuijk?

Natuur is gebonden aan landschapstypes, bodem en alle elementen die in een landschap voorkomen. In dit hoofdstuk beschrijven we het landschap en delen het op in functiegebieden om per gebied doelen over de natuur te kunnen vaststellen, en onze wensen voor de natuur in de gebieden te formuleren.

Hoofdstuk 5 – Waar ligt natuur in Land van Cuijk?

Dit hoofdstuk bevat de natuurstructuurkaart, de natuurbeheerkaart en de natuurkansenkaart. De structuurkaart laat zien welke natuur waar ligt. De natuurbeheerkaart geeft aan wie de verschillende gebieden of structuren beheert. En op de natuurkansenkaart staan verbindingen, barrières, kansen en knelpunten en waar ruimte is voor nieuwe natuur. Verder staat in dit hoofdstuk het zevenjarig onderzoek van Wageningen University & Research (WUR) naar de biodiversiteit in de gemeente Land van Cuijk toegelicht.

Hoofdstuk 6 – Hoe gaan we om met de natuur?

We stellen onze natuurdoelen en -maatregelen vast per functiegebied en ondergrond. Dit doen we aan de hand van ambassadeurssoorten. Als deze soorten vertegenwoordigd zijn, dan is de basis op orde en kunnen we doorbouwen en verbeteren. De maatregelen die we opnemen vallen binnen de invloedsfeer van de gemeente. Zo kunnen we echt iets doen voor de natuur en monitoren of onze maatregelen helpen.

Hoofdstuk 7 – Hoe behalen we onze natuurdoelen?

Dit hoofdstuk beschrijft wat de vervolgstappen zijn om onze natuurdoelen en -maatregelen te kunnen halen, de geschatte kosten die eraan verbonden zijn en hoe we verder gaan. Ook gaan we in op samenwerking, het evalueren van de maatregelen en nemen we op wanneer we geslaagd zijn in het halen van onze natuurdoelen en -maatregelen.

Bijlagen

Als bijlagen zijn opgenomen:

- A Een verklarende woordenlijst.
- B Richtlijnen voor het bereiken van de Basiskwaliteit Natuur
- C De ambassadeursoorten van de gemeente Land van Cuijk op basis van de Basiskwaliteit Natuur.
- D Samenvatting van het participatieproces dat is doorlopen.
- E Berekening van de groennorm.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	
Colofon	2
Voorwoord	3
Samenvatting	4
Leeswijzer	7
Opbouw van de Natuurvisie	7
Inhoudsopgave	9
1. Waarom een Natuurvisie?	11
1.1. De aanleiding	11
1.2. De doelstelling	11
1.3. De visie	13
2. Welke wetten en regels gelden voor de Natuurvisie?	15
2.1. Verhouding tussen de verschillende omgevingsvisies	16
2.2. Wereldwijd beleid	16
2.3. Europees beleid	17
2.4. Landelijk beleid	18
2.5. Provinciaal beleid	21
2.6. Regionaal beleid	25
2.7. Gemeentelijk beleid	27
2.8. Actief ingebrachte visies van partners	29
3. Wat is natuur?	31
3.1. De definitie	31
3.2. Wat levert natuur op?	31
3.3. Natuur in relatie tot andere maatschappelijke doelen	34
3.4. Hoofdoorzaken van de verslechtering van natuur	36
4. Wat is Land van Cuijk?	40
4.1. Landschappelijke deelgebieden	41
4.2. Functiegebieden	44
5. Waar ligt natuur in Land van Cuijk?	52
5.1. Natuurstructuurkaart	52
5.2. Natuurbeheerkaart	55
5.3. Natuurkansenkaart	57
5.4. Nulmeting en langjarige monitoring biodiversiteit Land van Cuijk	59

6. Hoe gaan we om met de natuur?	60
6.1. De algemene Natuurvisie	60
6.2. Woongebied: Visie en natuurdoelen	119
6.3. Bedrijventerrein: Visie en natuurdoelen	124
6.4. Landelijk gebied: Visie en natuurdoelen	129
6.5. Natuurgebied: Visie en natuurdoelen	135
7. Hoe behalen we onze natuurdoelen?	142
7.1. Werkprogramma beheer, (her)inrichting openbare ruimte en renovatie	142
7.2. Werkprogramma eenmalige inrichting en natuurontwikkeling	152
7.3. Werkprogramma samenwerking en communicatie	156
7.4. Werkprogramma monitoring, richtlijnen en handhaving	160
7.5. Vervolgstappen	164
Bijlagen	165
A. Verklarende woordenlijst	165
B. Richtlijnen voor het bereiken van de Basiskwaliteit Natuur	172
C. Ambassadeurssoorten basiskwaliteit natuur	174
D. Samenvatting participatieproces	191
E. Berekening groennorm	197

1. WAAROM EEN NATUURVISIE?

1.1. DE AANLEIDING

De natuur staat onder druk. Het oppervlakte aan natuur wordt steeds kleiner en de kwaliteit van de natuur gaat achteruit. Dit heeft te maken met een aantal zaken, zoals niet duurzame land- en bosbouw, stedelijke uitbreidingen, lucht-, water-, en bodemverontreiniging, invasieve exoten, hoge consumptie en klimaatverandering¹. Het is hoog tijd om gezamenlijk in actie te komen! Anders blijft de natuur achteruitgaan, wat niet alleen ten koste gaat van de biodiversiteit, maar ook van onze lichamelijke en geestelijke gezondheid. Mensen kunnen niet overleven zonder natuur, we danken ons bestaan eraan². Daarom moeten we goed nadenken over hoe we omgaan met natuur. Als we doorgaan zoals we gewend zijn wordt onze omgeving onleefbaar. Hoe slechter het gaat met de natuur, hoe minder frisse lucht, schoon drinkwater of gezond voedsel we hebben³.

De noodzaak om de natuur te versterken wordt ook onderschreven door vele wetten en beleidsregels waaraan alle gemeentes in Nederland moeten voldoen. Er zijn wereldwijde, Europese, landelijke, provinciale, regionale en gemeentelijke wetten en regels. In **hoofdstuk 2** zijn alle wetten en regels die te maken hebben met natuur in een overzichtelijk schema gezet.

Gemeente Land van Cuijk zet een nieuwe koers voor de natuur uit met deze Natuurvisie. Voor deze koers maakt de gemeente onder meer gebruik van inzichten, kansen en uitgangspunten die de afgelopen jaren zijn ontstaan. Op sommige plekken kan de natuur zich aan ons aanpassen. Op andere plekken moeten we juist een stap terug doen om de natuur ruimte te geven. Een goede balans tussen mens en natuur zorgt voor een gezonde, toekomstbestendige leefomgeving. De Natuurvisie zorgt voor één aanpak voor alle (nieuwe) natuur in de gemeente, waardoor een gezondere toekomst ontstaat voor onze inwoners, dieren en planten.

1.2. DE DOELSTELLING

In de Natuurvisie is vastgelegd hoe de gemeente wil omgaan met de natuur in Land van Cuijk. Aan de hand van conclusies uit wetenschappelijk onderzoek, uitgangspunten uit de Omgevingsvisie en andere overheidsstukken zijn doelen bepaald voor toekomstige natuurontwikkeling. Deze natuurdoelen vertalen zich direct naar de dagelijkse werkzaamheden van de gemeente.

Overall in Land van Cuijk wil de gemeente sturen op natuurontwikkeling met behoud van de unieke uitstraling en identiteit van plekken. De gemeente gaat grote stappen zetten om waardevolle, toekomstbestendige en bruikbare natuur in Land van Cuijk te realiseren. Dit doet de gemeente in samenwerking met inwoners, ondernemers en belangenorganisaties. Want: *alleen samen maken we het verschil!*

De Natuurvisie is een plan op tactisch niveau, wat inhoudt dat in de visie doelen en maatregelen zijn vastgesteld. Deze doelen en maatregelen worden in de Natuurvisie *niet* uitgewerkt op locatie. Daarvoor kunnen in navolging op de Natuurvisie uitvoeringsplannen per project of gebied worden opgesteld.

¹ Wageningen University & Research - Achteruitgang natuur gaat sneller dan ooit.

² Wageningen University & Research - 6 redenen waarom we niet zonder biodiversiteit kunnen.

³ Europees parlement – Het verlies aan biodiversiteit: waarom is dit een probleem en wat zijn de oorzaken?

Afbeelding 1.1: plaats van de Natuurvisie (en Omgevingsvisie) in het huis van de Omgevingswet.

Natuur in de Omgevingsvisie Land van Cuijk

De Omgevingsvisie is de integrale visie op de fysieke leefomgeving van Land van Cuijk tot 2040. Deze visie spreekt zich uit over alle facetten die van betekenis zijn voor de leefomgeving: ruimtelijke, economische, duurzame en sociaalmaatschappelijke onderwerpen. Denk aan groen, water, energie, landbouw, economie, gezondheid, wonen en sociale voorzieningen. De Omgevingsvisie is het strategische beleidsplan voor de inrichting en kwaliteit van de leefomgeving.

Voorafgaand aan de Omgevingsvisie is de opgavennotitie Omgevingsvisie opgesteld. Daarin staan de opgaven op het gebied van:

- natuur en landbouw
- klimaat, energie en water
- samenleving en gezondheid
- wonen
- economie
- mobiliteit

Deze opgaven vormen uitgangspunten voor de Natuurvisie.

De relevante opgaven zijn:

1. Natuurgebieden en groenblauwe dooradering beschermen en uitbreiden.

“Concreet als opgave moeten de bestaande natuurgebieden ook in Land van Cuijk gerevitaliseerd worden, dus verdere achteruitgang gestopt en gebieden aangepast naar veerkrachtigere en gevarieerdere natuur. Daarvoor moeten langs bestaande natuurgebieden overgangszones worden

ingericht. Ook moet verdere versnippering van natuurgebieden en groenblauwe dooradering worden tegengegaan, en bovendien versterkt door het aanleggen van nieuwe of robuustere verbindingen. In Land van Cuijk willen we ook bijdragen aan de benoemde bosopgave. Het liefst gebeurt dit daar waar bos een goede landschapsversterkende invulling zou zijn: in beekdalen, langs waterlopen, als natte of droge ecologische verbindingzones. De Verborgten Raamvallei en het Maasheggengebied lenen zich bijvoorbeeld heel goed voor dergelijke versterking. De groenblauwe dooradering dient goed verbonden te zijn met de woongebieden, natuurgebieden en kleinere groene stapstenen.”

2. Biodiversiteit versterken in de kernen en in het buitengebied.

“De opgave is een halt toe te roepen aan de teruggang van de biodiversiteit en de soortenrijkdom in flora en fauna in het landelijk gebied te stabiliseren en vergroten. Door het vergroten van leefgebieden van dieren en planten. Door extra aandacht voor de kwetsbare soorten. Daarbij het vaststellen van de huidige stand van zaken biodiversiteit (nulmeting) en monitoring over een lange periode.”

3. Verschillende vormen van kringlooplandbouw doorontwikkelen.

“Bij natuurinclusieve vormen van kringlooplandbouw, zoals stroteelt, verdwijnt het contrast tussen natuur en cultuur. Voor agrarische ondernemers die bijdragen en het verkleinen van dit contrast (via natuurbeheer, wateropvang, etc.) zou een bredere waardering moeten komen. Ook is de opgave hoe vrijkomende grond door stoppende agrarische ondernemers te laten bijdragen aan de kringloop, korte ketens en lokaal voedsel en meer landschapskwaliteit.”

4. Wateroverlast, droogte en hitte oplossen.

“Met het Waterschap werken we aan een klimaatrobuust, klimaatadaptief en gezond watersysteem, als vertaling van zowel WBS als de ‘Kaderrichtlijn Water’ (KRW). Concreet: beekherstel, beekmondingen, natte ecologische verbindingzones en natuurvriendelijke oevers. Opgave is ook het koppelen van de wateropgaven aan maatschappelijke transities in de landbouw, en maatregelen voor klimaat en energie. Dit wordt op dit moment samengebracht in het ‘Brabants Programma Landelijk Gebied’ (BPLG). Dit betekent het verminderen van grondwateronttrekking door de landbouw, het realiseren van een betere bodemkwaliteit met meer organisch stof voor betere infiltratie en sponswerking, wat bovendien meer CO₂-opslag betekent ter beperking van klimaatverandering. Groene dooradering binnen en buiten de bebouwde kommen en transformeren van bossen van naald- naar loofbos hoort hier ook bij.”

1.3. DE VISIE

Door het landelijke karakter van Land van Cuijk is onze gemeente groen. Veel groen betekent niet automatisch een sterke en gezonde natuur. De kwaliteit van de natuur staat op veel plekken in de gemeente onder druk. De ruimte en al aanwezige groene basis geeft Land van Cuijk wél een goed uitgangspunt om een sterke ecologische basis te ontwikkelen.

De Natuurvisie is samengesteld door input van een breed scala aan stakeholders in een intensief participatieproces. Dat maakt dat de visie breed gedragen wordt door de politiek, verenigingen, bedrijven, inwoners, platforms enzovoort. Onze Natuurvisie is het toekomstbeeld dat wij hebben voor het jaar 2030. In de komende jaren wil de gemeente samen met inwoners de natuur omarmen en verbeteren, zodat ons toekomstbeeld uitkomt. De Natuurvisie is:

***“In Land van Cuijk staan we voor een taak om de schade die wij mensen aan de natuur hebben toegebracht te herstellen. We hebben zoveel oorspronkelijke natuur omgevormd naar ander gebruik, dat de hoeveelheid gezonde dieren en planten enorm is afgenomen.*”**

Biodiversiteit levert bewezen voordelen op voor de gezondheid van de mens. Wanneer we niet ingrijpen dreigt achteruitgang de gezondheid aan te tasten ^{4 5 6}.

Gemeente Land van Cuijk zet zich de komende jaren maximaal in om de teruggang van de biodiversiteit te stoppen en de natuuroppervlakte te vergroten met minimaal 400 hectare vóór 2030. We reserveren daarbij plekken waar natuurontwikkeling de meeste kans heeft, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Groenblauwe dooradering en natuurnetwerken bieden veel kansen voor natuur en biodiversiteitsherstel. De gemeente vergroot deze netwerken en brengt ze met elkaar in verbinding.

Samen met inwoners en ondernemers werkt de gemeente aan een sterke natuur en biodiversiteitsherstel. Dit doen we zoveel mogelijk in combinatie met andere opgaven, zoals die voor wonen, recreatie, werken en ondernemen. Zo verhogen we de kwaliteit van de leefomgeving en zorgen we ervoor dat een gezonde balans terugkomt en blijft.”

Afbeelding 1.2: de Maasheggen in Land van Cuijk.

⁴ Medisch Contact - Biodiversiteit is gezond

⁵ Drinkwaterplatform - Biodiversiteit

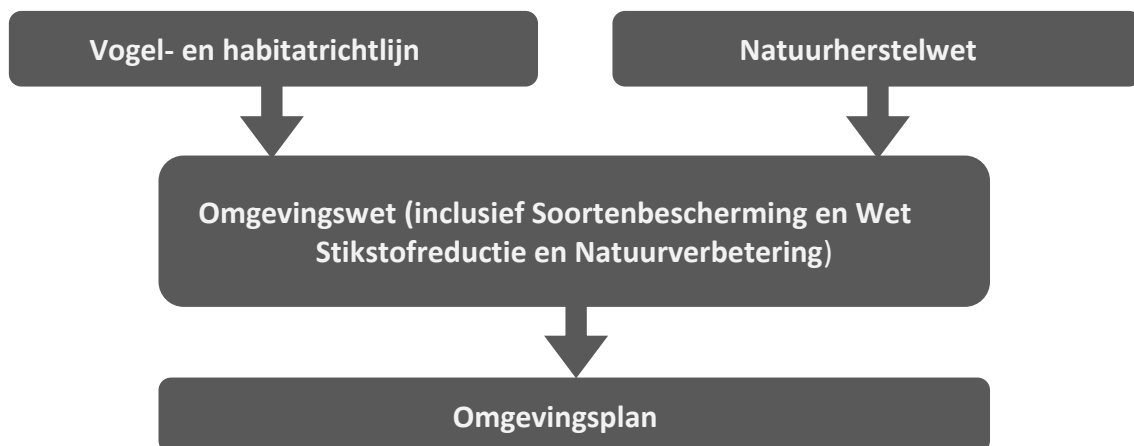
⁶ Natuur & Milieu - Biodiversiteit en voedsel: wat heeft dat met elkaar te maken?

2. WELKE WETTEN EN REGELS GELDEN VOOR DE NATUURVISIE?

Iedere gemeente in Nederland moet zich houden aan wetten, regels en beleidskaders met betrekking tot natuurbeleid. Hoe we omgaan met de natuur (hoofdstuk 6) komt voort uit die wetten en regels én zijn een aanvulling daarop. We mogen geen dingen doen die tegen de wetten ingaan en zijn verplicht de regels te volgen. Van alle wetten en regels die in dit hoofdstuk worden beschreven zijn de belangrijkste beleidsuitgangspunten voor de Natuurvisie Land van Cuijk:

1. We maken van de wereld een betere plek (**zie 2.2.1 Sustainable Development Goals**).
2. We beschermen de natuur en biodiversiteit in Europa. Dit doen we door beschermde natuurgebieden aan te wijzen en te beheren. En door soorten en hun leefgebieden te beschermen (**zie 2.3.1. Vogel- en habitatrichtlijn**).
3. We stellen een herstelplan op voor natuurgebieden die in slechte staat verkeren (**zie 2.3.2. Natuurherstelwet**).
4. We maken ruimte voor ontwikkeling en waarborgen kwaliteit (**zie 2.4.1. Omgevingswet**).
5. We beschermen planten en dieren volgens de zorgplicht (**zie 2.4.2. Soortenbescherming**).

In onderstaande schema's staan de belangrijkste wetten waaraan iedereen zich moet houden weergegeven.

Afbeelding 2.1: schematische weergave van de belangrijkste wetten voor de Natuurvisie.

2.1. VERHOUDING TUSSEN DE VERSCHILLENDE OMGEVINGSVISIES

De Natuurvisie komt voort uit de nationale en provinciale beleidsdocumenten over de openbare ruimte en is zelf weer een bouwsteen voor de Omgevingsvisie Land van Cuijk.

Afbeelding 2.2: schematische weergave van de verhouding tussen de verschillende beleidsdocumenten.

Naast de genoemde wetten en omgevingsvisies hebben we voor de ontwikkeling van de Natuurvisie nog met een aantal beschermde gebieden, plannen, visies, subsidies, deals en beleidsdocumenten rekening te houden. De uitgebreidere uitleg van deze documenten is te vinden in de volgende paragrafen.

2.2. WERELDWIJD BELEID

In het wereldwijde beleid komen we geen wetten of regels tegen waar gemeente Land van Cuijk zich aan moet houden. Het wereldwijde beleid waar we wel mee te maken hebben is UNESCO Man & Biosphere en de Sustainable Development Goals. Onder de eerste valt ons Maasheggengebied. En wat betreft het tweede beleidsstuk onderschrijft gemeente Land van Cuijk de duurzame ontwikkeldoelen en zijn vier doelen van toepassing op de Natuurvisie.

2.2.1. UNESCO Man & Biosphere

Gemeente Land van Cuijk herbergt het meest omvangrijke en oudste heggenlandschap van Nederland: de Maasheggen. Dit gebied heeft sinds 2018 de status van UNESCO Man & Biosphere en maakt deel uit van het Man & Biosphere programma. In dit programma staat duurzame ontwikkeling centraal. Om te kunnen ontwikkelen wordt sterk samengewerkt met onderzoekers, lokale partijen en regionale partijen. Ook worden (nieuwe) manieren gezocht om de mens meer in evenwicht te laten leven met zijn natuurlijke omgeving. De Maasheggen is een biosfeergebied zonder strenge bescherming. Dit betekent dat publiek het gebied altijd mag betreden. De Oeffelter Meent, dat onderdeel is van de Maasheggen, is hierop een uitzondering. Dit gebied is namelijk aangewezen al Europees beschermd Natura 2000-gebied ⁷.

2.2.2. Sustainable Development Goals

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen zijn wereldwijd bekend als de Sustainable Development Goals (SDG's). In 2015 hebben alle 193 landen die lid zijn van de Verenigde Naties (VN) de doelen aangenomen. Met deze doelen willen zij in 2030 een duurzame wereld bereiken voor iedereen, dus niemand wordt buitengesloten. Met deze Natuurvisie dragen we bij aan vier van de zeventien doelen:

⁷ Maasheggen Unesco - Maasheggen

- SDG 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw.
- SDG 3: Zorg voor een goede gezondheid en promoot het welzijn voor iedereen.
- SDG 13: Neem dringend actie om klimaatverandering en haar invloed te bestrijden.
- SDG 15: Bescherm, herstel en promoot het duurzaam gebruik van ecosystemen. Beheer bossen duurzaam, bestrijd verwoestijning en landdegradatie en maak een einde aan het verlies van biodiversiteit ⁸.

2.3. EUROPEES BELEID

Nederland maakt deel uit van de Europese Unie. Dit betekent dat gemeentes in Nederland verplicht zijn om zich te houden aan een aantal wetten en richtlijnen. Voor de Natuurvisie zijn dit: de Vogel- en habitatrichtlijn, de Natuurherstelwet en de Kaderrichtlijn Water.

2.3.1. Vogel- en habitatrichtlijn

De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn twee Europese richtlijnen die de natuur en biodiversiteit in Europa beschermen. De Vogelrichtlijn richt zich specifiek op de bescherming van in het wild levende vogels en hun leefgebieden. De Habitatrichtlijn richt zich op de bescherming van alle natuurlijke habitats en soorten.

De Vogelrichtlijn verplicht alle lidstaten van de Europese Unie (EU) om bepaalde vogelsoorten en hun leefgebieden te beschermen. Hierbij gaat het om alle wilde vogelsoorten die van nature voorkomen op het grondgebied van de Europese Unie. De richtlijn vereist dat deze vogels en hun leefgebieden worden beschermd, beheerd en waar nodig hersteld.

De Habitatrichtlijn legt verschillende verplichtingen op aan de EU-lidstaten. Zo moet elke lidstaat beschermde gebieden aanwijzen, hiervoor beheerplannen opstellen en maatregelen uitvoeren ter bescherming van habitats en soorten op deze plekken. Ook verplicht de Habitatrichtlijn voor een passende beoordeling van alle projecten die schadelijk kunnen zijn voor de beschermde gebieden. In Nederland worden deze beschermde gebieden Natura 2000-gebieden genoemd, in Land van Cuijk is dat de Oeffelter Meent ⁹.

2.3.2. Natuurherstelwet

De natuurherstelwet is in juli 2023 vastgesteld door het Europese Parlement. Met deze wet wil de EU stapsgewijs het verlies van plant- en diersoorten stoppen. Ook wil de EU met deze wet bijdragen aan de Europese klimaatdoelstellingen. Door natuur te herstellen wordt meer CO₂ opgeslagen en zijn we beter beschermd tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Alle EU-lidstaten moeten een herstelplan maken voor natuurgebieden die in slechte staat verkeren. Voor het herstel van de biodiversiteit wordt dertig jaar vooruit gepland. In 2030 moet 30% hersteld zijn, in 2040 60% en in 2050 90%. Voor beschermde natuurgebieden verandert niet heel veel, omdat hier al wordt ingezet op biodiversiteitsherstel. In de Natuurherstelwet ligt de focus voornamelijk op het landelijk- en stedelijk gebied ¹⁰.

⁸ United Nations – The 17 Goals

⁹ Rijksoverheid – Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage

¹⁰ NOS – Europees Parlement stemt in met afgezwakte natuurherstelwet

2.3.3. Kaderrichtlijn Water (KRW)

In 2000 hebben de leden van de Europese Unie de Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld. Het doel van deze richtlijn is om de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa te waarborgen. Voor alle verschillende wateren zijn specifieke doelen vastgesteld. Een grote rivier zoals de Maas heeft namelijk andere kaders nodig dan een ven in een natuurgebied. Het hoofddoel van de kaderrichtlijn geldt wel voor alle wateren. Dit doel is dat alle wateren in 2027 gezond moeten zijn en een goed leefgebied vormen voor de planten en dieren die bij het betreffende water thuishoren ¹¹.

2.4. LANDELIJK BELEID

De Nederlandse overheid heeft diverse wetten, visies en beleidsplannen opgesteld waaraan gemeentes zich verplicht moeten houden. Naast deze verplichtingen zet gemeente Land van Cuijk in op Basiskwaliteit Natuur, een nieuw ontwikkelde methode om de biodiversiteit te ontwikkelen en stabiliseren.

2.4.1. Omgevingswet

Begin 2024 is de Omgevingswet ingevoerd. Met de invoering van de Omgevingswet zijn alle wetten en regelingen over de *fysieke leefomgeving* gebundeld in één wet. Daarmee is al het beleid en wetten terug te vinden op één plek. Het motto van de Omgevingswet luidt: 'Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit.'

De Omgevingswet gaat uit van een gezonde en veilige leefomgeving. Dit houdt in dat bij ieder project wordt gekeken of de ontwikkeling passend is op de plek en welke impact het project heeft op het klimaat en de biodiversiteit ¹².

2.4.2. Soortenbescherming

De bescherming van soorten maakt deel uit van de Omgevingswet en stond voor 2024 bekend als de Wet Natuurbescherming. De Soortenbescherming beschermt soorten die binnen specifieke beschermingsregimes door middel van de specifieke zorgplicht flora en fauna. Dat wil zeggen dat het doden, verjagen of verstoren van alle planten en dieren verboden is. Op deze regel worden vrijstellingen verleend als een soort in het hele land significante schade veroorzaakt aan andere soorten of aan bijvoorbeeld gewassen. In het faunabeheerplan worden deze uitzonderingen vastgesteld. In situaties waarbij schadelijke handelingen op beschermde soorten niet kunnen worden voorkomen is een omgevingsvergunning nodig voor het verjagen van de soort ¹³.

2.4.3. Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering

Sinds 1 juli 2021 is de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering in werking getreden. Deze wet heeft de Nederlandse overheid opgesteld, omdat de natuurgebieden te langzaam herstellen. Om het herstel sneller te laten verlopen, zet de overheid in op het verlagen van stikstofuitstoot.

In de wet zijn drie resultaatverplichtingen voor stikstofreductie geformuleerd. In 2025 moet minimaal 40% van het oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau hebben, in 2030 minimaal 50% en in 2035 minimaal 74% ¹⁴.

¹¹ Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu – Kaderrichtlijn Water (KRW)

¹² Rijksoverheid - Omgevingswet

¹³ Rijkswaterstaat - Soortenbescherming

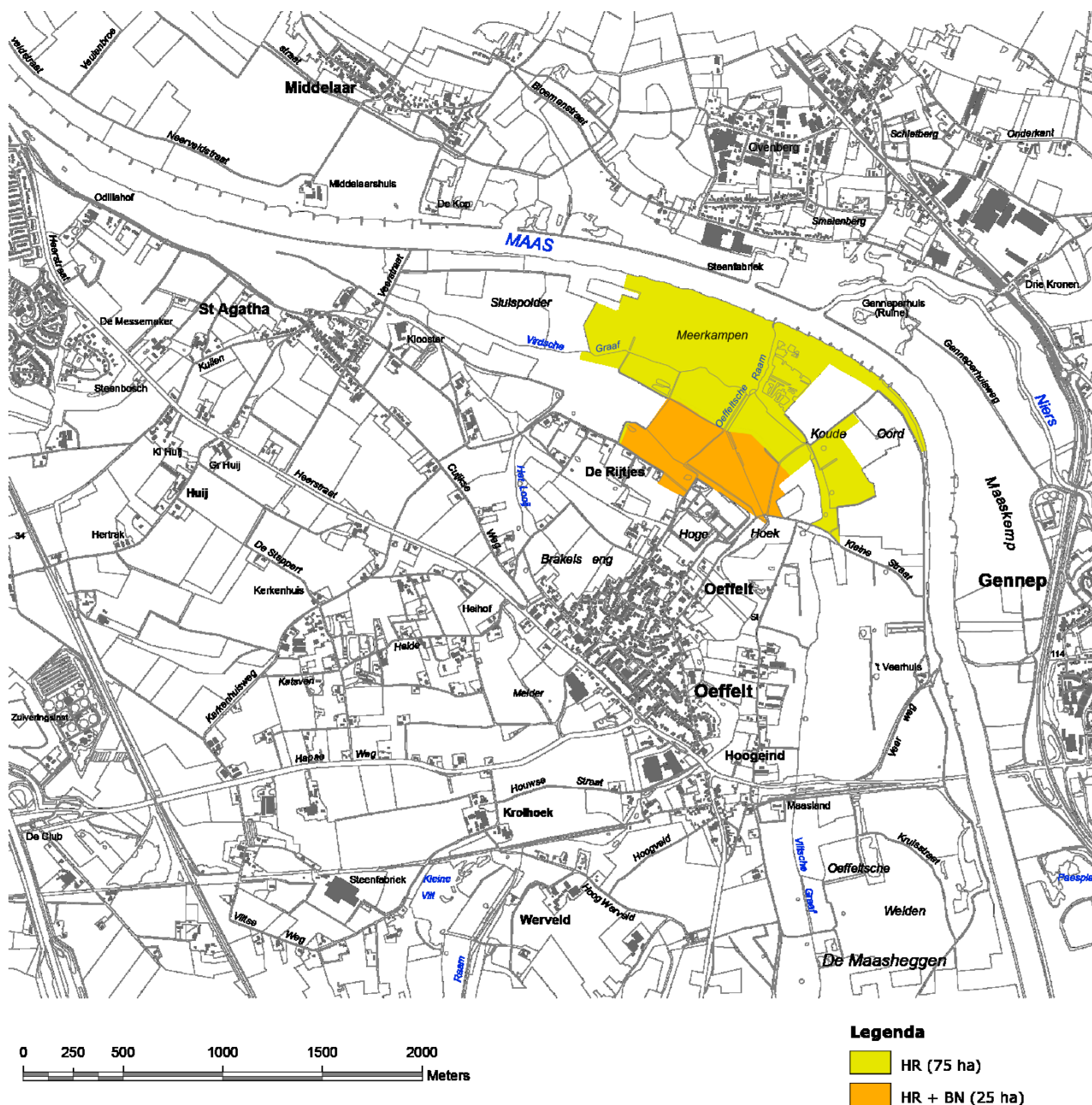
¹⁴ Rijksoverheid – Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering 2022-2035

2.4.4. Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden zijn de aangewezen beschermde gebieden van de Europese Habitatrichtlijn. In de Natura 2000-gebieden zijn veel zeldzame en bedreigde soorten terug te vinden, die enkel kunnen overleven in de habitats die daar voorkomen. Door het beschermen van deze gebieden wordt niet alleen de lokale biodiversiteit in stand gehouden, maar ook de bijbehorende ecosystemen en natuurlijke processen.

In Land van Cuijk ligt één Natura 2000-gebied, de Oeffelter Meent (afbeelding 1). Dit gebied kent twee habitats, kalkminnend grasland op dorre zandbodem en laaggelegen schraal hooiland. Binnen deze habitats zijn drie diersoorten aangewezen om te behouden en verder uit te breiden. Dit zijn de kleine modderkruiper, de kamsalamander en de bever ¹⁵.

¹⁵ Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit – Natura 2000 gebieden

Afbeelding 2.3: Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent

2.4.5. Nationale Omgevingsvisie

De Nationale Omgevingsvisie is een landelijk beleidsplan over de fysieke leefomgeving. Het hoofddoel van de Nationale Omgevingsvisie is om de openbare ruimte goed te verdelen en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Kort gezegd moet er ruimte zijn voor wegen, riolering, stoepen, water én groen. Ook moet het welzijn van mens, dier en plant beter worden.

Om dit te bereiken heeft de overheid in de Nationale Omgevingsvisie vier prioriteiten vastgesteld:

1. Ruimte maken voor klimaatverandering en energietransitie.

2. De economie van Nederland verduurzamen en het Nederlandse groeipotentieel behouden.
3. Steden en regio's sterker en leefbaarder maken.
4. Het landelijke gebied toekomstbestendig ontwikkelen ¹⁶.

2.4.6. Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied is een beleidsprogramma met een gebiedsgerichte aanpak voor een gezond, toekomstbestendig landelijk gebied. Per gebied worden doelen gesteld voor natuur, stikstof, water, bodem en klimaat. Deze doelen zijn opgesteld om ervoor te zorgen dat de landelijke doelen en Europese verplichtingen worden gehaald.

De natuurdoelen in de Natuurvisie Land van Cuijk bieden handvatten om het hoofddoel uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied op het gebied van natuur te vervullen. Dit hoofddoel is een nieuwe balans vinden tussen wat de natuur kan dragen en wat mensen van de natuur vragen. Door natuur meer ruimte te geven in Land van Cuijk en door andere doelen en maatregelen maken we een begin met het vinden van die nieuwe balans ¹⁷.

2.4.7. Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel – Aanvalsplan Landschap: realisatie van 10% groenblauwe dooradering

Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel is opgericht uit een brede selectie van maatschappelijke organisaties, provincies, waterschappen, bedrijven en verschillende ministeries. De stichting heeft een aanvalsplan landschap opgesteld met als doel om een belangrijke bijdrage te leveren aan de Europese wetgeving rondom biodiversiteit, de klimaatopgave en schoon water. Dit wil de stichting bereiken door:

- 10% van het landelijk gebied in te richten voor groene en blauwe landschapselementen;
- in 2030 de helft van deze ambitie gerealiseerd te hebben;
- uiterlijk in 2050 het groenblauwe raamwerk klaar te hebben;
- beheervergoedingen langjarig zeker te stellen;
- de landschappelijke kwaliteit en diversiteit van het Nederlandse landschap te verhogen;
- een belangrijke bijdrage te leveren aan natuurinclusieve landbouw door maatschappelijke diensten te belonen.

De cruciale randvoorwaarde om deze doelen mogelijk te maken is een budget van 7,5 miljard euro tot 2030 ¹⁸.

2.4.8. Basiskwaliteit Natuur

Naturalis, Radboud Universiteit Nijmegen, Wageningen Universiteit & Research en de Vogelbescherming hebben op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een advies over de Basiskwaliteit Natuur opgesteld. In dit advies worden minimale vereisten gesteld waaraan een landschap moet voldoen om de condities voor algemene (nog) niet bedreigde soorten te verbeteren. Door de basiskwaliteit op orde te brengen worden óók positieve resultaten behaald voor bedreigde soorten ¹⁹.

2.5. PROVINCIAAL BELEID

¹⁶ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

¹⁷ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – Nationaal Programma Landelijk Gebied

¹⁸ Samen voor Biodiversiteit – Aanvalsplan Landschap: realisatie van 10% groenblauwe dooradering

¹⁹ Naturalis Biodiversity Center – Op weg naar Basiskwaliteit Natuur

Onze gemeente maakt deel uit van de provincie Noord-Brabant. De Natuurvisie haakt aan op diverse Brabantse richtlijnen, beleidsplannen en subsidieregelingen die erop gericht zijn om natuur te versterken.

2.5.1. NatuurNetwerk Brabant

Het NatuurNetwerk Brabant is een netwerk van bestaande natuurgebieden, nieuwe natuurgebieden en landgoederen in Brabant, verbonden door natte en droge ecologische verbindingszones (EVZ's). Het netwerk is van groot belang om populaties gezond te houden en de genetische uitwisseling te bevorderen. Hoe groter het netwerk, hoe groter de voordelen voor de biodiversiteit.

Het doel is om in 2027 alle nog ontbrekende verbindingen gerealiseerd te hebben door middel van ecologische verbindingszones. Hiervoor is samenwerking nodig tussen verschillen partijen zoals buurprovincies, gemeenten, ondernemers en inwoners. De provincie biedt financiële steun aan initiatiefnemers die ecologische verbindingszones willen aanleggen met het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB). Naast financiën biedt het GOB oppervlakte, grond en advies. In totaal is 240 miljoen euro en ruim 3.000 hectare grond beschikbaar voor de aanleg van ecologische verbindingszones ²⁰.

2.5.2. Brabantse Omgevingsvisie

De Brabantse Omgevingsvisie is een provinciale uitwerking van de nationale omgevingsvisie. Hierin staat vastgesteld beleid voor de Brabantse openbare ruimte. Om een welvarend, verbonden, klimaatproof en vernieuwend Brabant te worden, heeft de provincie één basisopgave en vier hoofdpogaven opgesteld:

De basisopgave:

- Werken aan veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit.

De vier hoofdpogaven:

1. Werken aan de Brabantse energietransitie.
2. Werken aan een klimaatproof Brabant.
3. Werken aan een slimme netwerkstad.
4. Werken aan een concurrerende, duurzame economie.

De Natuurvisie sluit voornamelijk aan bij de basisopgave, want hoe meer natuur en hoe beter de kwaliteit van natuur is, hoe gezonder en kwalitatief hoog de leefomgeving is. Daarnaast is natuur een belangrijk hulpmiddel in de strijd tegen hittestress, droogte en wateroverlast, dus sluit de Natuurvisie ook aan bij hoofdpogave 2: werken aan een klimaatproof Brabant ²¹.

2.5.3. Brabants Programma Landelijk Gebied

Het Brabants Programma Landelijk gebied is een provinciale uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Op 6 juli 2023 heeft de provincie een zogenaamd eerste pakket van het Brabants Programma Landelijk Gebied aan het Rijk aangeboden. Hierin staan drie concrete doelen voor de toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied van Noord-Brabant. Deze zijn:

- Realisatie van de (wettelijke) kerndoelen voor natuur, stikstof, water en klimaat (voor de landbouwopgave) in overeenstemming met de inzet van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

²⁰ Provincie Noord-Brabant – Natuurnetwerk Brabant (NNB)

²¹ Provincie Noord-Brabant – Omgevingsvisie

- Realisatie van een duurzaam en levensvatbaar perspectief voor agrarische ondernemers in Noord-Brabant.
- Zoveel mogelijk benutten van hiermee samenhangende kansen voor versterking van de leefbaarheid van het landelijk gebied ²².

2.5.4. Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak

In de Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak staat de transformatie van het landelijk gebied centraal. Door de opgaven op het gebied van energietransitie, woningbouw en klimaatverandering verandert het Brabants landelijk gebied en de landbouw zelf. Om de verandering veilig en gezond te laten verlopen zet de Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak in op samenhangende oplossingen die bijdragen aan het dubbeldoel van natuurherstel én duurzaam perspectief voor de Brabantse landbouw. Om de transformatie te laten slagen zet de provincie in op samenwerking tussen ondernemers, inwoners, waterschappen en overheden ²³.

2.5.5. Beleidskader Natuur 2030 – Provincie Noord-Brabant

Het Beleidskader Natuur 2030 is door de provincie Noord-Brabant uitgebracht als duidelijk toekomstbeeld voor de Brabantse natuur. Het beleidskader werkt de ambities van de Brabantse Omgevingsvisie uit voor natuurgebieden en heeft als hoofdamië: Brabant biodivers. Hierbij richt de provincie zich op drie pijlers:

- **Pijler 1 Robuust:** De Brabantse natuur is adequaat beschermd tegen ongewenste ruimtelijke ingrepen. Ze is vitaal en van voldoende omvang om bestand te zijn tegen schommelende omgevingsinvloeden zoals weersextremen. De Brabantse natuurgebieden vormen een onderling aangesloten netwerk waardoor uitwisseling kan plaatsvinden.
- **Pijler 2 Inclusief:** Natuur levert een bijdrage aan de welvaart en het welzijn van Brabant en de Brabanders. Andersom is natuur als vanzelfsprekend onderdeel van andere maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven en verweven in alle maatschappelijke sectoren.
- **Pijler 3 Verbonden:** Brabanders voelen zich verbonden met de natuur in natuurgebieden, in de stad, het dorp en het agrarisch gebied ²⁴.

2.5.6. Uitvoeringsagenda Natuur 2023-2027 – Provincie Noord-Brabant

De Uitvoeringsagenda Natuur 2023-2027 is de uitvoering van het Beleidskader Natuur 2030. In de uitvoeringsagenda staat welke projecten en activiteiten de provincie de komende jaren gaat uitvoeren. Aan de hand van de drie pijlers zijn tien doelen opgesteld:

1. Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd.
2. Natura 2000-gebieden inclusief randzones hersteld en versterkt.
3. Aanleggen en revitaliseren bossen.
4. Behoud en bescherming van (kwetsbare) soorten.
5. Basisvoorwaarden op orde: lucht- water- en bodemkwaliteit.
6. Opstellen Brabantse Agenda Natuurinclusief.
7. Versterken biodiversiteit in het landelijk gebied.
8. Versterken biodiversiteit in het stedelijk gebied.
9. Meer groen in de (directe) leefomgeving.

²² Provincie Noord-Brabant – Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG)

²³ Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak – Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak

²⁴ Provincie Noord-Brabant – Beleidskader Natuur 2030

10. Versterken van de beweging van vergroening ²⁵.

2.5.7. Natuurwaarde van zandwegen in agrarisch gebied – Brabant Landschap

Vanaf 2019 besteden het Brabants Landschap en de Stichting De Brabantse Hoeders aandacht aan het thema zandpaden. Het Brabants Landschap richtte zich vooral op zandpaden in het landelijk gebied en concludeerde dat deze paden waardevolle landschapselementen zijn. Om dit beeld verder te onderbouwen heeft het Brabants Landschap het ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Ecologica gevraagd om een veldonderzoek uit te voeren in drie regio's in Noord-Brabant. Hieruit is een aantal waardevolle conclusies gekomen:

- 183 verschillende soorten op zestien verschillende zandwegen zijn aangetroffen door Ecologica.
- Binnen de proefvlakken bij zandwegen zijn acht Rode Lijstsoorten aangetroffen, 51 minder algemene soorten, vijftien zeldzame soorten en veertien soorten met een provinciale prioritaire status.
- Uit onderzoek is gebleken dat de natuurwaarde van zandwegen hoger is dan op verharde wegen.

Land van Cuijk draagt met deze Natuurvisie bij aan het behouden van zandwegen. Zodat zij extra bescherming krijgen en een waardevol landschapselement in de toekomst blijven ²⁶.

2.5.8. Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer is een subsidie voor agrarische collectieven vanuit provincies, waterschappen en het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Met deze subsidie beschermen en verbeteren agrarische ondernemers de omgeving van dieren, werken ze aan waterkwaliteit en dragen ze bij aan klimaatdoelen. Dit doen agrarische ondernemers bijvoorbeeld door graslanden minder te bemesten. En door laat te maaien, zodat weidevogels ongestoord kunnen broeden. Het collectief let erop dat het beheer van deelnemers in verschillende gebieden op elkaar aansluit. Leefgebieden van soorten kunnen namelijk op het terrein van meerdere bedrijven liggen.

De gemeente gaat aan de slag om een regeling uit te werken die aansluit op de Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer subsidie ²⁷.

2.5.9. VABIMPULS

Het VABIMPULS is een voucherregeling voor agrarische ondernemers die hun bedrijfsactiviteiten willen beëindigen of willen omschakelen naar andere bedrijfsactiviteiten. Zij kunnen de voucher aanvragen en het bedrag besteden aan deskundige begeleiding bij het oriënteren en analyseren van de toekomstperspectieven ²⁸.

Als agrarische ondernemers een VABIMPULS aanvragen dan onderzoeken ze samen met een deskundige naar mogelijkheden om de natuur te ontwikkelen. Dit doen zij vaak door stallen, schuren of de locatie zelf een tweede leven in te blazen door gebruik te maken van een natuurlijke inrichting.

²⁵ Provincie Noord-Brabant – Beleidskader Natuur 2030

²⁶ Ecologica – Natuurwaarde van zandwegen in agrarisch gebied

²⁷ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland – Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

²⁸ Provincie Noord-Brabant - VABIMPULS

2.5.10. ErvenPlus

ErvenPlus is een project van Brabants Landschap. Het project geeft een plus aan natuur door te zorgen voor verbetering van het leefgebied van erfbewonende soorten zoals zwaluw, mus, uil en vleermuis. Bewoners van het landelijk gebied kunnen meedoen als hun gemeente meedoet aan ErvenPlus. Zij ontvangen beplanting, nestkasten of andere maatregelen voor natuur en houden deze minimaal vijf jaar in stand. Wettelijke verplichting om natuur te realiseren door landschappelijke inpassing of compensatie valt niet onder deze regeling ²⁹.

2.5.11. Stimuleringsregeling Landschap

De Stimuleringsregeling Landschap is een regeling van de provincie, gemeenten en waterschappen in Noord-Brabant om landschapsbeheer door particuliere grondeigenaren in het buitengebied te stimuleren. Deze grondeigenaren kunnen een vergoeding aanvragen voor de aanleg en het beheer van landschaps-, en waterelementen, wandelpaden over boerenland en randenbeheer. Daarbij horen ook vergoedingen als tegemoetkoming voor de inbreng van landbouwgrond bij de aanleg van nieuwe landschapselementen ³⁰.

2.6. REGIONAAL BELEID

Binnen de provincie Noord-Brabant maakt Land van Cuijk deel uit van de regio Noordoost-Brabant. De Natuurvisie borduurt voort op drie programma's/ontwikkelperspectieven die gericht zijn op het verbeteren van de natuur.

2.6.1. Regio Deal Noordoost-Brabant: programma vitale leefomgeving

In Regio Deal Noordoost Brabant investeren rijk, provincie en regio samen meer dan 40 miljoen euro extra in de leefbaarheid en welvaart in de regio. Hiervoor is een aantal programma's opgesteld, waaronder het programma vitale leefomgeving. Met dit programma zet de regio in op vitale dorpskernen en sterke steden met goede voorzieningen en een aantrekkelijk ondernemersklimaat. Ook zet dit programma zich in voor een leefbaar en gewaardeerd platteland, waar wonen en agrarisch ondernemen goed samengaan. Om dit te bereiken heeft de regio vier deelprogramma's opgesteld:

1. Een robuust natuurnetwerk in de regio.
2. Klimaatbestendig wonen en werken in 2030.
3. Toekomstbestendige landbouw in een vitaal buitengebied.
4. Noordoost-Brabant energieneutraal in 2050.

Het deelprogramma 'robuust natuurnetwerk in de regio' raakt de Natuurvisie het meest, omdat in het deelprogramma wordt gestreefd naar een robuust natuurnetwerk van natuurkernen, zoals bossen, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones ³¹.

2.6.2. NOVEX ontwikkelperspectief 2050 met richtingen naar 2030: Toekomst in een meerkleurige Peel

Een toekomstvisie voor de Peel die is opgesteld in het kader van het Programma NOVEX. NOVEX programma's geven regie aan ruimtelijke puzzels, die in samenwerking met provincies, gemeenten en waterschappen worden uitgevoerd. In de Peel speelt vooral het creëren van een gezond evenwicht tussen natuur en landbouw een grote rol. Daarnaast heeft het gebied ook te maken met opgaven als

²⁹ Brabants Landschap – ErvenPlus: Méér soortenrijkdom op en rondom je erf

³⁰ Provincie Noord-Brabant – Stimuleringsregeling landschap, subsidie

³¹ RNOB – Vitale leefomgeving

energietransitie, klimaatadaptatie en het opvangen van verstedelijkingsdruk.

De ambitie van het ontwikkelperspectief is meerkleurig. Het gebied moet nu en straks een aantrekkelijke thuishaven zijn voor ondernemers, bewoners en bezoekers, én voor dier- en plantsoorten. Om dit te bereiken zet men in op:

- een leidend water- en bodemsysteem;
- het versterken van de Natuurlijke Peel;
- volop ruimte voor de ondernemende Peel;
- verschuiving naar een nieuwe economie;
- een aantrekkelijke streek om te wonen en te beleven;
- opvang verstedelijkingsdruk Brainport;
- ruimte voor energie;
- ruimte voor klimaatadaptatie;
- zuinig op cultuurhistorie en landschapselementen;
- aandacht voor minder zichtbare waarden;
- voorkomen risico's verspreiding dierziekten;
- heropenen militair vliegveld.

Deze Natuurvisie maakt gebruik van de keuzes binnen het ontwikkelperspectief NOVEX de Peel. Keuzes voor het ontwikkelperspectief worden niet gemaakt binnen deze visie.

2.6.3. Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak – Vitale Peel

Vitale Peel is een regionale uitwerking van de 'Noord-Brabantse groenblauwe gebiedsgerichte aanpak'. De focus ligt op het Peelgebied, bekend om het bijzondere landschap, de kwetsbare natuur en een groot aantal voedselproducerende bedrijven. Het gebied kent een aantal uitdagingen en daarom zet de regio in op de volgende opgaven:

- Het versterken van (het netwerk van) natuurgebieden.
- Het ontwikkelen van toekomstbestendige landbouw.
- Het verbeteren van de beschikbaarheid en kwaliteit van water en de vitaliteit van de bodem.
- Het geven van een nieuwe economische impuls.
- Het ontwikkelen van duurzame energievoorziening.
- Het vergroten van de leefbaarheid inclusief gezondheid.
- Het vergroten van de beleefbaarheid inclusief recreatie.
- Het bijdragen aan de stikstofreductie ³².

³² Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak – Vitale Peel

2.7. GEMEENTELIJK BELEID

Met de ingang van de Omgevingswet is integraal werken belangrijker dan ooit. Deze Natuurvisie is daarom in samenspraak met alle vakdisciplines binnen de gemeente opgesteld en houdt zich aan de afspraken die gemaakt zijn in andere gemeentelijke visies zoals de Woningzorgvisie en de Omgevingsvisie.

2.7.1. Omgevingsvisie

Naast de Nationale Omgevingsvisie en de Brabantse Omgevingsvisie stelt Land van Cuijk een eigen Omgevingsvisie op. Deze visie legt de basis met één samenhangend ruimtelijke plan voor een duurzaam en vitaal Land van Cuijk in 2040. Hiervoor zijn zes opgaven (in concept) geformuleerd die onderling allerlei dwarsverbanden hebben:

1. Natuur en landbouw hand in hand: natuur beschermen en uitbreiden, biodiversiteit versterken en kringlooplandbouw doorontwikkelen.
2. Klimaatbestendig en energieneutraal Land van Cuijk: klimaatbeheersing door CO₂ reductie en opslag, energienetwerken innoveren en wateroverlast, droogte en hitte oplossen.
3. Toekomstbestendig en divers woningaanbod: meer woningen bouwen, evenwichtige wijken met een divers woningaanbod en bouwen op de juiste plekken.
4. Ruimte voor een vitale samenleving: leefbaarheid en voorzieningsniveau waarborgen, gezonde leefomgeving inrichten en goede milieukwaliteit nastreven.
5. Bereikbare voorzieningen voor iedereen: kwaliteit van het openbaar vervoer en stations verbeteren, bereikbaarheid van dorpskernen en voorzieningen garanderen en duurzame mobiliteit en gedragsverandering stimuleren.
6. Ruimte voor ontwikkeling: toerisme en recreatie versterken, economisch rendabel buitengebied en toekomstbestendige economische hotspot ontwikkelen.

De Natuurvisie is één van de plannen die als bouwsteen dient voor het opstellen van de Omgevingsvisie.

2.7.2. Omgevingsplan

Met ingang van de Omgevingswet worden alle bestemmingsplannen van een gemeente vervangen door één Omgevingsplan, geldend voor het hele grondgebied van de gemeente. Het Omgevingsplan bevat regels over de fysieke leefomgeving, zoals infrastructuur, bouwwerken, water, watersystemen, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed. Ook kan een Omgevingsplan regels bevatten over activiteiten die mogelijk negatieve gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving.

Regels en richtlijnen die volgen uit de natuurdoelen in de Natuurvisie komen in het Omgevingsplan te staan en daar moeten inwoners, bezoekers en ondernemers van gemeente Land van Cuijk zich aan houden ³³.

2.7.3. Woningzorgvisie

Van 2022 tot 2030 worden 4.180 woningen in Land van Cuijk gebouwd. Dit om in de grote woningvraag van lokale woningzoekenden én woningzoekenden vanuit de regio te voorzien. Land van Cuijk voorziet een woningbouwopgave voor alle 33 kernen, waarbij het zwaartepunt ligt bij de kernen langs de mobiliteitsassen (A73, A77 en de spoorlijn).

³³ Gemeente Land van Cuijk - Omgevingsplan

2.7.4. Pachtbeleid

Pacht houdt in dat een persoon (de pachter) grond of agrarische woningen in gebruik neemt van diegene die de grond aanbiedt (de verpachter). Deze grond gebruikt de pachter om agrarische activiteiten uit te voeren. De verpachter krijgt in ruil hiervoor een tegenprestatie.

Het beleid rondom het uitgeven van pachtgronden en tegenprestaties staat omschreven in het landelijke pachtbeleid. Land van Cuijk is gebonden aan deze landelijke wet- en regelgeving over pacht. Dat wil onder andere zeggen dat een gemeente geen of nauwelijks invloed kan uitoefening op reguliere pacht en erfpacht. Pacht is wettelijk geregeld in de Omgevingswet ³⁴.

2.7.5. Erfgoedbeleid

Het erfgoedbeleid van Land van Cuijk gaat over drie verschillende soorten erfgoed:

1. Verborgen erfgoed: archeologie.
2. Zichtbaar erfgoed: gebouwd en aangelegd erfgoed en historisch landschap.
3. Immaterieel erfgoed: verhalen, rituelen en tradities.

Het doel van de gemeente is dat erfgoed een essentieel onderdeel blijft van de toekomst van gemeente Land van Cuijk. Om dit te waarborgen zijn de drie speerpunten Bewaren, Beleven en Verbinden van belang.

2.7.6. Beheerplan bos- en natuurterreinen

Het beheerplan bos- en natuurterrein dient als leidraad voor de komende beheerperiode van bos- en natuurterreinen in gemeente Land van Cuijk. Dit is de periode van 2024 tot en met 2033. De Natuurvisie is de basis voor de beheermaatregelen. Ook haakt het Beheerplan bos- en natuurterreinen op verschillende subsidies aan, zoals het provinciaal subsidiestelsel natuur en landschap (SNL).

2.7.7. Groenstructuurplan Cuijk 2014

Het Groenstructuurplan van de voormalige gemeente Cuijk blijft in gebruik totdat een nieuw groenstructuurplan is vastgesteld voor de gemeente Land van Cuijk. Het plan biedt de gemeente en inwoners een kader voor de ontwikkelingen van groen. Ook bevat het plan handvaten voor grootgrondbezitters en andere actieve partijen in de buitenruimte. In het plan worden de thema's leefbaarheid, duurzaamheid, biodiversiteit, participatie en beeldkwaliteit belicht. Voor het thema biodiversiteit streeft de gemeente naar meer variatie in soorten op alle lagen van de groenstructuur. Het resultaat is een sterkere groenstructuur waar ziekten en plagen minder kans hebben, met een grote diversiteit aan plant- en diersoorten. Ook ecologisch (berm)beheer wordt aangehaald als een manier om de biodiversiteit te bevorderen.

2.7.8. Groenstructuurplan Grave 2015

Het groenstructuurplan van de voormalige gemeente Grave blijft in gebruik totdat een nieuw groenstructuurplan is vastgesteld voor de gemeente Land van Cuijk. Het groenstructuurplan Grave heeft als doel plannen in het groen te kunnen toetsen aan een eenduidig, overkoepelend plan en samenhang te brengen in bestaande documenten. Daarnaast biedt het plan een toekomstbeeld over het groen in Grave en is het plan afgestemd met het groenstructuurplan van de gemeenten Cuijk, Mill en Sint Hubert.

Het plan beschrijft vier doelen op het gebied van biodiversiteit:

1. Biodiversiteit wordt vergroot door meer variatie in soorten te kiezen.

³⁴ Overheid.nl - Lokale wet- en regelgeving Nota pachtbeleid 2023

2. Waar mogelijk worden 'drachtplanten' toegepast, die bijen, hommels en vlinders aantrekken.
3. In het buitengebied worden voornamelijk inheemse soorten toegepast.
4. Binnen de bebouwde kom bestaat ruimte om variatie in groen toe te passen ³⁵.

2.7.9. Groenstructuurplan gemeente Sint Anthonis

Het groenstructuurplan van de voormalige gemeente Sint Anthonis blijft in gebruik totdat een nieuw groenstructuurplan is vastgesteld voor de gemeente Land van Cuijk.

In het plan staan zes ambities van de gemeente Sint Anthonis voor het openbaar groen:

1. Kracht benutten vanuit wetgeving.
2. Landelijk, provinciaal en lokaal beleid benutten.
3. Kadernota en begroting als instrument gebruiken.
4. Groen beschermen vanuit intrinsieke waarde
5. Benutten van lokale kracht! Groen loont doordat het mensen, natuur en economie met elkaar verbindt.
6. Een integraal beheerplan om aan te sluiten bij de eisen van deze tijd.

Om de ambities concreter te maken zijn de zes doelen vertaald naar de thema's klimaat en water, identiteit en archeologie, economie, ruimte en toerisme, factor C (communicatie), infrastructuur en bodemgebruik.

2.7.10. Werken aan een Vitaal Landelijk Gebied: Opgaveplan 2023

Het doel van de opgave 'Werken aan een vitaal landelijk gebied' is om proactief en integraal sturing te geven aan de transitie van het landelijk gebied op zowel de middellange als korte termijn. Dit wordt bereikt door het verbinden van de programma's gericht op transitie van de landbouw, natuur & landschap en duurzame energie & klimaatadaptatie. In de programma's wordt het beleid op nationaal, provinciaal en regionaal niveau doorvertaald naar kansen en keuzes voor Land van Cuijk. Land van Cuijk speelt daarbij in op actuele ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.

2.8. ACTIEF INGEBRACHTE VISIES VAN PARTNERS

Samenwerking met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties staat bij de gemeente Land van Cuijk hoog in het vaandel. Alleen samen ontwikkelen we de natuur in Land van Cuijk en zorgen we voor biodiversiteitsherstel. Dit doen we onder andere door visies van (natuur)organisaties mee te nemen tijdens het opstellen van visies.

2.8.1. Visie op de ontwikkeling van de agrarische sector binnen de gemeente Land van Cuijk 2022-2030 - ZLTO Land van Cuijk

De overkoepelende ZLTO gevestigd in 's Hertogenbosch heeft een visie opgesteld waarin drie maatschappelijke thema's centraal staan. Deze zijn: Klimaat & Energie, Voedsel & Gezondheid en een Vitaal platteland. De ZLTO staat voor: slim boeren door verbindingen te zoeken met andere sectoren, zoals hightech, logistiek, chemie, energie, water, design en samen boeren in relatie tot de omgeving en samenleving (groene energie, educatie, verbinding met de stad, recreatie). Samenwerking staat centraal zowel op nationaal, provinciaal en regionaal niveau.

ZLTO Land van Cuijk heeft vanuit de landelijke visie een eigen toekomstvisie opgesteld voor het behoud van een volwaardige agrarische sector in de gemeente. Hierbij worden de volgende zaken belicht:

³⁵ Gemeente Grave – Groenstructuurplan Grave. Groen voor iedereen!

1. Zonering buitengebied: gebiedsgericht maatwerk en flexibel omgaan met ruimtelijke vraagstukken.
2. Flexibele regelgeving (maatwerk): eenvoudige regelgeving in de omgevingsplannen.
3. Lokale stikstofbank: een stikstofbank opzetten om ondernemers binnen de gemeente ontwikkelruimte te geven.
4. Nieuwe verdienmodellen: durf te stellen wat wenselijke ontwikkelingen zijn en maak daarvoor eenvoudige omschakelmogelijkheden.
5. Inzet pachtgronden: een sturende rol voor pachtbeleid via meerjarige pacht en strengere voorwaarden.
6. Sociale impact: niet alleen omschrijven hoe het niet moet, maar vaststellen wat kan en waarin de gemeente wil stimuleren.
7. Relatie met inwoners: ambtelijke capaciteit om gewenste ontwikkelingen te versnellen.
8. De Regionale Energie Strategie (RES): samenwerken en het verdienmodel terug laten vloeien naar ondernemers in het buitengebied.
9. Agrarische Natuurverenigingen: eigen verenigingen inzetten voor beheer en onderhoud van cultuurgronden.
10. Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB): durf Vrijkomende Agrarische Bebouwing af te breken en biedt hiervoor middelen, zodat er ruimte blijft voor de overblijvende bedrijven en er geen kans is op criminele activiteiten.
11. Samenwerken met High Tech: de gemeente kan een cruciale rol vervullen bij het verbinden van de verschillende stakeholders in de regio ³⁶.

2.8.2. Omgevingsvisie: zicht op een duurzame samenleving in het Land van Cuijk – Milieuvereniging Land van Cuijk

De Milieuvereniging Land van Cuijk is een belangenorganisatie die opkomt voor de leefbaarheid en natuur- en milieubelangen in Land van Cuijk. Haar visie is:

De gemeente Land van Cuijk is een gezonde en toekomstbestendige regio waar:

- in de woonkernen extra groen is aangeplant, zodat de woonomgeving van de inwoners is aangepast aan het veranderende klimaat;
- de biodiversiteit niet langer onder druk staat, omdat alle ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente natuurinclusief zijn;
- de inwoners de mogelijkheid hebben en uitgedaagd worden om zo gezond mogelijk te leven ³⁷.

Om dit te bereiken zijn de belangrijkste opgaven:

• Vergroenen	• Verlichting openbare ruimte en particuliere tuinen
• De 3-30-300 regel	• Horizonvervuiling
• Ecologisch bermbeheer	• Schone en frisse lucht
• Natuurcompensatie	• Terugdringen van houtstook
• Burgerparticipatie	• Fijnstof en bodemverontreiniging door vuurwerk
• Ommetjes	
• Natuurinclusief bouwen	
• Mobiliteit	

³⁶ ZLTO Land van Cuijk – Visie op de ontwikkeling van de agrarische sector binnen de gemeente Land van Cuijk 2022-2030

³⁷ Milieuvereniging Land van Cuijk – Omgevingsvisie. Zicht op een duurzame samenleving in Land van Cuijk

3. WAT IS NATUUR?

3.1. DE DEFINITIE

In de Natuurvisie hanteren we één definitie voor natuur om te zorgen dat we het allemaal over hetzelfde hebben. Die definitie is:

“Het begrip natuur omvat alle levende wezens (organismen), hun leefgebied, de leefgemeenschap waarvan zij deel uitmaken en de daarmee verbonden uit zichzelf functionerende ecologische processen. Het maakt daarbij niet uit of ze al dan niet voorkomen onder invloed van menselijk handelen, met uitsluiting van de cultuurgewassen, landbouwdieren en huisdieren.”

Dus met deze definitie is de koe in de wei geen natuur, maar de aangeplante bossen en de begraasde heidevelden wel. Het belangrijkste criterium in deze definitie is *uit zichzelf functionerende ecologische processen*. Deze definitie is heel geschikt voor natuur in Nederland, omdat ons landschap een cultuurlandschap is. In Nederland is zo goed als geen oorspronkelijke natuur meer te vinden, bijna alles is ingericht door mensen. Dit cultuurlandschap heeft verschillende doelen gediend, vaak vanuit een winst oogmerk. Nu is een ander doel aan de orde dat actie vereist, namelijk dat van natuurherstel.

3.2. WAT LEVERT NATUUR OP?

Natuur is onmisbaar voor ons bestaan. Het biedt ons alles om te kunnen overleven, zoals schoon drinkwater en frisse lucht. Ook voor ons voedsel zijn we afhankelijk van natuur, door onder andere natuurlijke bestuiving en plaagbestrijding. Dit worden ecosysteemdiensten genoemd. Om ons deze diensten te leveren moet de natuur in balans zijn en ruimte hebben. Hoe minder de natuur in balans is en hoe minder ruimte zij heeft, hoe moeilijker het voor ons wordt om gezond te kunnen leven.

De natuur is gezond als er een goede balans bestaat tussen de verschillende organismen en zij van elkaar kunnen profiteren. De biodiversiteit is groot en er zijn geen soorten die overheersen. Samen vormen de planten en dieren een stabiel ecosysteem dat zichzelf in stand kan houden en waarin ziektes en plagen weinig kans krijgen door een natuurlijke bestrijding.

Wat is biodiversiteit? ³⁸

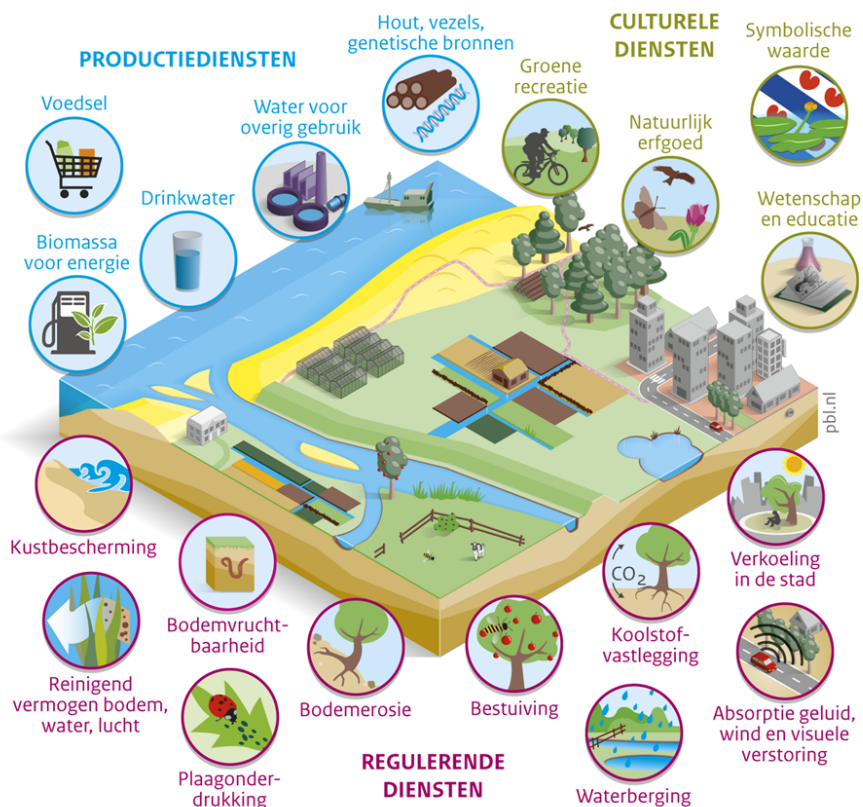
Biodiversiteit is een ingewikkeld en veelzijdig begrip. Verschillende factoren vormen samen de biodiversiteit:

1. Het aantal verschillende soorten in een gebied.
2. De genetische variatie binnen één soort.
3. De functie die de soorten vervullen in het systeem.
4. De interactie tussen de soorten.
5. De interactie tussen de ecosystemen.

³⁸ Compendium voor de leefomgeving – Wat is biodiversiteit?

De officiële definitie van biodiversiteit – zoals geformuleerd tijdens de Verenigde Naties Conventie voor Biologische Diversiteit in 1992 – luidt: *De variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen.*

Voorbeelden van ecosystemendiensten in Nederland

Bron: PBL, WUR, CICES 2014

www.pbl.nl

Afbeelding 3.1: voorbeelden van ecosystemendiensten.

3.2.1. Gezondheid

Natuur heeft een bewezen positieve invloed op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de mens. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat natuur stress vermindert, dat kinderen beter leren in een groene omgeving en dat mensen zich socialer gedragen. Groen bevordert zelfs de genezing van ziektes. In een natuurlijke omgeving worden patiënten die revalideren gemiddeld één dag eerder ontslagen uit het ziekenhuis dan mensen die niet omgeven zijn door natuur.

Natuur geeft schaduw in versteende gebieden zoals op bedrijventerreinen en in woongebieden. Ook zorgt natuur voor koelte door verdamping op hete dagen, waardoor hittestress vermindert. En een groene omgeving zorgt ervoor dat mensen sneller naar buiten gaan om een ommetje te maken of op een andere manier te bewegen. Kortom, natuur maakt gezond en gelukkig!

Natuur levert ook nog eens een bijdrage aan zuivere, gezonde lucht. Het filtert fijnstof uit de lucht, breekt koolstofdioxide (CO₂) af en zorgt voor voldoende zuurstof om te kunnen ademen. De bodem blijft gezond door een gevarieerde beplanting en het bodemleven dat daarbij hoort, en die gezonde bodem filtert water, wat weer helder drinkwater oplevert.

Al de bovengenoemde aspecten van de natuur houden ons gezond ³⁹. Maar in de gebieden waar we wonen, de woongebieden, is over het algemeen minder ruimte voor natuur. De verstening en verdichting van gebouwen in woongebieden zorgt voor hittestress, een minder zuivere lucht en meer stress. Deze gezondheidskloof is te verkleinen door natuur te combineren met gebouwen, oftewel natuurinclusief bouwen.

3.2.2. Beleving

Natuur is een bron van inspiratie voor kunst, cultuur en kennisontwikkeling. Denk maar eens aan de schilderijen van Van Gogh, de serie Living Planet van David Attenborough en de vele uitvindingen die gebaseerd zijn op vormen en werkingen uit de natuur. Natuur geeft ons ook een gevoel van plaats en tijd. De duinen van Scheveningen voelen anders dan de zandverstuivingen in de staatsbossen bij Sint Anthonis, ook al lijken ze soms op elkaar. En de lente voelt anders dan de herfst, al kunnen beide nat en guur zijn. We herkennen aan het landschap - soms alleen maar op gevoel - waar we zijn.

Afbeelding 3.2: de Vilt in de winter – fotograaf Hans Bos.

3.2.3. Historisch besef

De natuur vertelt vaak ook wat over wie we zijn. Zeker in Nederland, waar het grootste deel van de natuur is ontstaan onder invloed van de mens. Een mooi voorbeeld daarvan is het Unescogebied de Maasheggen. Duizenden jaren geleden bestond het Maasheggengebied uit oerbos. Bewoners kaptten dit oerbos, maar kwamen erachter dat het gebied ongeschikt was voor landbouwgewassen. De kleigrond was te nat door de jaarlijkse overstromingen van de Maas en te vet om te ploegen. In de zomer kon er wel vee grazen en zo ontstond een landschap van gras met struiken als meidoorn en sleedoorn. Na eeuwen van kappen en

³⁹ Wageningen University & Research – Groen: goed voor de gezondheid

begrazen veranderen de uiterwaarden van de Maas in een landschap met grassen, kruiden en verspreid staande flinke struwelen van doornstruiken met hier en daar een boompje. In de veertiende eeuw werden de graslanden omgevormd tot hooilanden zonder bomen en struiken. De pachters van deze hooilanden gingen hun percelen afbakenen met heggen van meidoorn en sleedoorn. Ze gebruikten heggen omdat die meebuigen bij overstromingen en vlochten de struiken in elkaar zodat het vee binnen de percelen bleef. En zo ontstond het oudste cultuurlandschap van Nederland.

3.2.4. Economie

Verder heeft natuur invloed op de lokale economie. Een gebied met mooie natuurgebieden trekt altijd recreanten en toeristen. Het natuurlijke recreatiegebied van de Kraaijenbergse plassen is hier een goed voorbeeld van. In dit gebied kun je wandelen, fietsen, recreëren op de strandjes en verschillende watersporten beoefenen op de plassen. Zo liggen er veel meer recreatiegebieden in Land van Cuijk. De recreanten en toeristen logeren bij lokale hotels of B&B's, eten in lokale restaurants of doen boodschappen bij de lokale winkeliers. Allemaal goed voor de lokale economie ⁴⁰.

3.3. NATUUR IN RELATIE TOT ANDERE MAATSCHAPPELIJKE DOELEN

De komende jaren hebben wij en de rest van Nederland te maken met grote maatschappelijke opgaven zoals klimaatverandering, energietransitie, de gedeeltelijke omschakeling naar kringlooplandbouw en een enorme woningopgave. De natuur kan een significante positieve bijdrage leveren aan deze opgaven.

3.3.1. Klimaatverandering

Het klimaat verandert. Hevige buien gaan samen met wateroverlast en hete, droge zomers zorgen voor hittestress bij mens en dier en verdrogende natuur. De gevolgen van de klimaatverandering hebben een groot effect op de natuur. Want als het weer verandert, verandert ook de situatie waarin de natuur zich in balans moet houden. Hoe sneller de veranderingen gaan, hoe moeilijker het wordt voor de natuur.

⁴⁰ Centraal Bureau voor de Statistiek – Hoeveel draagt de natuur bij aan de economie en ons welzijn?

Populaties verminderen of sterven zelfs uit, (landbouw)grond wordt droger waardoor natuur doodgaat of zichzelf niet meer kan herstellen, het gevolg daarvan is een onvruchtbare bodem en een uitstervend bodemleven.

De ijsvogel populatie na extreme weersomstandigheden⁴¹

Streng, koude winters in Nederland kunnen ervoor zorgen dat de populatie ijsvogels inzakt van honderden naar enkele tientallen broedparen. Als de winter in het jaar daarop ook streng en koud is, kan de populatie zelfs naar een kritisch niveau zakken, met als gevolg uitsterving van de ijsvogel in Nederland.

Afbeelding 3.4: de ijsvogel.

Om zo min mogelijk last te ervaren van het extreme weer is natuur onmisbaar. Een beplante bodem vangt regenwater op, laat het water de grond inzakken en verdampt het deels weer. De bodem blijft veel langer vochtig als er planten op groeien. Gemaaide gazons zijn hierop wel een uitzondering, deze kunnen snel uitdrogen en warm worden. Grote bomen zorgen voor schaduw en koelte op warme, zomerse dagen. En planten slaan koolstofdioxide (CO₂) op. Hoe meer daarvan wordt opgeslagen, hoe minder broeikasgassen in de atmosfeer voorkomen en hoe minder de aarde opwarmt.

3.3.2. Energietransitie

Een andere maatschappelijke uitdaging waar we in Nederland mee te maken hebben is de energietransitie. Dit is de overstap van fossiele energiebronnen (onder andere gas en kolen) naar groene bronnen zoals zonnepanelen en windmolens. Door de aanleg van grote zonneparken op landbouwgronden en windmolens in het landelijk gebied is een discussie ontstaan over de nieuwe energiebronnen versus ruimte voor de natuur. Toch hoeft de natuur niet te lijden van de realisatie van zonnepanelen en windmolens. Er zijn voldoende meekoppelkansen te vinden en het loont om in de ontwikkelfase al een ecooloog te laten meedenken met locatie en inrichting.

Natuur kan ook helpen in het terugbrengen van het energieverbruik. In het stedelijk gebied isoleren groene daken en gevels de gebouwen, en grote bomen zorgen voor minder (snelle) opwarming. Daardoor gaat het energieverbruik omlaag.

⁴¹ Wageningen University & Research, Stroming en Kennis voor Klimaat – Klimaatverandering en Natuur: Een verkenning van risico's, kansen en aangrijpingspunten voor klimaatadaptatiebeleid.

3.3.3. Voedselvoorziening

Om stikstofuitstoot terug te dringen wordt steeds meer ingezet op kringlooplandbouw, een vorm van duurzame landbouw waarbij de kringloop van stoffen gesloten is. Dus de reststromen van de ene keten zijn de grondstoffen voor een andere keten. Bijvoorbeeld voedsel dat mensen niet meer eten wordt gebruikt als diervoer, in plaats van het weg te gooien.⁴²

De agrarische is echter niet de enige sector die zorgt voor stikstofuitstoot. Ook de industrie, consumenten en retailers bijvoorbeeld, hebben een grote rol in het terugdringen van stikstofuitstoot. Maar vanuit het voedseloogpunt gezien is de transitie naar kringlooplandbouw een belangrijk onderdeel om de stikstofuitstoot in deze sector te verminderen.

Het bevorderen van de biodiversiteit in, op en rond akkers kan de veerkracht van gewassen bevorderen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terugdringen. Bestuivende insecten zorgen voor vruchtzetting en natuurlijke vijanden voor bestrijding van ziektes en plagen. De biodiversiteit verhogen kan bijvoorbeeld door het aanleggen van bloemrijke akkerranden die insecten lokken en keverbanken, waar vogels op af komen.

3.3.4. Woningbouwopgave

Een andere maatschappelijke uitdaging waarmee we in Nederland te maken hebben is de woningbouwopgave. De afgelopen jaren is de vraag naar woningen explosief gegroeid en zoeken gemeenten naar locaties waar nieuwe woonwijken gerealiseerd kunnen worden. In Land van Cuijk is dit ook aan de orde. Voor het jaar 2030 zijn er 4.180 extra woningen nodig. In 2040 moet dit uitgroeien naar 8.500 nieuwe woningen. Door bij nieuwbouw een goede groennorm per woning te hanteren, wordt ruimte gereserveerd voor een stevige groenstructuur en andere groenelementen die nodig zijn voor de natuur.

Daarnaast zijn maatregelen voor natuur in en op gebouwen een goed voorbeeld van het samengaan van de twee opgaves. Groene daken en gevels zijn hier voorbeelden van. Natuurinclusief bouwen heeft naast voordelen voor de natuur ook voordelen voor de mens en de portemonnee. Zo verbeteren groene daken en gevels de luchtkwaliteit en reguleren ze de temperatuur door isolatie.

Alswoningbouw plaatsvindt op locaties met lage natuurwaarden (bijvoorbeeld oude industriegebieden en intensief gebruikte landbouwpercelen), dan kan de natuurwaarde zelfs toenemen wanneer een wijk natuurinclusief wordt aangelegd.

3.4. HOOFDOORZAKEN VAN DE VERSLECHTERING VAN NATUUR

De natuur en biodiversiteit staan voor grote uitdagingen, niet alleen in Land van Cuijk maar wereldwijd is een verslechtering gaande en merkbaar⁴³. Om natuur en biodiversiteit te stabiliseren en te versterken is het belangrijk om te weten wat de hoofdoorzaken zijn van de verslechtering. De belangrijkste oorzaken van het verlies aan biodiversiteit zijn:

1. habitatverlies
2. hoge aanvoer van nutriënten
3. niet-duurzaam gebruik van natuur
4. gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
5. invasieve soorten
6. klimaatverandering

⁴² Wageningen University & Research – Minder voedsel verspillen maakt wél veel uit.

⁴³ Planbureau voor de Leefomgeving – Ecosysteemdiensten.

3.4.1. Habitatverlies

Habitatverlies is de achteruitgang van leefgebieden van plant- en diersoorten door verdrijving, vernietiging, aantasting en andere manieren waardoor het landschap verandert. De grootste oorzaken van habitatverlies in Nederland zijn het verlies van natuuroppervlakte en versnippering van leefgebieden.

Verlies natuuroppervlak

Na de Tweede Wereldoorlog is de wereld extreem veranderd. De wereldbevolking steeg van 3 miljard mensen in 1960 tot 8 miljard mensen in 2023. Tegelijkertijd daalde in dezelfde tijd het oppervlakte natuur ontzettend hard. Door ontbossing is bijna de helft van de oorspronkelijke bossen op aarde verdwenen. En door het oppervlakteverlies van alle natuur zijn sinds 1970 gemiddeld 68% van de gewervelde (zoogdieren, vogels, vissen, reptielen en amfibieën) verdwenen en worden veel soorten met uitsterven bedreigd ⁴⁴.

Versnippering van leefgebieden

Versnippering in de vorm van (snel)wegen en bebouwing veroorzaakt ook habitatverlies. Deze infrastructurele inpassingen vormen barrières voor dier- en plantsoorten en voorkomen daarmee verplaatsing of veroorzaken verkeersslachtoffers. Met als gevolg dat het leefgebied verkleint, populaties elkaar niet meer kunnen bereiken en de voortplanting in gevaar komt.

3.4.2. Hoge aanvoer van nutriënten

Nutriënten is een ander woord voor voedingsstoffen. Voedingsstoffen heeft ieder organisme nodig om te groeien en te overleven. Deze aanvoer moet in balans zijn. Een te lage *of* te hoge aanvoer van nutriënten levert schade op. In de natuur is dit goed terug te zien in de ongebreidelde groei van bramen en brandnetels, veroorzaakt door te hoge aanvoer van stikstofoxiden en ammoniak.

De hoge aanvoer van stikstofoxiden komt voornamelijk door uitlaatgassen van benzine en diesel én de giftige uitstoot van industrie. Ammoniak wordt vooral uitgestoten door dieren in de veeteelt. Een hoge aanvoer van stikstofoxiden en ammoniak zorgt voor verzuring en vermesting van de natuur. Het gevolg daarvan is het afsterven van planten die schrale omstandigheden nodig hebben en het woekeren van planten die gedijen bij veel voedingsstoffen. Ook verslechtert de water- en bodemkwaliteit en zijn planten vatbaarder voor ziekten en plagen.

3.4.3. Niet-duurzaam gebruik van natuur

Natuur die op een niet-duurzame wijze wordt gebruikt zorgt voor uitputting van natuurlijke hulpbronnen, ook wel overexploitatie genoemd. De belangrijkste vormen van overexploitatie zijn overbevissing, overmatige jacht op wilde dieren, overmatige kap van brandhouten overbegrazing. Van de bedreigde en bijna bedreigde soorten volgens de rode lijst wordt 70% bedreigd door overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen ⁴⁵.

3.4.4. Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen

Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw heeft grote gevolgen voor de natuur, de biodiversiteit, de waterkwaliteit en de gezondheid van mensen. Chemische gewasbeschermingsmiddelen vervuilen bodem en water, die de bron van de biodiversiteit vormen. En ze doden planten en dieren, waardoor de balans in de voedselketen wordt verstoord. Dit heeft als gevolg dat nog meer soorten als neveneffect verdwijnen en de biodiversiteit achteruit gaat.

⁴⁴ WWF – Biodiversiteit aan het crashen met -69% sinds 1970

⁴⁵ Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit – Rode lijsten

Bijen zijn een van de vele diersoorten die negatieve effecten ervaren van gewasbeschermingsmiddelen. De middelen tasten onder andere de hersenactiviteit van bijen aan en beïnvloeden de ontwikkeling van larven en jonge bijen. Ook kunnen gewasbeschermingsmiddelen ertoe lijden dat ze sterven.

3.4.5. Invasieve exoten

Invasieve exoten zijn plantsoorten, diersoorten en micro-organismen die van oorsprong niet voorkomen in een bepaald land maar zich razendsnel door het land verspreiden en lastig te verwijderen zijn. Deze soorten zijn door de toegenomen verplaatsing van goederen, diensten en mensen in Nederland terechtgekomen. Naast invasieve exoten zijn er 'gewone' exoten, soorten die met opzet naar ons land zijn geëxporteerd. Zo lieten de Romeinen ons kennis maken met het konijn en de tamme kastanje, die ze gebruikten als voedselbron. Andere exoten kwamen per ongeluk in Nederland terecht. Dat komt doordat zaden en plantenresten regelmatig meeliften met treinen. Maar in veel gevallen gaat het ook om exotische huisdieren of tuinplanten die vroeg of laat in de natuur terechtkomen. We noemen exoten invasief wanneer ze schadelijk zijn voor de natuur, omdat ze plant- en diersoorten die van nature voorkomen in Nederland verdringen met biodiversiteitsverlies als gevolg.

Afbeelding 3.5: de Reuzenberenklauw. Een veelvoorkomende invasieve exoot in Nederland.

3.4.6. Klimaatverandering

Klimaatverandering heeft een grote invloed op de natuur. De afgelopen jaren zijn de zomers heter en droger. Met als gevolg hoge temperaturen in versteende gebieden, verdroging in natuurgebieden en verstoorde groeicycli van planten en bodemdaling. Naast droogte komen door klimaatverandering meer hevige, korte regenbuien voor. Door de heftigheid van de buien in een kort tijdsbestek zakt het regenwater moeilijk de bodem in en ontstaan sneller overstromingen. Dit heeft tot gevolg dat de bodem minder grondwater bevat en droogte meer impact heeft. Hoe droger de bodem wordt, hoe moeilijker de infiltratie en hoe droger de bodem wordt. Het effect op planten en bomen is groot. Door verdroging gaat de gezondheid van beplanting achteruit en sterven soorten af. Het is van groot belang maatregelen te nemen om bodem en beplanting weer gezond te maken, want juist zij zijn bondgenoten in de strijd tegen klimaatverandering⁴⁶.

⁴⁶ Provincie Noord-Brabant – Bomen en klimaatverandering

De V's voor fauna ⁴⁷

Voor een sterke natuur zijn de V's voor fauna van belang: Voedsel, Voortplanting, Veiligheid en Verplaatsing. Ook Vocht, Verblijf, Verbinding, Variatie & Verspreiding horen hierin thuis, deze dragen allemaal direct bij aan de eerste vier V's. Wanneer aan de V's voor fauna wordt voldaan, heeft de biodiversiteit meer kans om te stabiliseren en vergroten.

Voedsel

Verschillende inheemse boom-, struiken- en kruidensoorten bloeien en dragen vrucht op verschillende momenten in het jaar. Dit vormt voedsel voor verschillende diersoorten en zo vinden veel soorten insecten, vogels en kleine zoogdieren voldoende voedsel gedurende het hele jaar. Deze *Variatie* in beplanting zorgt voor een grotere *Variatie* in plantetende dieren die op hun beurt weer prooien vormen voor roofdieren. Zo ontstaat een samenhangend en stabiel ecosysteem. Ook dood hout en ander organisch materiaal is een belangrijke voedselbron voor tal van soorten. Daarnaast is *Vocht* zeer belangrijk. Zonder water geen leven. Dus zorgen voor schoon oppervlaktewater is belangrijk voor zowel water- als landdieren. Maar ook een goede vochthuishouding in de bodem is van het grootste belang. *Vocht* is de basis voor een rijk bodemleven en daarmee kan een bodem meer vocht en CO₂ vasthouden.

Voortplanting

Voor het voortbestaan van soorten is het cruciaal dat ze zich kunnen voortplanten. Iedere soort stelt zijn specifieke eisen voor de voortplanting. Dit kunnen bijvoorbeeld *Verblijfplaatsen* zijn zoals vogelnesten, dassenburchten, konijnenholen, vleermuiskasten en bijenhôtels. Voor vlinders zijn de juiste plantensoorten voor hun rupsen van belang en voor amfibieën moet geschikt voortplantingswater aanwezig zijn.

Veiligheid

Een populatie floreert in een veilige omgeving waar voldoende schuilplekken zijn om weg te duiken voor predatoren of om te schuilen tegen het weer. Veiligheid wordt voor veel soorten voornamelijk gevormd door dichte vegetatie zoals struweel of dichte struiken. Maar ook takkenrillen of boomholtes kunnen *Verblijfplaatsen* vormen die veiligheid bieden. Egels houden hun winterslaap bijvoorbeeld in dichte nesten van bladeren en kikkers gebruiken een modderige bodem van een sloot om veilig te overwinteren. Een *Variatie* in structuren zoals bosjes en houtwallen, poelen en beken en voldoende hoge (kruidachtige) vegetatie biedt vaak goede veiligheid voor veel soorten. Ook het laten liggen van natuurlijk materiaal, zoals takken, bladeren en boomstammen trekt meer dieren aan. Door genoeg *Variatie* in een gebied te brengen versterkt de biodiversiteit.

Verplaatsing

Wanneer dieren natuurlijke verbindingen hebben waarlangs ze zich kunnen *Verplaatsen*, is het gemakkelijker om *Voedsel* of een partner voor de *Voortplanting* te vinden. De genetische variatie wordt groter wanneer populaties niet geïsoleerd van elkaar leven en die genetische variatie geeft ziektes en plagen minder kans. Deze *Verspreiding* van soorten zorgt voor stabielere populaties.

⁴⁷ Het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit - V's voor Fauna

4. WAT IS LAND VAN CUIJK?

Gemeente Land van Cuijk ligt in het noordoosten van de provincie Noord-Brabant aan de rivier de Maas. Ten noorden van de gemeente ligt het stedelijke Nijmegen. Het oosten en zuiden grenzen aan de provincie Limburg. En het westen aan gemeente Oss, Maashorst, Boekel en gemeente Gemert-Bakel. Gemeente Land van Cuijk werd op 1 januari 2022 ingesteld door een fusie van de voormalige gemeenten Boxmeer, Cuijk, Sint Anthonis, Grave en Mill & Sint Hubert. Daarmee werden we de grootste gemeente in de provincie, met maar liefst 33 kernen, waaronder 32 dorpen en 1 stad: Grave.

In Land van Cuijk liggen eindeloze akkers, landgoederen, stuifduinen, staatsbossen met heidevelden en de unieke Maasheggen. De verschillende dorpskernen hebben elk een eigen, unieke identiteit. Van kleine peelnederzettingen zoals Wilbertoord en Westerbeek, die omringd zijn door bossen en rustig landelijk gebied, tot grote dorpskernen zoals Overloon, Boxmeer en Cuijk waarin levendige centra te vinden zijn. Ook het bijzondere vestingstadje Grave ligt in de gemeente en getuigt van een rijke geschiedenis.

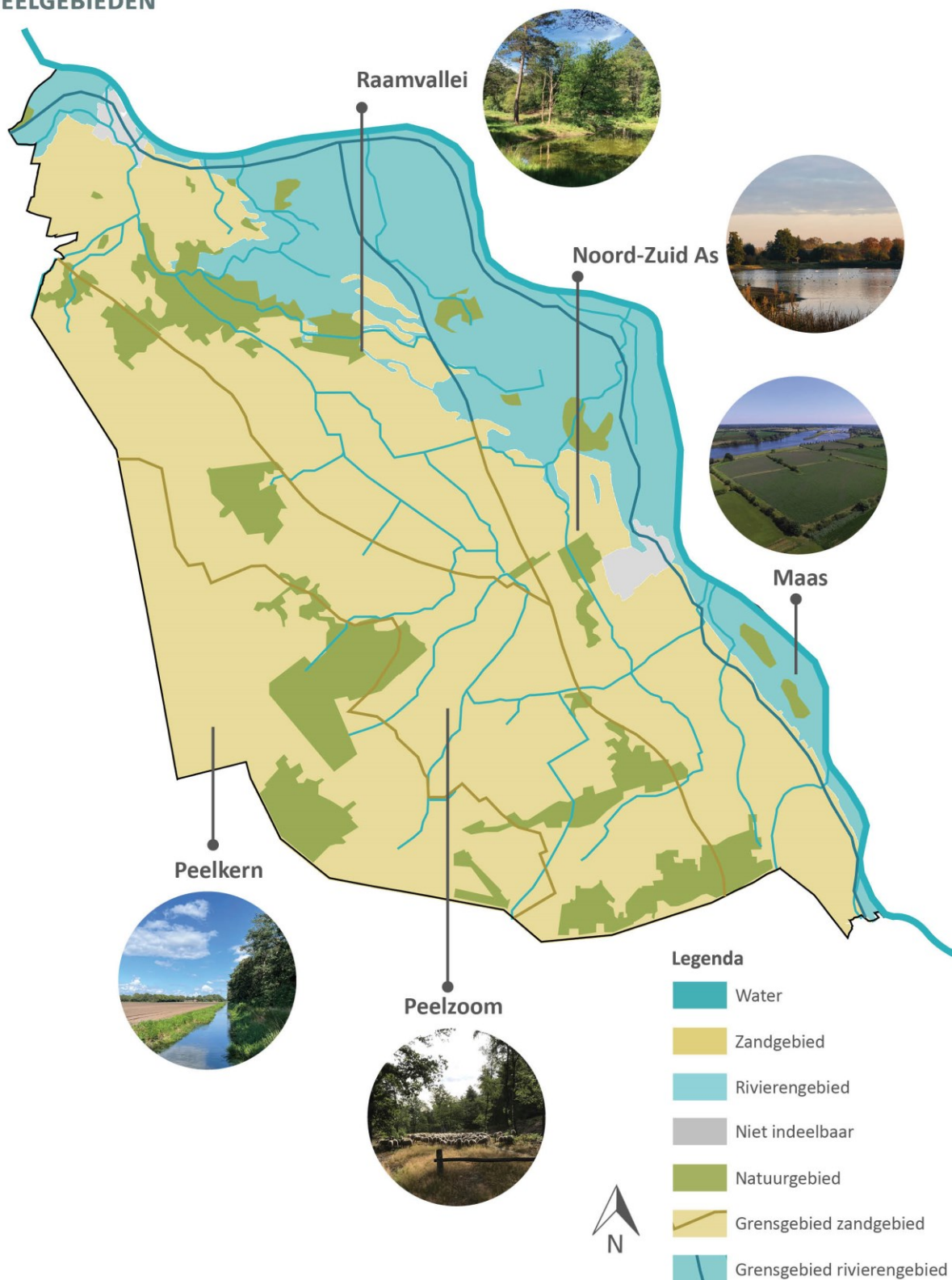
In dit hoofdstuk staat hoe de ondergrond van gemeente Land van Cuijk eruitziet en uit welke landschappelijke deelgebieden het bestaat. Het beschrijft de ontstaansgeschiedenis, de bodem, de menselijk omvorming van de landschap en bijzondere natuurlijke elementen. Daarna komen de in het landschap voorkomende functiegebieden aan bod, met de elementen die waardevol zijn voor de natuur.

Afbeelding 4.1: zicht op de Maas. De rivier die het landschap in Land van Cuijk mede heeft gevormd.

4.1. LANDSCHAPPELIJKE DEELGEBIEDEN

DEELGEBIEDEN

Afbeelding 1.2: schetsmatige weergave van de deelgebieden in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

4.1.1. Het rivierengebied

Het rivierengebied is ongeveer 370.000 jaar geleden ontstaan en in zijn geheel gevormd door de rivier de Maas. De Maas was twintig miljoen jaar geleden nog maar een korte rivier die ontsprong in de Ardennen. Door verzakkingen en bewegingen van de aardkorst is de loop van de rivier veranderd. De bocht in de rivier bij Cuijk ontstond door het landijs in de ijstijd, 115.000 tot 10.000 jaar geleden. De grote gletsjer duwde het land voor zich uit, waardoor stuwwallen ontstonden. Die wallen versperden de rivier de weg, waardoor de Maas een bocht nam om verder te stromen naar de lager gelegen Noordzee.

Na de ijstijd steeg de temperatuur langzaam en ontstond door het smeltwater een dal in het riviergebied. Dit resulteerde in lageregelegen delen van diepe geulen, meanders en uiterwaarden. Naast deze lagere gedeelten vormden de rivier hoger liggende gebieden, de zogenaamde oeverwallen en stroomruggen. Deze ontstonden doordat de Maas grote hoeveelheden zand afzette.

4.1.1.1. Ondergrond en uiterlijk

De ondergrond van het rivierengebied bestaat voornamelijk uit natte, vruchtbare rivierklei. Deze grond zit vol met mineralen en voedingsstoffen, waardoor het geschikt is voor de teelt van verschillende gewassen zoals mais, tarwe en suikerbieten. Maar de rivierkleibodem biedt niet alleen voordelen voor de landbouw. Ook planten en dieren hebben hier voordeel van. Zo biedt de bodem een voedselrijke basis voor natuurlijke graslanden, moerassen en rietvelden.

Het uiterlijk van het rivierengebied veranderde door de jaren heen door invloeden van de mens. Bewoners legden dijken, polders en heggen aan om zichzelf te beschermen tegen overstromingen van de Maas en het hoger gelegen gebied bewoonbaar te maken. Onder andere de dorpskernen Linden, Oeffelt, Sambeek en Boxmeer ontstonden op de oeverwallen en zandrugontginningen. De lageregelegen gedeelten werden vanaf de negentiende eeuw ontgonnen. Ook legden inwoners kanalen en nieuwe waterlopen aan. Dit deden ze om meer landbouwgrond te creëren en het water beter te beheren.

4.1.1.2. Twee deelgebieden

Binnen het rivierengebied zijn twee deelgebieden te vinden. Het eerste deelgebied is de rivier de **Maas met haar uiterwaarden**. Dit gebied vormt een deel van een grote verbinding tussen het brongebied in Frankrijk en de Noordzee bij Rotterdam. De rivier zelf speelt een belangrijke rol voor de natuur, het is een thuis voor onder meer snoeken, baarzen en karpers. Daarnaast vormen de uiterwaarden langs de Maas een uniek ecosysteem voor veel dier- en plantsoorten, waarvan UNESCO-gebied de Maasheggen een groot onderdeel uitmaakt. Ook ligt hier het enige Natura 2000-gebied (Oeffelter Meent) van de gemeente.

Het tweede deelgebied is de **Noord-Zuidas**. Dit is het gebied rondom de infrastructurele lijnen van de A73, A77 en het spoor de Maaslijn. In dit deelgebied liggen verschillende dorpskernen op de stroomruggen en oeverwallen. Ook is hier een aantal natuurgebieden te vinden zoals de Vilt en de Kraaijenbergse plassen. De Vilt is een oude Maasarm die bestaat uit water, kruiden- en faunairijk grasland en haagbeuken-essenbos. Dit is het leefgebied van de boomkikker, maar kunnen ook reeën en als men heel veel geluk heeft dassen gezien worden. De Kraaijenbergse plassen is een gebied waar recreatie en natuur samengaan. Bijna dagelijks oefenen mensen hier diverse watersporten uit, zoals kanoën, suppen en duiken. Tegelijkertijd vormen de plassen een leefgebied voor weidevogels, waterplanten, vissen en watervogels.

4.1.2. Zandgebied

Het zandgebied ligt in het westen van Land van Cuijk en is onderdeel van de Peelhorst. De Peelhorst is het hogere gelegen deel dat in het westen wordt begrensd door de Peelrandbreuk. Deze breuk heeft gezorgd voor een moeilijk tot ondoordringbare laag voor grondwater. Hierdoor ontstaan juist op de hoger gelegen

Peelhorst zogenaamde wijstgronden. Dit zijn natte gebieden die worden gevormd door grondwater wat door de ondoordringbare Peelrandbreuk als kwel naar het oppervlakte komt.

Het landschap is net als het rivierengebied ontstaan in de laatste ijstijd. Het landijs uit het noorden schoof zand, grind en stenen voor zich uit naar dit gebied. Toen de temperatuur steeg en het ijs smolt, bleef het zand achter. In de loop van de tijd werd deze afzettingen van zand, grind en stenen steeds hoger en vormden zandverstuivingen in het landschap. Op de lageregelegen gedeelten van het zandgebied ligt nat, onbegaanbaar en voedselarme grond. Dit komt door de dikke lagen veen die voor de ijstijd het landschap vormden. Deze lagen zijn door de verstuivingen in de loop van de jaren bloot komen te liggen.

4.1.2.1. Bodem en uiterlijk

De bodem van het hogere deel van het zandgebied is droger en voedselarmer dan die van het rivierengebied. Op het zand liggen zandverstuivingen, bos- en heidegebieden en essen. Op de lager gelegen gebieden, waar de beekdalen liggen, is de bodem over het algemeen veel natter en voedselrijker.

In de middeleeuwen besloten mensen om op de hoger gelegen delen van het zandgebied te gaan wonen. Dit deden ze om een natuurlijke verdedigingspositie te creëren voor vijanden en voor overstromingsgevaar van de Maas. Onder andere de dorpskernen Mill, Wanroij en Sint Anthonis ontstonden hierdoor. De lager delen van de zandvlakte werden ontgonnen en gebruikt als hooi- en weilanden of landbouwgrond. De stukken grond die niet geschikt waren voor deze functies werden omgevormd tot productiebossen vol naaldbomen.

4.1.2.2. Drie deelgebieden

In het zandgebied zijn drie deelgebieden terug te vinden, te weten Raamvallei, Peelzoom en Peelkern. De **Raamvallei** is hét bekensysteem in land van Cuijk. Dit systeem komt voort uit de Maas bij Grave en ligt voor het grootste deel in het noorden van de gemeente. De zijtakken van de Raamvallei liggen wel verspreid door de hele gemeente. In dit deelgebied is de grootste hoeveelheid aan natuurlijke elementen te vinden, bijvoorbeeld bloemrijke graslanden, bosjes en struwelen.

Het tweede deelgebied is de **Peelzoom**. Dit deel ligt op de overgang van de lage Raamvallei en de hoge Peelkern. Door de ligging op de rand van hogere en lagere gronden zijn hier vroeger veel agrarische buurtschappen ontstaan door de aanwezige natte, vruchtbare wijstgronden. Later groeide die buurtschappen uit tot dorpskernen. De Peelzoom is een divers gebied met verschillende cultuurhistorische elementen. Voorbeelden hiervan zijn de oude landbouwgronden met boerderijen die een interessante afwisseling vormen met het natuurlijke landschap van beken, dekzandruggen en dekzandvlaktes. Ook liggen in de Peelzoom verschillende (dennen)bossen en heideontginningen, een bekende daarvan is de Molenheide.

De **Peelkern** is het derde deelgebied van de zandvlakte. Dit is het hoogst gelegen deel van gemeente Land van Cuijk en staat bekend om haar landelijke uitstraling. In de Peelkern liggen veel kleine landschapselementen zoals houtwallen, hagen en poelen. De steenuil en egel zijn twee diersoorten die graag verblijven in deze landschapselementen. Kenmerkend voor dit deelgebied zijn de natuurlijke akkerranden. Vooral als deze in bloei staan en gefaseerd worden gemaaid bieden ze een rijk leefgebied voor bijen en vlinders.

4.2. FUNCTIEGEBIEDEN

Als we de natuur in Land van Cuijk willen versterken, moeten we rekening houden met de manier waarop de ruimte in de gemeente nu wordt gebruikt. Ofwel de functies die het heeft. Hoe de ruimte gebruikt wordt, bepaalt welke kansen er zijn om natuur blijvend te verbeteren. In deze Natuurvisie werken we daarom met functiegebieden. We verdelen de gemeente in vier hoofdfuncties:

1. woongebied
2. bedrijventerrein
3. landelijk gebied
4. natuurgebied

Voor elk van de hoofdfuncties worden in de Natuurvisie natuurdoelen geformuleerd. Zo kunnen we gericht sturen op natuurversterking die past bij de plek.

4.2.1. Woongebied

Het functiegebied *woongebied* bestaat voornamelijk uit woonwijken. Centrumgebieden met hun horecagelegenheden en winkels vallen ook binnen dit functiegebied. Enkele kenmerken van een woongebied zijn:

- dichtbevolkte delen
- versteende omgeving
- voorzieningen (supermarkten, apotheken, sportverenigingen, enzovoorts)
- sociale samenhang

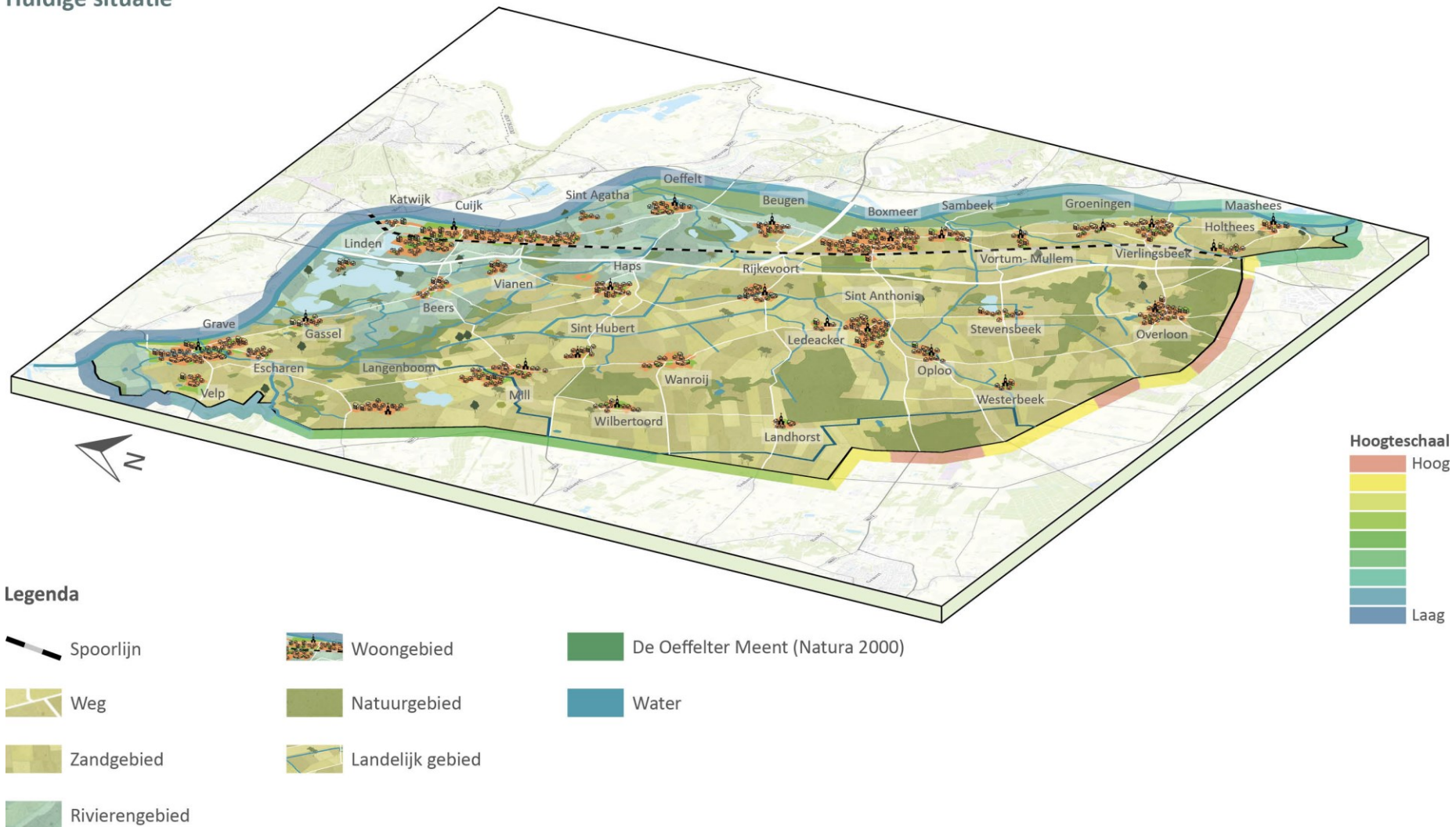
De woongebieden bestaan vaak voor een groot deel uit versteend oppervlak: bebouwing, bestrating en parkeerplaatsen. Maar er is ook groen te vinden. Groene elementen als parken, plantsoenen, vijvers, beken en bomenlanen kunnen ook in de bebouwde omgeving veel waarde hebben voor de biodiversiteit. Ook de tuinen van inwoners leveren een bijdrage aan de natuur, als ze groen zijn ingericht. Ondanks de stenige elementen in de omgeving komen er diersoorten voor in een woongebied. Maar we kunnen veel meer doen: veel tuinen kunnen natuurlijker worden ingericht en beheerd, net als het openbaar groen.

De positieve effecten van natuur in het woongebied zijn groot. Groen geeft straten ruimtelijke kwaliteit, maakt ze koeler op hete dagen en interessanter om te beleven. Kinderen ontwikkelen zich beter als ze in het groen spelen en volwassenen sporten liever in een natuurlijke omgeving. De kans op wateroverlast door regen is kleiner als er meer natuur is, en mensen voelen zich minder gestrest als ze uitzicht hebben op planten. Zelfs de prijzen van vastgoed stijgen als de omgeving groen is. Ook zorgt gezonde natuur ervoor dat plaagdieren, zoals de eikenprocessierups, zich minder kunnen ontwikkelen.

Uitgangspunt hierbij is dat meer groen en biodiversiteit in woongebieden altijd wordt afgewogen met andere ambities die gelden binnen de openbare ruimte. Maar met bovengenoemde voorbeelden en door overal maatwerk toe te passen gaan bijvoorbeeld woningbouw en natuur hand in hand.

WOONGEBIED

Huidige situatie

Afbeelding 2.3: schetsmatige weergave van de huidige situatie van de woongebieden in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

4.2.2. Bedrijventerrein

Het functiegebied *bedrijventerrein* bestaat voornamelijk uit bedrijven. De brede infrastructuur die nodig is om bedrijven te bevoorraden of goederen te exporteren hoort bij het functiegebied. Enkele kenmerken van een bedrijventerrein zijn:

- grote gebouwen
- brede wegen
- grote verharde oppervlaktes
- weinig groen
- soms luchtverontreiniging (afhankelijk van type bedrijven)
- veel verkeersbewegingen

Van oorsprong staat op bedrijventerreinen de activiteiten van een bedrijf op nummer één, bijvoorbeeld het maken, opslaan of verplaatsen van producten. Het terrein is goed bereikbaar voor gemotoriseerd verkeer en (zeer) beperkt ingericht voor wandelaars en fietsers. Het groen op bedrijventerreinen is vaak beperkt tot bermen, erfafscheidingen (zoals hagen) en kleine perkjes met wat plantjes. De natuurwaarde is laag.

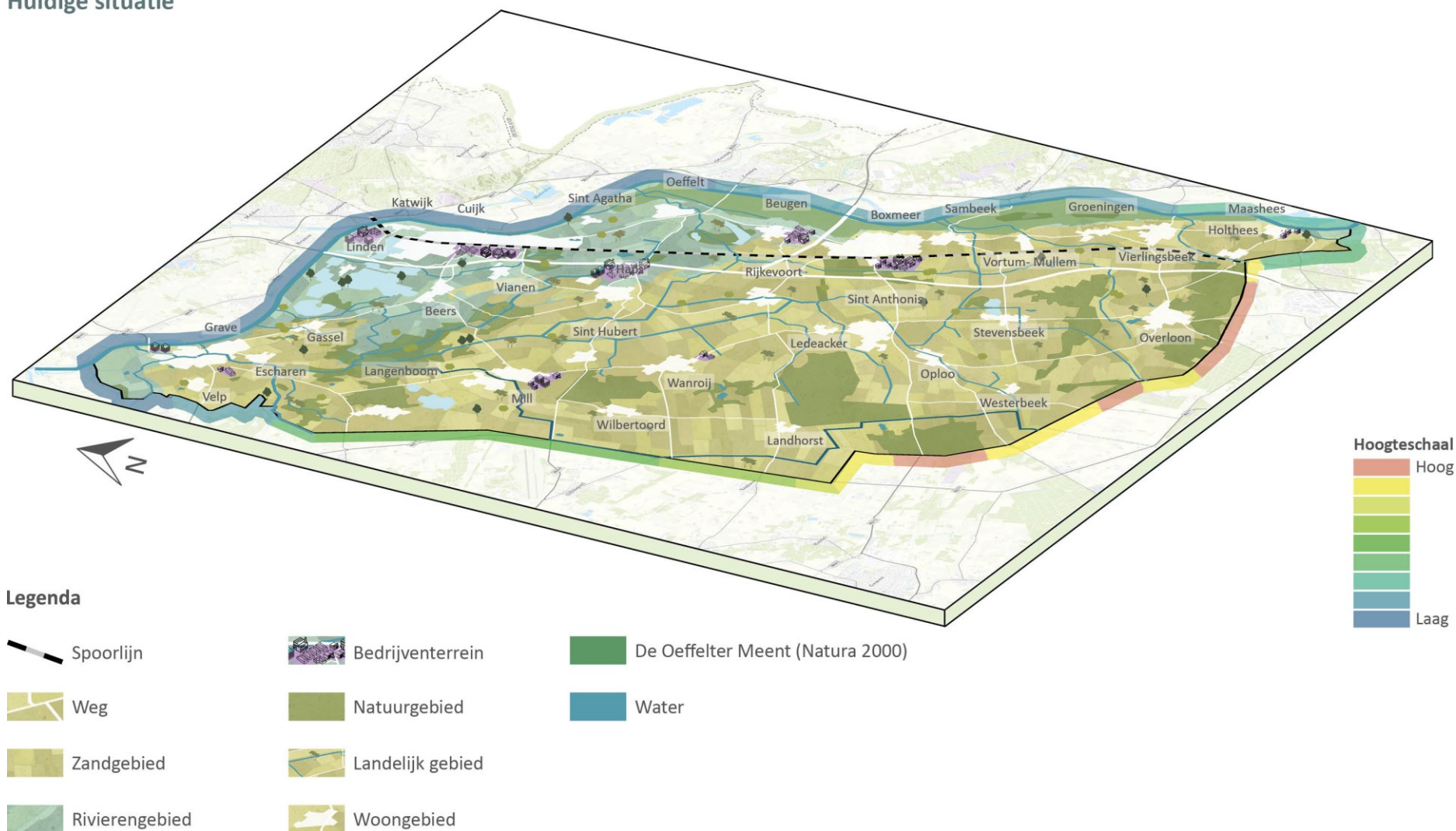
Bomen en struiken op bedrijventerreinen zouden de natuur bevorderen. Ook groene daken kunnen waardevol zijn voor de natuur, vogels en insecten vinden hier een verblijfplaats en voedsel. Bijkomend voordeel is dat groene daken zorgen voor isolatie van het gebouw. Ook bomen koelen de bedrijventerreinen, wat voor een groot verschil zorgt ten opzichte van enkel versteende oppervlaktes. En groen op daken en rondom gebouwen vangt regenwater op.

Natuur op bedrijventerreinen zorgt voor een veel aantrekkelijker werkklimaat. De productiviteit van mensen is hoger in een natuurlijke omgeving. En werknemers zijn meer tevreden over hun werkplek als ze in de pauze een rondje kunnen lopen in het groen.

Uitgangspunt hierbij is dat meer groen en biodiversiteit op bedrijventerreinen niet ten koste gaat van de bedrijvigheid zelf. Met bovengenoemde voorbeelden en door overal maatwerk toe te passen gaan bedrijfsvoering en natuur hand in hand. Gras omvormen naar (bloemrijke) beplanting zorgt al voor meer biodiversiteit, zonder dat bedrijven daar last van ervaren.

BEDRIJVENTERREIN

Huidige situatie

Afbeelding 3.4: schetsmatige weergave van de huidige situatie van de bedrijventerreinen in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

4.2.3. Landelijk gebied

Het functiegebied *landelijk gebied* bestaat voornamelijk uit open landschap. Agrarische activiteiten horen bij dit functiegebied. Enkele kenmerken van een landelijk gebied zijn:

- vergezichten
- infrastructurele lijnen
- boerderijen en schuren
- akkers, weilanden en sloten
- houtwallen
- struwelen
- vee- of gewassenteelt

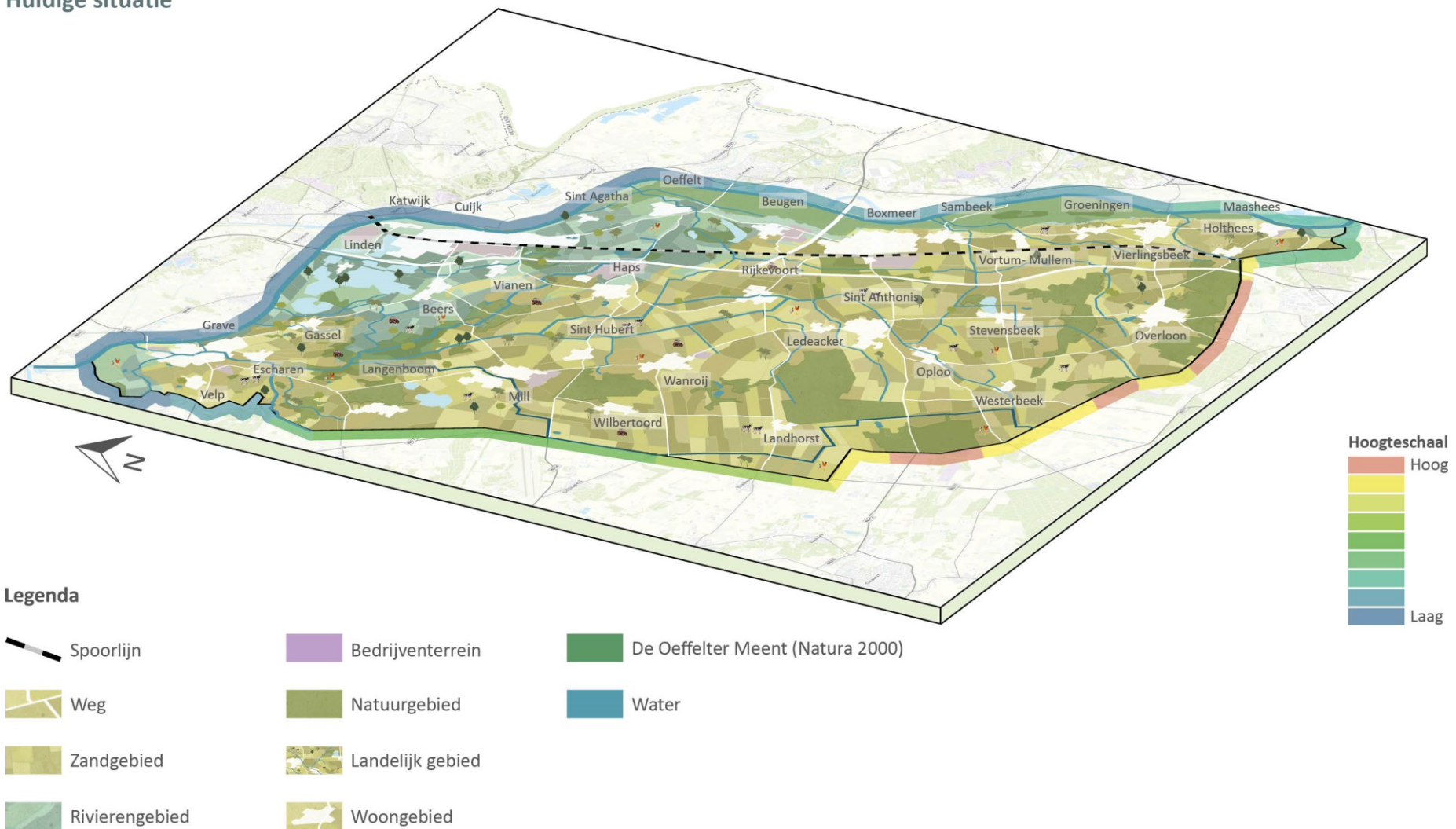
In het landelijk gebied vinden voornamelijk landbouwactiviteiten plaats. Het verbouwen van voedsel voor dieren zoals maïs of het houden van melkvee zijn hier voorbeelden van. Landelijk gebied staat bekend om de rust, ruimte en openheid. Boerderijen, schuren, akkers, weilanden en sloten zijn kenmerkende onderdelen. De natuurelementen die passen in het landelijk gebied zijn houtwallen, heggen, ecologisch geschoonde sloten en poelen. Ook liggen hier kruidenrijke akkerranden en bloemrijke graslanden, die bijdragen aan de biodiversiteit en daarmee plagen en ziekten die schadelijk voor gewassen zijn tegengaan.

Relatief nieuwe elementen in het landelijk gebied is (biologische) strokenteelt. Bij (biologische) strokenteelt worden op één perceel verschillende gewassen in stroken naast elkaar geteeld. Iedere strook aan gewassen wordt apart beheerd. Deze manier van teelt heeft als voordeel dat agrarische ondernemers jaarrond voedsel kunnen telen. Daarnaast is het bevorderlijk voor de biodiversiteit. Strokenteelt zorgt voor meer schuilplekken voor insecten, akkervogels en kleine zoogdieren, ook nemen de gewasziektes af bij strokenteelt.

Natuurlijke elementen, zoals heggen, houtwallen, bomenlanen en waterwegen maken het landelijk gebied aantrekkelijk voor bezoekers. Deze elementen zijn daardoor een belangrijke factor voor recreatieve activiteiten en daarmee goed voor de economie.

LANDELIJK GEBIED

Huidige situatie

Afbeelding 4.5: schetsmatige weergave van de huidige situatie van het landelijk gebied in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

4.2.4. Natuurgebied

Het functiegebied *natuurgebied* bestaat voornamelijk uit natuur. Recreatieve activiteiten en recreatiegebieden horen ook bij dit functiegebied. Enkele kenmerken van een natuurgebied zijn:

- natuurlijke omgeving
- weinig infrastructurele lijnen
- voorzieningen voor wandelaars, fietsers, ruiters en andere buitensporten
- rust

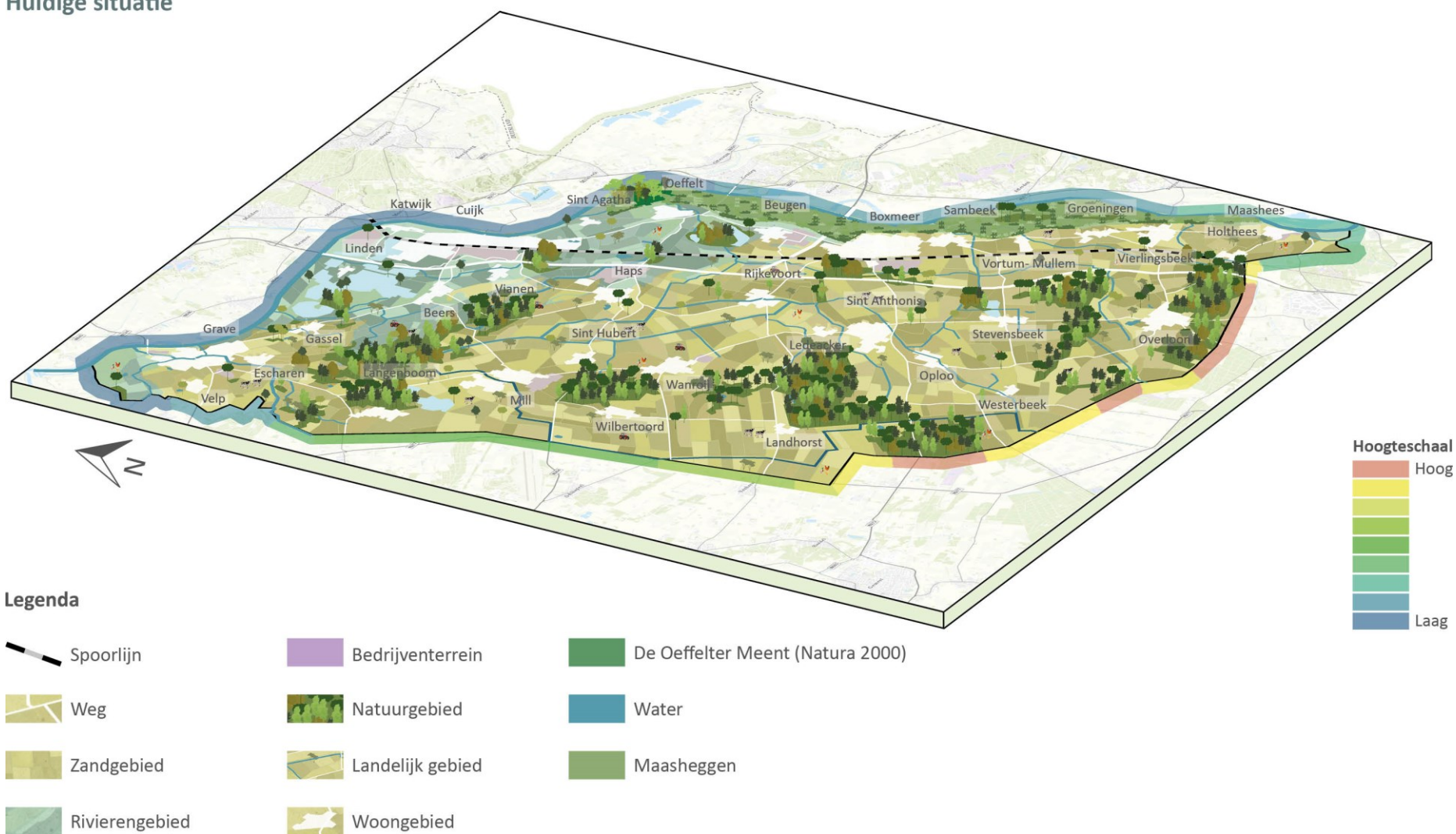
Natuurgebieden zijn gebieden waar de natuurlijke omgeving in stand wordt gehouden en beschermd tegen menselijk invloeden, zoals woningbouw, landbouw en industriële activiteiten. Deze gebieden staan bekend om hun hoge waarde voor de biodiversiteit, natuurlijke processen en een bijzonder landschap.

Natuurgebieden bieden veel waarde voor de natuur, omdat ze geheel bestaan uit natuurlijke elementen. Voor dieren en planten zijn deze gebieden veilige thuishavens. Onze natuurgebieden zijn de dragers van de natuurwaarde binnen de gemeente. Hier kunnen veel verschillende plant- en diersoorten zich in (relatieve) rust ontwikkelen. Natuurgebieden zijn de 'accu' voor de biodiversiteit: als soorten op andere plekken verdwijnen kunnen ze zich vanuit natuurgebieden opnieuw verspreiden. Natuurlijk moeten de natuurgebieden dan wel groot en gezond genoeg zijn om de verschillende soorten voor lange termijn te laten overleven.

Natuurgebieden zijn belangrijk voor de recreatiesector: wandelen, fietsen, mountainbiken en paardrijden zijn bijvoorbeeld activiteiten die mensen graag in natuurgebieden doen. In sommige gevallen worden natuurgebieden ook gebruikt voor hout- of (extensieve) voedselproductie. Toch worden bepaalde (delen van) natuurgebieden afgeschermd voor recreanten, omdat deze kwetsbaar zijn of er zeldzame soorten voorkomen.

NATUURGEBIED

Huidige situatie

Afbeelding 5.6: schetsmatige weergave van de huidige situatie van de natuurgebieden in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

5. WAAR LIGT NATUUR IN LAND VAN CUIJK?

In dit hoofdstuk brengen we waardevolle onderdelen van de natuur in Land van Cuijk in kaart. Dan gaat het om de grote structuren, gebieden en elementen die van belang zijn om een visie te vormen.

5.1. NATUURSTRUCTUURKAART

Op de natuurstructuurkaart staan de bestaande natuurgebieden en natuurelementen in Land van Cuijk. Deze kaart omvat de volgende elementen:

Maasheggen UNESCO-gebied:

een uniek landschap dat wordt gekenmerkt door de gevlochten meidoorn- en sleedoornhagen. In het Natura 2000-deel van de Maasheggen komt de kamsalamander voor in het kleinschalige landschap dat hier nog aanwezig is.

De Vilt:

Een oude Maasarm langs de Oeffeltse Raam en leefgebied van de boomkikker. Ook de ooievaar broedt hier sinds 2007.

Kraaijbergse Plassen:

Gegraven door de mens, maar verder gevormd door de natuur. De meeste plassen zijn in de loop der tijd voor recreatie ingericht. Anderen vormen unieke 'natuurplassen' minder diep zijn uitgegraven en grillige oevers hebben. In de sleedoornstruwelen langs de oevers komt de sleedoornpage voor, een zeldzame en beschermde vlindersoort in Nederland. De Kraaijbergse Plassen vormen de enige plek in Noord-Brabant waar deze soort voor komt.

Beken:

De vele beken vormen belangrijke natte ecologische verbindingzones binnen de gemeente. Dit geldt niet alleen voor watergebonden dieren. De oevers worden op steeds meer plekken natuurlijk ingericht waardoor ook voor veel landdieren belangrijk leefgebied ontstaat. Ze vinden in de brede oeverzones beschutting en voedsel (in een verder open landschap) en kunnen de beken volgen om nieuw leefgebied te bereiken. Rondom de Graafse Raam leeft de wiewelaar, een inheemse vogel met felgeel gekleurd verenkleed.

Sint Anthonisbos, Molenheide, de Hondbergen en Overloonsche Duinen:

Bossen met zowel grote open heide als enkele heiderestanten, die belangrijke kerngebieden van de natuur zijn op de hogere zandgronden. De heidegebieden zijn door de laatste ontginningen sterk in oppervlakte afgenomen. Typische soorten voor de heidegebieden zijn de heivlinder en de levendbarende hagedis. De heivlinder komt enkel nog voor op de uitgestrekte heide van het Sint Anthonisbos.

Landgoederen:

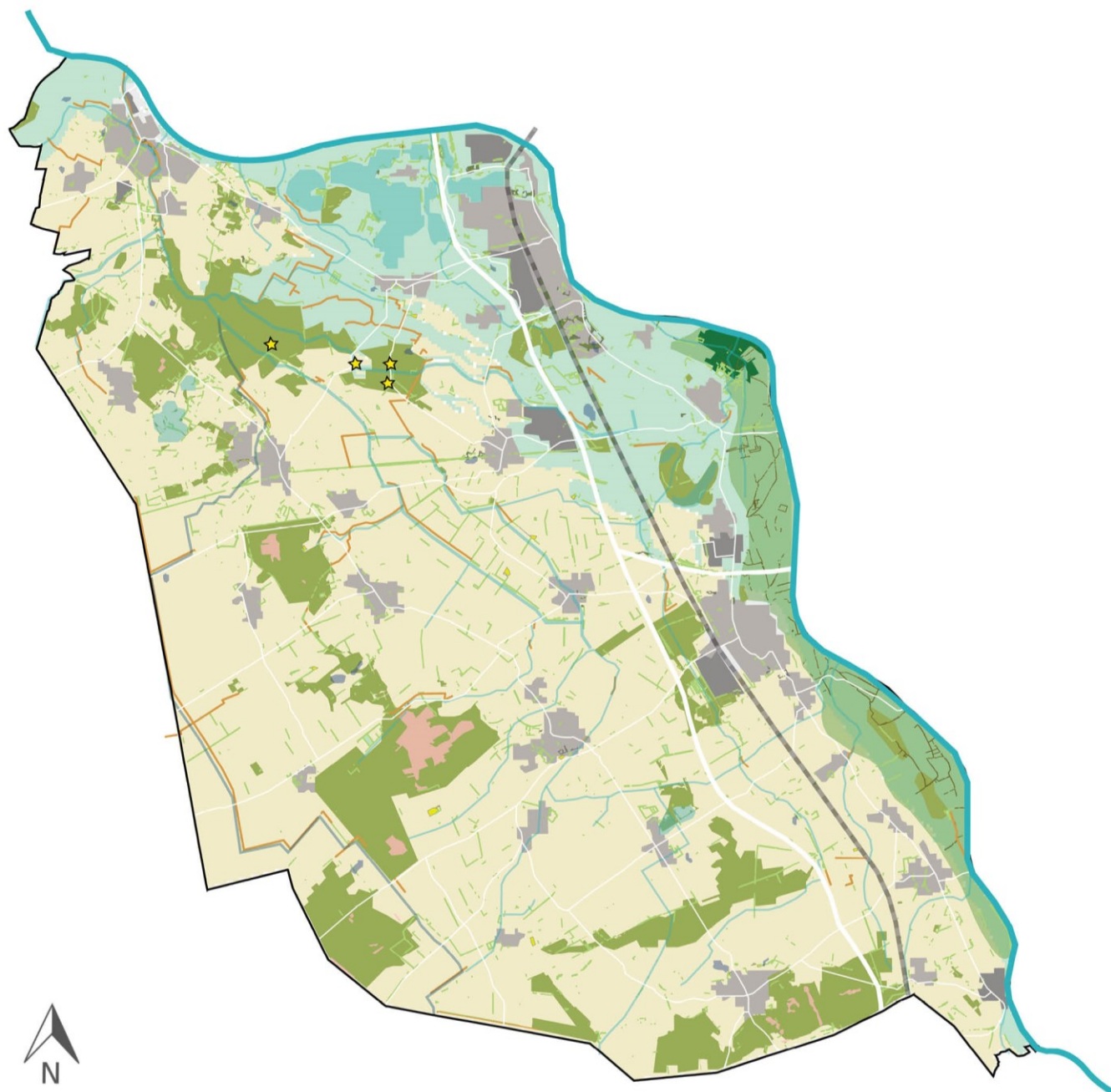
In de gemeente zijn meerdere landgoederen aanwezig. Deze terreinen met veel cultuurhistorische waarde combineren veelal meerdere functies zoals landbouw, bosbouw en recreatie. Daarnaast liggen er vaak veel (oude) ecologisch waardevolle landschapselementen zoals bos, water, boomlanen, hagen enzovoort. Ook vormen de oude gebouwen op landgoederen belangrijke verblijfplaatsen voor bijvoorbeeld vleermuizen.

Landelijk gebied:

Houtwallen, poelen, boomlanen, gemengde hagen, groene erven en bloemrijke bermen of akkerranden zijn allemaal waardevolle elementen in het landelijk gebied. Hoe meer van deze elementen in het landschap aanwezig zijn, hoe groter het leefgebied voor (meer) soorten.

Bebouwd gebied (bedrijventerreinen en woongebied):

In bebouwde gebiedenvormen parken, begraafplaatsen, watergangen en boomrijke straten waardevolle elementen voor planten en dieren. Ook het belang van particuliere tuinen moet nadrukkelijk niet worden onderschat. Beplanting in tuinen vormen voor veel dieren een belangrijk leefgebied.

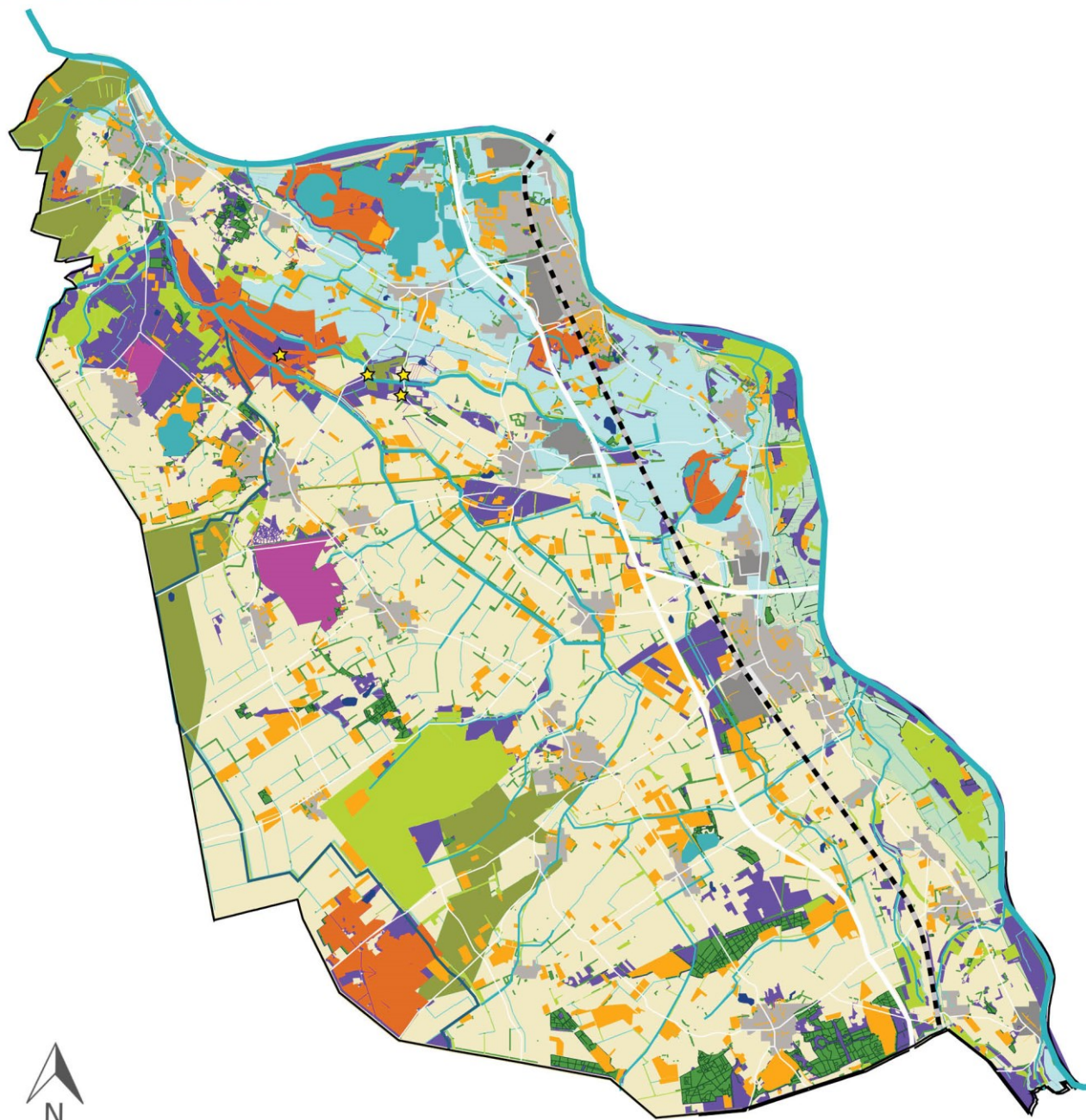
Legenda

 Spoorlijn	 Woongebied	 Maasheggen
 Maas	 Bedrijventerrein	 Overige natuur
 Beek & open water	 Natuurgebied	 Landgoed
 Zandgebied	 Heide	 Natura 2000
 Rivierengebied	 Wegen	

Afbeelding 5.1: schetsmatige weergave van de natuurstructuren in Land van Cuijk. Deze kaart is niet op schaal.

5.2. NATUURBEHEERKAART

Natuurgebieden en natuurelementen zijn niet allemaal in eigendom van gemeente Land van Cuijk. Op de natuurbeheerkaart staan de diverse partijen die de natuur beheren. Onderdelen van het natuurnetwerk die door kleinere partijen worden beheerd of waar de beheerder niet van bekend is, zijn als categorie overig weergegeven. Om natuurdoelen uit deze visie te realiseren binnen gebieden die niet in het bezit van de gemeente zijn, is samenwerking noodzakelijk.

Legenda

Spoorlijn

Water

Zandgebied

Rivierengebied

Wegen

Woongebied

Bedrijventerreinen

Pachtgronden

Landgoed

Beheerders

Gemeente

Staatsbosbeheer

Waterschap Aa en Maas

Natuurmonumenten

Agrarisch Landschaps- en Natuurbeheer (ANLb)

Brabants landschap

Overige

Afbeelding 5.2: schetsmatige natuurbeheerkaart met de beherende partijen Deze kaart is niet op schaal.

5.3. NATUURKANSENKAART

Waar liggen de kansen voor natuur in Land van Cuijk? Op de kaart ziet u de huidige natuur, inclusief de (geplande) natte en droge ecologische verbindingzones (EVZ's). Verder zijn schematisch de primaire en secundaire ecologische hoofdstructuren weergegeven. Dit zijn de belangrijkste kerngebieden voor natuur en logische potentiële routes waarlangs de ecologische structuur extra versterkt zou kunnen worden. Daarmee worden ook grote barrières in de structuur zichtbaar. Op basis van de bestaande natuur en ecologische hoofdstructuren zijn mogelijke zoekgebieden voor nieuwe landschapselementen aangewezen.

De natuurkansenkaart vormt een basis voor de uitwerking van de natuurdoelen uit de Natuurvisie. Op de plekken waar kansen staan weergegeven wordt zorgvuldig bekeken hoe en waar natuurontwikkeling kan plaatsvinden. In deze afweging worden altijd de verschillende belangen binnen de gemeente Land van Cuijk meegewogen en gekeken welke ruimte er is. Hierbij moet nadrukkelijk gezegd worden dat het om een visiekaart gaat met kansen en dat de uitwerking in de praktijk er anders uit kan zien.

Legenda

Spoorlijn	Woongebied	Maasheggen	Primaire verbinding
Maas	Bedrijventerrein	EVZ	Secundaire verbinding
Beek & open water	Natuurgebied	Overige natuur	Grote barrière
Zandgebied	Heide	Pachtgrond	Landgoed
Rivierengebied	Natura 2000	Zoekgebied voor landschapelementen	

Afbeelding 5.3: schematische weergave van de kansen om de natuur en de ecologische structuur in Land van Cuijk verder te versterken. De verbindingen zijn schematisch ingetekend en niet op schaal.

5.4. NULMETING EN LANGJARIGE MONITORING BIODIVERSITEIT LAND VAN CUIJK

Wageningen University & Research (WUR) doet een zevenjarig onderzoek naar de biodiversiteit in Land van Cuijk. Dit onderzoek maakt deel uit van één van de regiodeal aanvragen van de gemeente Land van Cuijk vanuit Regio Deal Noordoost-Brabant. Dit onderzoek startte met een nulmeting in 2023. Vervolgens wordt gedurende zeven jaar de biodiversiteit gemonitord op 56 locaties. Vier soortengroepen zijn hierbij indicator: vaatplanten, wilde bijen, zweefvliegen en spinnen. Voor deze soortengroepen is gekozen, omdat ze:

1. duidelijk verschillende plekken innemen in de voedselketen;
2. functioneel belangrijk zijn zowel in natuurlijke ecosystemen als in de landbouw;
3. bekend zijn bij het grote publiek;
4. in kaart zijn gebracht betreffende ecologie en verspreiding, zodat respons op het beheer beter te duiden valt.

De biodiversiteit wordt gemonitord op tien locaties waar de Natuur Netwerk Nederland wordt afgerond, in tien wegbermen waar ecologisch beheerd wordt en op acht percelen met natuurinclusieve pacht. Het onderzoek is erop gericht om te bepalen of maatregelen die gemeente Land van Cuijk neemt op deze locaties ook daadwerkelijk zorgen voor een hogere biodiversiteit.

Zodra tussentijdse resultaten beschikbaar zijn, worden deze openbaar gedeeld. Ook wordt vanuit de gemeente Land van Cuijk actief kennis gedeeld met buurgemeenten en overig geïnteresseerde gemeente in Nederland.

6. HOE GAAN WE OM MET DE NATUUR?

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene Natuurvisie en de ambities per functiegebied van de gemeente Land van Cuijk. De visie en ambities zijn vertaald naar natuurbeleid per functiegebied. De Natuurvisie gaat over álle natuur binnen de gemeente, ook natuur die van andere grondeigenaren is. Dat betekent dat natuurontwikkeling en biodiversiteitsherstel niet alleen om inspanning vraagt van de gemeente, maar ook van anderen, zoals inwoners en ondernemers. Om alle natuurdoelen te bereiken zoekt de gemeente de samenwerking op.

Om de natuurdoelen te realiseren moet natuur een veel grotere plek krijgen in onze samenleving. De biodiversiteit is sterk verzwakt en de urgentie om de achteruitgang een halt toe te roepen groot. Alleen door het tegenhouden van uitsterven van plant- en diersoorten en het areaal natuur te vergroten, kan de natuur zich gaan herstellen. En alleen dan houden we onze leefomgeving prettig en gezond. Bij alle toekomstige keuzes kijkt gemeente Land van Cuijk daarom altijd naar de invloed die een keuze heeft op de natuur en weegt zij het grote belang van natuurontwikkeling en biodiversiteitsherstel af tegen andere belangen.

6.1. DE ALGEMENE NATUURVISIE

In Land van Cuijk staan we voor een taak om de schade die wij mensen aan de natuur hebben toegebracht te herstellen. We hebben zoveel oorspronkelijke natuur omgevormd naar ander gebruik, dat de hoeveelheid gezonde dieren en planten enorm is afgenomen. Biodiversiteit levert bewezen voordelen op voor de gezondheid van de mens. Wanneer we niet ingrijpen dreigt achteruitgang de gezondheid aan te tasten ^{48 49 50}.

Gemeente Land van Cuijk zet zich de komende jaren maximaal in om de teruggang van de biodiversiteit te stoppen en de natuuroppervlakte te vergroten met minimaal 400 hectare vóór 2030. We reserveren daarbij plekken waar natuurontwikkeling de meeste kans heeft, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Groenblauwe dooradering en natuurnetwerken bieden veel kansen voor natuur en biodiversiteitsherstel. De gemeente vergroot deze netwerken en brengt ze met elkaar in verbinding.

⁴⁸ Medisch Contact - Biodiversiteit is gezond

⁴⁹ Drinkwaterplatform - Biodiversiteit

⁵⁰ Natuur & Milieu - Biodiversiteit en voedsel: wat heeft dat met elkaar te maken?

Samen met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties werkt de gemeente aan een sterke natuur en biodiversiteitsherstel.

Dit doen we zoveel mogelijk in combinatie met andere opgaven, zoals die voor wonen, recreatie, werken en ondernemen.

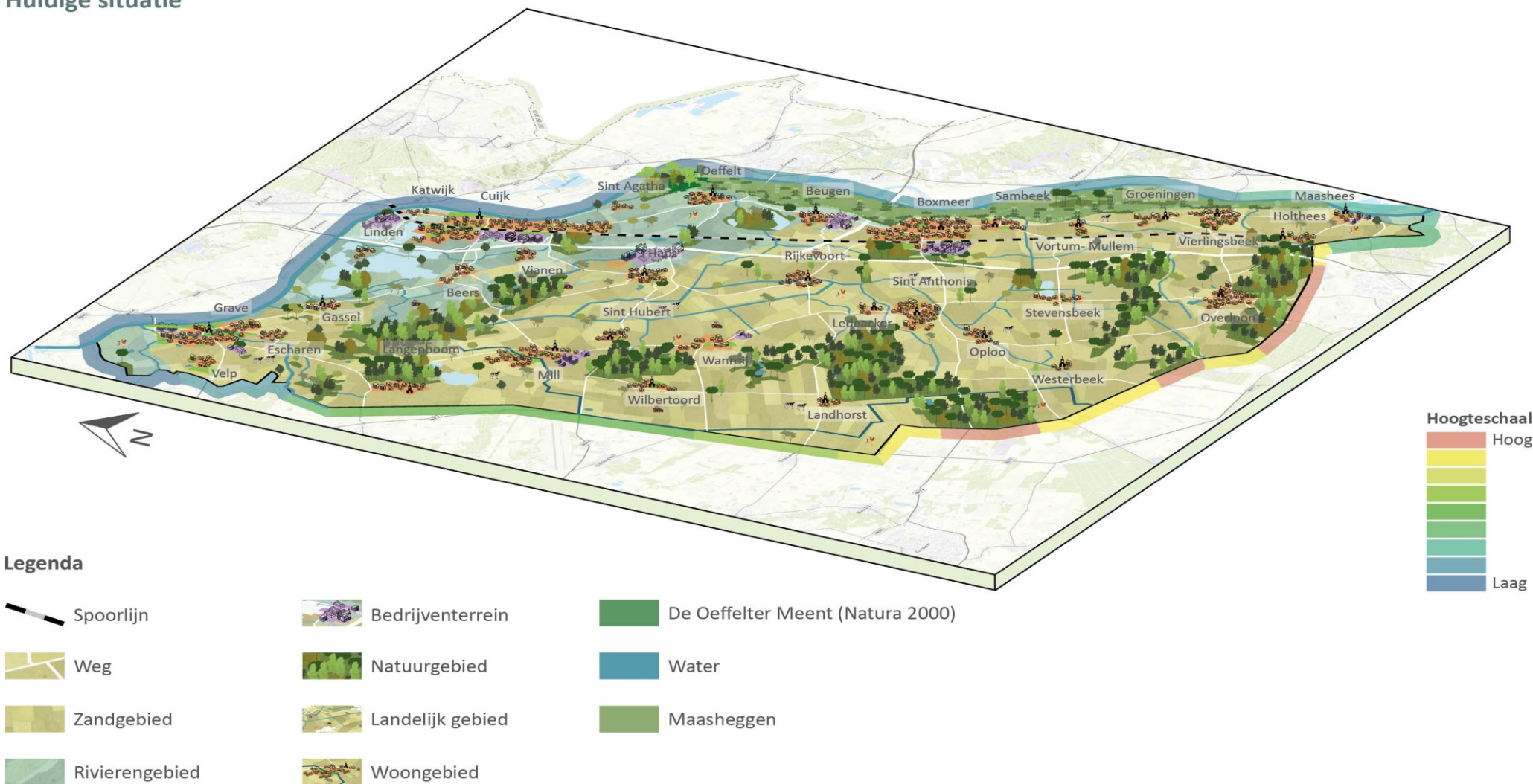
Zo verhogen we de kwaliteit van de leefomgeving en zorgen we dat een gezonde balans terugkomt en blijft.

De algemene Natuurvisie is het toekomstbeeld dat we hebben voor het jaar 2030. Met als uitgangspunt om samen met onze inwoners de natuur te omarmen, beschermen en verbeteren. Door het landelijke karakter van Land van Cuijk is onze gemeente groen. Veel groen betekent echter niet automatisch een sterke en gezonde natuur. De kwaliteit van de natuur in de gemeente staat op veel plekken onder druk, met als hoofdreden dat het in de praktijk moeilijk blijkt om meervoudig ruimtegebruik ook in het voordeel van biodiversiteit uit te laten vallen. De ruimte en de al aanwezige groene basis geeft Land van Cuijk wel een goed uitgangspunt om meer sterke natuur te ontwikkelen en de biodiversiteit te herstellen.

6.1.1. Visies in beeld

In **hoofdstuk 4** zijn de vier functiegebieden uitgebeeld in zogenaamde landschapstegels, schuin getrokken kaarten met een overzicht van de huidige situatie. In hoofdstuk 6 staat de visie per functiegebied op deze kaarten en is te zien wat het verschil is met de huidige situatie. Het gaat om een visiebeeld, een richtinggevend beeld als toekomstig ideaal.

Ontwikkelingen in de functiegebieden, zoals nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen, natuurgebieden of wijzigingen door landbouwtransitie zijn niet opgenomen op de kaarten. Met als reden om de focus te leggen op natuurontwikkelingen in dit visie document.

Afbeelding 6.1: schetsmatige weergave van de huidige situatie in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

GEMEENTE LAND VAN CUIJK

Visie

Afbeelding 6.2: schetsmatige visieweergave van de toekomstige situatie in Land van Cuijk. Deze kaart is daarnaast een beeldende uitwerking van de natuurdoelen die verderop in de hoofdstuk zijn benoemd. De weergegeven oost-west verbindingen bestaan uit een mix van groene elementen zoals kruidenrijk gras, bomen, houtwallen enzovoorts. De kaart en ingetekende elementen zijn niet op schaal

6.1.2. Kaders vanuit overheidsplannen

Iedere gemeente in Nederland moet zich houden aan wetten, regels en beleidskaders met betrekking tot natuurbeleid. In **hoofdstuk 2** zijn deze wetten en regels beschreven van mondiaal tot en met gemeentelijk niveau. In paragraaf 6.1.2 zijn de wetten en regels in een matrix gezet met alle relevante beleidskaders voor de Natuurvisie. De beleidskaders zijn van toepassing op één of meerdere functiegebieden en bieden kansen en knelpunten voor de natuur in Land van Cuijk.

Het analyseren van kansen en knelpunten leidt tot de doelenreeks zoals beschreven in **paragraaf 6.1.4** en naar de strategie zoals uitgezet in de werkprogramma's van **hoofdstuk 7**. De opbouw van de matrix is:

- Kolom 1: regelgeving, beleidsstuk of instrument.
- Kolom 2: beleidskaders die relevant zijn voor de Natuurvisie.
- Kolom 3: de vier functiegebieden die zijn aangevinkt als ze van toepassing zijn.
- Kolom 4: de globale kansen per kader.
- Kolom 5: de globale knelpunten per kader
- Kolom 6: de relaties met de natuurdoelen (**paragraaf 6.1.4**).

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
WERELDWIJD BELEID								
Unesco Mens en Biosfeer	Duurzame ontwikkeling staat centraal.			x	x	- Naamsbekendheid. - Ecologische verbindingen.	Geen beschermde status.	ALLE

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Sustainable Development Goals	SDG 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw.			x		- Landbouwtransitie. - Minder gewasbeschermingsmiddelen	- Beperkte invloedssfeer. - Redelijk vrijblijvend.	D.19 D.22 D.23
	SDG 3: Zorg voor een goede gezondheid en promoot het welzijn voor iedereen.	x	x	x	x	Hoe meer natuur, des te beter de gezondheid.	- Beperkte invloedssfeer. - Redelijk vrijblijvend.	D.2 D.8 D.17 D.20 D.21 D.25
	SDG 13: Neem dringend actie om klimaatverandering en haar invloed te bestrijden.	x	x	x	x	Urgentie om meer natuur te realiseren.	Beperkte invloedssfeer.	D.2 D.8 D.9 D.11 D.12 D.13 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26
	SDG 15: Bescherm, herstel en promoot het duurzaam gebruik van ecosystemen. Beheer bossen duurzaam, bestrijd verwoestijning en landdegradatie en maak een einde aan het verlies van biodiversiteit.	x	x	x	x	Duurzame doelen voor de Natuurvisie.	Beperkte invloedssfeer.	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.8 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23 D.24 D.25 D.26
EUROPEES BELEID								

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Vogel- en habitatrichtlijn	Vogels en hun leefgebieden worden beschermd, beheerd en waar nodig hersteld.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	Alleen Natura 2000-gebieden.	D.3 D.24 D.26
	Ieder EU-lidstaat moet beschermde gebieden aanwijzen, hiervoor beheerplannen opstellen en maatregelen uitvoeren ter bescherming van habitats en soorten op deze plekken.				x	Moeten we aan voldoen.	Alleen Natura 2000-gebieden.	D.24
	Alle nieuwe projecten beoordelen of deze schadelijk zijn voor beschermde gebieden.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	Alleen Natura 2000-gebieden.	D.3 D.24 D.25
Natuurherstelwet	Ieder EU-lidstaat moet een herstelplan maken voor natuurgebieden die in slechte staat verkeren.				x	Moeten we aan voldoen.	Alleen Natura 2000-gebieden.	D.24

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Kaderrichtlijn Water (KRW)	Het doel van deze richtlijn is om de kwaliteit van het oppervlakte en -grondwater in Europa te waarborgen. Verder moeten alle wateren in 2027 gezond zijn en een goed leefgebied vormen voor de planten en dieren die bij het betreffende water thuishoren.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	Veiligheid is op vele manieren te interpreteren.	D.24 D.25
LANDELIJK BELEID								
Omgevingswet	Ieder project moet bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving.	x	x	x	x	Gezondheid koppelen aan natuur.	Veiligheid is op vele manieren te interpreteren.	D.2 D.8 D.17 D.20 D.21 D.25
Soortenbescherming	Het doden, verjagen of verstoren van planten en dieren is verboden.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	Landschapselementen zijn niet beschermd in bestemmingsplannen, waardoor nog steeds veel natuur verdwijnt.	D.24

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
	Alle aanvragen voor een omgevingsvergunning worden nagekeken of ze voldoen aan de Wet natuurbescherming.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	Landschapselementen zijn niet beschermd in bestemmingsplannen, waardoor nog steeds veel natuur verdwijnt.	D.24
	Gedragscode Tijdelijke Natuur.	x	x	x	x	Braakliggende terrein worden tijdelijk ingericht voor natuur.	Natuur verandert uiteindelijk in bebouwing.	D.24
Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering	In 2025 moet minimaal 40% van het oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau hebben, in 2030 minimaal de helft en in 2035 minimaal 74%.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	- Alleen Natura 2000-gebieden. - Veel onduidelijkheid rondom de aanpak van deze wet. - Beperkte invloedssfeer.	D.19 D.22 D.23

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Natura 2000-gebieden	In Natura 2000-gebieden worden plant- en diersoorten die in Europa bedreigd zijn en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden.				x	Moeten we aan voldoen.	- Alleen Natura 2000-gebieden. - Te smalle focus om biodiversiteit te herstellen.	D.24
Nationale Omgevingsvisie	Ruimte maken voor klimaatverandering en energietransitie.	x	x	x	x	Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	Ruimte vraag voor energietransitie.	D.2 D.3 D.8 D.9 D.11 D.12 D.13 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26
	De economie van Nederland verduurzamen en het Nederlandse groeipotentieel behouden.	x	x	x	x	Economische ontwikkelingen natuurinclusief maken.	Economische ontwikkelingen gaan vaak ten koste van natuur en biodiversiteit.	GEEN
	Steden en regio's sterker en leefbaarder maken.	x	x	x	x	Leefbaarheid vergroten door natuur.	Natuur wordt makkelijk vergeten in ontwikkelingen.	D.2 D.8 D.17 D.20 D.21 D.25

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
	Het landelijke gebied toekomstbestendig ontwikkelen.			x		Natuur en landbouw in samenhang ontwikkelen.	Cultuurverandering verloopt langzaam.	D.19 D.22 D.23
Nationaal Programma Landelijk Gebied met Aanvalsplan Landschap realisatie 10% groenblauwe dooradering	Het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied met nadruk op natuur, water, bodem, stikstof en klimaat.			x		- Het creëren van groenblauwe dooradering. - De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit.	Beschikbaarheid van grond.	D.4
Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel – Aanvalsplan Landschap: realisatie van 10% groenblauwe dooradering	Inzetten op 10% gebiedseigen groenblauwe dooradering van het landelijke gebied.			x		- Het creëren van groenblauwe dooradering. - De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit.	Beschikbaarheid van grond.	D.4
Basiskwaliteit Natuur	Ieder landschap moet voldoen aan voorgestelde minimale vereiste om de condities voor algemene (nog) niet bedreigde soorten te verbeteren.	x	x	x	x	- Het creëren van een netwerk van landschapselementen. - De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit.	Het instrument is nog in ontwikkeling.	D.5 D.11
PROVINCIAAL BELEID								

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Natuurnetwerk Brabant	In 2027 moeten alle ontbrekende natuur-verbindingen aangevuld zijn door middel van ecologische verbindingzones.	x	x	x	x	• Areaalvergroting van natuur. • Stimulans voor de biodiversiteit. • Ecologische verbindingzones.	• Afhankelijk van medewerking landeigenaren en initiatiefnemers.	D.3 D.4 D.17 D.18
Brabantse Omgevingsvisie	Werken aan veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit.	x	x	x	x	• Natuur draagt bij aan gezondheid en omgevingskwaliteit.	• Veiligheid is op vele manieren te interpreteren.	D.2 D.8 D.17 D.20 D.21 D.25
	Werken aan de Brabantse energietransitie.	x	x	x	x	• Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	• Ruimte vraag voor energietransitie.	GEEN
	Werken aan een klimaatbestendig Brabant.	x	x	x	x	• Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	• Ruimte vraag voor energietransitie.	D.2 D.3 D.8 D.9 D.11 D.12 D.13 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26
	Brabantse Omgevingsvisie Werken aan een slimme netwerkstad.	x				• Slimme combinaties rondom mobiliteit biedt ruimte voor biodiversiteit.	• Natuur wordt makkelijk vergeten in ontwikkelingen.	GEEN

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
	Werken aan een concurrerende, duurzame economie.	x	x	x	x	Economische ontwikkelingen natuurinclusief maken.	Economische ontwikkelingen gaan vaak ten koste van natuur en biodiversiteit.	D.11
Brabants Programma Landelijk Gebied	Realisatie van de (wettelijke) kerndoelen voor natuur, stikstof, water en klimaat (voor de landbouwopgave) conform de inzet van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.			x		- Omschakeling biedt kansen voor natuuraanleg. - Helpt bij cultuurverandering naar duurzame landbouw.	GEEN	D.19 D.22
	Realisatie van een duurzaam en levensvatbaar perspectief voor agrarische ondernemers in Noord-Brabant.			x		- Omschakeling biedt kansen voor natuuraanleg. - Helpt bij cultuurverandering naar duurzame landbouw.	GEEN	D.19 D.22

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Brabants Programma Landelijk Gebied	Zoveel mogelijk benutten van hiermee samenhangende kansen voor versterking van de leefbaarheid van het landelijk gebied.			x		- Sociale cohesie vergroot. - Mensen komen meer op voor de natuur omdat die hen dierbaar is.	GEEN	D.19 D.22

Groenblauwe gerichte aanpak	In de Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak staat de transformatie van het landelijk gebied centraal. Door de opgaven op het gebied van energietransitie, woningbouw en klimaatverandering verandert het Brabants landelijk gebied en de landbouw zelf. Om de verandering veilig en gezond te laten verlopen zet de Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak in op samenhangende oplossingen die bijdragen aan het dubbeldoel van natuurherstel én duurzaam perspectief voor de Brabantse landbouw. Om de transformatie te laten slagen zet de provincie in op samenwerking tussen ondernemers, inwoners, waterschappen en overheden.			x		• Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied. • Duurzame landbouw.	• Ruimte vraag voor energietransitie.	D.19 D.22 D.23
	Pijler 1 Robuust: De Brabantse natuur is	x	x	x	x	• Basis om toe te werken naar een robuust ecosysteem.	• Cultuurverandering naar een samenleving	D.3 D.4

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Beleidskader Natuur 2030 - Provincie Noord- Brabant	adequaat beschermd tegen ongewenste ruimtelijke ingrepen. Ze is vitaal en van voldoende omvang om bestand te zijn tegen schommelende omgevingsinvloeden zoals weersextremen. De Brabantse natuurgebieden vormen een onderling aangesloten netwerk waardoor uitwisseling kan plaatsvinden.						gebaseerd op natuurlijke processen verloopt moeizaam. • Redelijk vrijblijvend.	

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Beleidskader Natuur 2030 - Provincie Noord-Brabant	Pijler 2 Inclusief: Natuur levert een bijdrage aan de welvaart en het welzijn van Brabant en de Brabanders. Andersom is natuur als vanzelfsprekend onderdeel van andere maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven en verweven in alle maatschappelijke sectoren.	x	x	x	x	- Basis om toe te werken naar een samenleving verweven met natuur. - Integraal samenwerken met verschillende stakeholders (interne + externe).	Deze natuur heeft wellicht niet de hoogste natuurwaarden.	D.3 D.8 D.9 D.11 D.13 D.17 D.19 D.20 D.21 D.22 D.23
	Pijler 3 Verbonden: Brabanders voelen zich verbonden met de natuur in natuurgebieden, in de stad, de dorpskern en het agrarisch gebied.	x		x	x	- Sociale cohesie vergroot. - Mensen komen meer op voor de natuur omdat die hen dierbaar is.	GEEN	D.2 D.3 D.7 D.8 D.14 D.17 D.20 D.21 D.25
	Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd.	x	x	x	x	- Areaalvergroting van natuur. - Stimulans voor de biodiversiteit. - Ecologische verbindingzones.	Afhankelijk van medewerking landeigenaren en initiatiefnemers.	D.3 D.4 D.17 D.18

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Uitvoeringsagenda Natuur 2023-2027	Natura 2000-gebieden inclusief randzones hersteld en versterkt.				x	Ecologische verbindingzones	Grondaankopen	D.3 D.4 D.17 D.18
	Aanleggen en revitaliseren bossen.				x	- Areaalvergroting van natuur. - Stimulans voor de biodiversiteit. - Ecologische verbindingzones.	Grondaankopen	D.3 D.4 D.17 D.18
	Behoud en bescherming van (kwetsbare) soorten.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23
	Basisvoorwaarden op orde: lucht- water- en bodemkwaliteit.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	GEEN	ALLE
	Opstellen Brabantse Agenda Natuurinclusief.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Uitvoeringsagenda Natuur 2023-2027	Versterken biodiversiteit in het landelijk gebied.			x		Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23
	Versterken biodiversiteit in het stedelijk gebied.	x	x			Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23
	Meer groen in de (directe) leefomgeving.	x		x		Combineren met biodiversiteitsherstel in het woongebied.	Beperkte ruimte in de openbare ruimte.	D.2 D.3 D.8 D.9 D.11 D.12 D.13 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26
	Versterken van de beweging van vergroening.	x	x	x	x	Hoe meer natuur, des te beter de gezondheid.	GEEN	D.19 D.22 D.23

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Natuurwaarde van zandwegen in agrarisch gebied - Brabants Landschap	Onderzoek naar de natuurwaarden van de zandwegen.	x	x	x	x	Beschermen en versterken van zandwegen habitats.	GEEN	D.18
Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer is een subsidie voor agrarische collectieven vanuit provincies, waterschappen en het Gemeenschappelijk landbouwbeleid.			x		Helpt bij cultuurverandering naar duurzame landbouw.	Beperkte invloedssfeer.	D.22 D.23

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
VABIMPULS	De subsidieregeling 'vouchers agrarische bouwpercelen Noord-Brabant' voor eigenaren van vrijgekomen agrarische bouwpercelen. Deze subsidieregeling is er ook voor veehouderijen, al dan niet met een agrarische neventak, die bedrijfsactiviteiten met betrekking tot veehouderij op hun agrarisch bouwperceel beëindigen of omschakelen naar andere bedrijfsactiviteiten.			x		Omschakeling biedt kansen voor natuuraanleg.	Er zijn geen randvoorwaarden voor de omschakelingen.	D.19 D.22

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
ErvenPlus	Regeling voor inwoners in het buitengebied die geen inrichtingsverplichting hebben en bereid zijn om zelf zorg te dragen voor ontvangen materialen zoals nestkasten, beplanting en overige en deze vijf jaar in stand houden.			x		• Helpt bij cultuurverandering naar biodiverse samenleving.	• Beperkte invloedssfeer.	D.22

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Stimuleringsregeling Landschap	De Stimuleringsregeling Landschap (Stila) heeft als doel om landschapsontwikkeling door boeren en burgers in het buitengebied van Brabant te stimuleren. Naast een vergoeding voor aanleg en beheer kan, afhankelijk van de thema's die in een gebied zijn opengesteld, ook een vergoeding worden verstrekt voor de omvorming van landbouwgrond naar een nieuw landschapselement. De bijdrage wordt berekend aan de hand van vastgestelde normbedragen.			x		• Helpt bij cultuurverandering naar biodiverse samenleving. • Bouwt aan netwerk van kleine landschapselementen.	GEEN	D.22 D.23
REGIONAAL BELEID								
Regio Deal Noordoost-Brabant: programma vitale leefomgeving	Een robuust natuurnetwerk in de regio.	x	x	x	x	• Ecologische verbindingzones.	• Grondaankopen.	D.3 D.4 D.17 D.18

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
	Klimaatbestendig wonen en werken in 2030.	x	x			Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	Ruimte vraag voor energietransitie.	D.2 D.3 D.8 D.9 D. 11 D.12 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26
	Toekomstbestendige landbouw in een vitaal buitengebied.			x		- Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied. - Duurzame landbouw.	Cultuurverandering van grootschaligheid naar kleinschaligheid. loopt moeizaam.	D.19 D.22 D.23
	Noordoost-Brabant energieneutraal in 2050.	x	x	x	x	- Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied. - Duurzame landbouw.	Ruimte vraag voor energietransitie.	GEEN
NOVEX ontwikkelperspectief 2050 met richtingen naar 2030: Toekomst in de meerkleurige Peel	Een leidend water- en bodemsysteem.	x	x	x	x	Combineren met biodiversiteitsherstel in Land van Cuijk.	GEEN	ALLE
	het versterken van de Natuurlijke Peel.	X	x	x	x	De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit	GEEN	D.1

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
NOVEX ontwikkelperspectief 2050 met richtingen naar 2030: Toekomst in de meerkleurige Peel	Volop ruimte voor de ondernemende Peel	x	x	x		Economische ontwikkelingen natuurinclusief maken	- Economische ontwikkelingen gaan vaak ten koste van natuur en biodiversiteit. - Toerisme en recreatie geven veel druk op natuur.	GEEN
	Verschuiving naar een nieuwe economie.	x	x	x		Economische ontwikkelingen natuurinclusief maken.	- Economische ontwikkelingen gaan vaak ten koste van natuur en biodiversiteit. - Toerisme en recreatie geven veel druk op natuur.	D.17 D.25
	Een aantrekkelijke streek om te wonen en te beleven.	x		x	x	- Naamsbekendheid. - Hoe meer natuur, des te beter de gezondheid.	GEEN	ALLE
	Opvang verstedelijkingsdruk Brainport.	x				Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen.	Natuur wordt gemakkelijk vergeten in ontwikkelingen.	D.11

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
NOVEX ontwikkelperspectief 2050 met richtingen naar 2030: Toekomst in de meerkleurige Peel NOVEX ontwikkelperspectief 2050 met richtingen naar 2030: Toekomst in de meerkleurige Peel	Ruimte voor energie.	X	x	X	X	- Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied. - Duurzame landbouw.	Ruimte vraag voor energietransitie.	GEEN
	Ruimte voor klimaatadaptatie.	X	x	x	x	Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	Ruimte vraag voor energietransitie.	D.3 D.8 D.9 D.11 D.12 D.13 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26
	Zuinig op cultuurhistorie en landschapselementen.	X	x	x	x	- Naamsbekendheid. - Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied. - De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit.	GEEN	D.5
	Aandacht voor minder zichtbare waarden.	X	x	x	x	Naamsbekendheid.	GEEN	D.7 D.8 D.11 D.13 D.14
	Voorkomen risico's verspreiding dierziekten.	X	x	x	x	De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit.	GEEN	ALLE
	Heropenen militair vliegveld			x		GEEN	Verstoring natuurwaarden.	GEEN

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak – Vitale Peel	Het versterken van (het netwerk van) natuurgebieden.				x	Ecologische verbindingzones.	Grondaankopen.	D.3 D.19 D.24 D.25 D.26
	Het ontwikkelen van toekomstbestendige landbouw.			x		- Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied. - Duurzame landbouw.	Ruimte vraag voor energietransitie.	D.19 D.22 D.23
	Het verbeteren van de beschikbaarheid en kwaliteit van water en de vitaliteit van de bodem.	x	x	x	x	De basisvoorwaarden op orde brengen voor biodiversiteit.	GEEN	D.2 D.3 D.10
	Het geven van een nieuwe economische impuls.	x	x	x	x	Economische ontwikkelingen natuurinclusief maken.	Economische ontwikkelingen gaan vaak ten koste van natuur en biodiversiteit.	D.9 D.11
	Het ontwikkelen van duurzame energievoorziening.	x	x	x	x	Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	Ruimte vraag voor energietransitie.	GEEN
	Het vergroten van de leefbaarheid inclusief gezondheid.	x	x	x	x	Hoe meer natuur, des te beter de gezondheid.	GEEN	D.2 D.8 D.17 D.20 D.21 D.25

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak - Vitale Peel	Het vergroten van de beleefbaarheid inclusief recreatie.	x	x	x	x	- Sociale cohesie vergroot. - Naamsbekendheid.	Verstoring natuurwaarden.	D.2 D. 7 D.8 D.9 D.13 D.17 D.20 D.21 D.25
	Het bijdragen aan stikstofreductie.	x	x	x	x	Hogere natuurwaarden.	GEEN	D.19 D.22 D.23
GEMEENTELIJK BELEID								
Omgevingsvisie	Natuur en landbouw hand in hand: natuur beschermen en uitbreiden, biodiversiteit versterken en kringloop-landbouw doorontwikkelen.			x		Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	- Cultuurverandering van grootschaligheid naar kleinschaligheid loopt moeizaam. - Redelijk vrijblijvend.	D.19 D.22 D.23 D.24
	Klimaatbestendig en energieneutraal Land van Cuijk: klimaatbeheersing door CO ₂ reductie en opslag, energienetwerken innoveren en wateroverlast, droogte en hitte oplossen.	x	x	x	x	Combineren met biodiversiteitsherstel van het landelijk gebied.	Ruimtevrage voor energietransitie.	D.3 D.8 D.9 D.11 D.12 D.13 D.16 D.17 D.20 D.21 D.26

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Omgevingsvisie	Toekomstbestendig en divers woningaanbod: meer woningen bouwen, evenwichtige wijken met een divers woningaanbod en bouwen op de juiste plekken.	x				Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen.	Natuur wordt gemakkelijk vergeten in ontwikkelingen.	D.11
	Ruimte voor een vitale samenleving: leefbaarheid en voorzieningsniveau waarborgen, gezonde leefomgeving inrichten en goede milieukwaliteit nastreven.	x	x	x	x	Hoe meer natuur, des te beter de gezondheid.	GEEN	D.2 D.8 D.17 D.20 D.21 D.25

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Omgevingsvisie	Bereikbare voorzieningen voor iedereen: kwaliteit van OV en stations verbeteren, bereikbaarheid van dorpskernen en voorzieningen garanderen en duurzame mobiliteit en gedragsverandering stimuleren.	x				Slimme combinaties rondom mobiliteit biedt ruimte voor biodiversiteit.	Natuur wordt gemakkelijk vergeten in ontwikkelingen.	D.2 D.3 D.9 D.17 D.21 D.25
Omgevingsvisie	Ruimte voor ontwikkeling: toerisme en recreatie versterken, economisch rendabel buitengebied en toekomstbestendige economische hotspot ontwikkelen.	x	x	x	x	Economische ontwikkelingen natuurinclusief maken.	- Economische ontwikkelingen gaan vaak ten koste van natuur en biodiversiteit. - Toerisme en recreatie geven veel druk op natuur.	D.17 D.25

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Omgevingsplan	Regels voor de gehele fysieke leefomgeving. Dit gaat over infrastructuur, bouwwerken, water, watersystemen, bodem. Lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed.	x	x	x	x	Moeten we aan voldoen.	GEEN	ALLE
Woonzorgvisie	In de periode 2022-2030 worden 4.180 woningen in Land van Cuijk gebouwd, bedoeld om in de grote woningvraag van lokale woningzoekenden én woningzoekenden vanuit de regio te voorzien. We voorzien een woningbouw-opgave voor alle 33 kernen, waarbij het zwaartepunt ligt bij de kernen nabij de mobiliteits-assen (A73, A77 en de spoorlijn).	x				- Locaties kiezen op basis van natuurwaarden. - Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen. - Goede groennorm voor nieuwe bouwontwikkelingen.	- Natuur wordt makkelijk vergeten in ontwikkelingen. - Locaties met hoge natuurwaarden worden ook gekozen voor woningbouw (zonder afstemming).	D.3 D.11 D.20

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Pachtbeleid	Als gemeente ben je gebonden aan de landelijke wet- en regelgeving over pacht. Dat wil onder andere zeggen dat een gemeente geen of nauwelijks invloed kan uitoefening op reguliere pacht en erfpacht. De landelijke wet- en regelgeving over pacht wordt hierna in het kort beschreven.			x		Opnemen regels voor natuurinclusieve landbouw.	Voorwaarden voor natuurontwikkeling staan niet beschreven in het pachtbeleid.	D.23

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Erfgoedbeleid	Speerpunt 1 Bewaren: de instandhouding van het onzichtbare en zichtbare erfgoed goed geregeld is via de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan, de Archeologische beleidsadvieskaart en Cultuurhistorische waardenkaart. En de bescherming van het cultureel erfgoed uitgebreid is met beschermde gemeentelijke dorpsgezichten, landschappelijke structuren en gemeentelijke monumenten.	X	x	x	x	Bestaande landsschappelijke structuren zijn beschermd.	Geringe invloedssfeer.	D.1 D.3 D.18

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Erfgoedbeleid	Speerpunt 2 Beleven: de gezamenlijke identiteit van Land van Cuijk versterkt is met behulp van de vier verhaallijnen. Dat gaan we bereiken door het beleven van erfgoed centraal te stellen en ons te focussen op de vier verhaallijnen.	X	x	x	x	- Sociale cohesie. - Mensen komen meer op voor de natuur omdat dierbaar is.	Geringe invloedssfeer.	D.7
	Speerpunt 3 Verbinden: de verbindende kracht van erfgoed als vanzelfsprekend inspireert en meetelt bij toekomstige bouw- en ontwikkelopgaven.	X	x	x	x	Sociale cohesie.	Geringe invloedssfeer.	GEEN

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Beheerplan bos- en natuurterrein	Het dient als leidraad voor de komende beheerperiode (2024-2033) waarbij de visie helder wordt vertaald in beheermaatregelen aan de hand van specifieke doelen en te onderscheiden terreinkenmerken. Ook is het doel het beheerplan in lijn te brengen met onder andere het provinciaal subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Een nieuw overkoepelend bos- en natuurbeheerplan is een uitstekende kans om het beleid te actualiseren op thema's zoals; klimaat, CO₂ vastlegging, duurzaamheid en calamiteiten.			X	x	Meeliften met het provinciaal subsidiestelsel natuur en landschap (SNL).	Beheerplan is gemaakt vooraf aan de Natuurvisie en zou in doelen van de visie kunnen afwijken.	D.3 D.19 D.24 D.25 D.26

Groenstructuurplan Cuijk 2014	De gemeente streeft naar meer variatie in soorten, op alle lagen van de groenstructuur. Biodiversiteit is een gezonde aanvulling op de samenhang en logische opbouw (herkenbaarheid en oriëntatie) van de hoofd- en nevenstructuren. Het resultaat is een sterke groenstructuur waar ziekten en plagen minder kans hebben. Een ander voordeel is een grote diversiteit aan flora en fauna. Binnen de gemeente bestaat er op de kleinere schaal de mogelijkheid om deze variatie toe te passen, bijvoorbeeld door binnen een bomenlaan eenzelfde soort boom aan te houden, maar tussen lanen onderling juist te variëren. Ook ecologisch (berm)beheer is een manier om biodiversiteit te bevorderen.	x	x	x	x	• Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	• GEEN	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23
--	--	---	---	---	---	--	--	--

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenstructuurplan Cuijk 2014								
Groenstructuurplan gemeente Grave 2015	Biodiversiteit wordt vergroot door meer variatie in soorten te kiezen.	x	x	x	x	• Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	• GEEN	D.9
	Waar mogelijk worden 'drachtplanten' toegepast, die bijen, hommels en vlinders aantrekken.	x	x	x	x	• Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie	• GEEN	D.9
	In het buitengebied worden voornamelijk inheemse soorten toegepast.			x	x	• Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	• GEEN	D.9
	Binnen de bebouwde kom bestaat ruimte om variatie in groen toe te passen.	x	x			• Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	• GEEN	D.9

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenstructuurplan gemeente Sint Anthonis 2019 t/m 2024	Thema bodemgebruik: Het doel onder bodemgebruik is de verbetering van de bodemstructuur door gebruik te maken van vrijgekomen biomassa en mogelijke natuurvoorwaarden voor gemeentelijke pachtgronden.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.9 D.23
	Thema klimaat en water: de gemeente pakt ecologische verbindingzones aan volgens de groenstructuurkaart. En Gebieden en projecten voor waterberging benutten en combineren met multifunctioneel ruimtegebruik.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.9

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenstructuurplan gemeente Sint Anthonis 2019 t/m 2024	Thema identiteit & archeologie: de gemeente herzielt de beschermde bomen lijst. Verder promoten ze provinciale regelingen om de identiteit van het landschap op particulier gronden te versterken. En weergeeft de gemeente archeologische waarden op de groenstructuurkaart.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.9
	Thema economie, ruimte en toerisme: de gemeente heeft als doel om de wandel- en fietsroutes te versterken door middel van groen. Ook zet zij in op de lokale inzet van biomassa.	x		x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.9

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenstructuurplan gemeente Sint Anthonis 2019 t/m 2024	Thema factor communicatie: dit thema heeft vier doelen. De gemeente participeert. Ook neemt de gemeente deel aan kennisplatforms en onderzoeken. Zet de gemeente een dynamisch budget in om het groen al dan niet in combinatie met subsidiemogelijkheden te versterken. En stimuleert het agrarische ondernemers en burgers tot het groener maken van de eigen omgeving.	x	x	x		Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.9

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Groenstructuurplan gemeente Sint Anthonis 2019 t/m 2024	Thema infrastructuur: de twee doelen horend bij dit thema zijn dat groen zodanig wordt toegepast dat het verkeersfuncties bevordert. Ook het bevorderen groenstructuren en dit borgen via de structuurvisie en bestemmingsplannen is een doel.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.9

Regelgeving/beleidsstuk /instrument	Beleidskaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Werken aan een Vitaal Landelijk Gebied: Opgaveplan 2023	Het doel van de opgave 'Werken aan een vitaal landelijk gebied' is om proactief en integraal sturing te geven aan de transitie van het landelijk gebied op zowel de middellange als korte termijn. Dit wordt bereikt door het verbinden van de programma's gericht op transitie van de landbouw, natuur & landschap en duurzame energie & klimaatadaptatie. In de programma's wordt het beleid op nationaal, provinciaal en regionaal niveau doorvertaald naar kansen en keuzes voor Land van Cuijk. We spelen daarbij in op actuele ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.			x		Aanhaken op doorvertaling kans via Brabants programma Landelijk Gebied en NOVEX de Peel.	GEEN	D.22 D.23

Visie	Kaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
ACTIES INGEBRACHTE VISIES VAN PARTNERS								
Visie op de ontwikkeling van de agrarische sector binnen de gemeente Land van Cuijk 2022-2030 <i>ZLTO Land van Cuijk</i>	De overkoepelende ZLTO gevestigd in 's-Hertogenbosch heeft een visie opgesteld "Boeren hebben een oplossing" (ZLTO, 2020). In deze visie staan drie maatschappelijke thema's centraal. Deze zijn: Klimaat & Energie, Voedsel & Gezondheid en een Vitaal platteland. De ZLTO staat voor: slim boeren door verbindingen te zoeken met andere sectoren, zoals high tech, logistiek, chemie, energie, water, design en samen boeren in relatie tot de omgeving en samenleving (groene energie, educatie, verbinding met de stad, recreatie). Samenwerking staat centraal zowel op nationaal, provinciaal en regionaal niveau.			x		- Verandering geeft kans voor natuur. - Gericht op samenwerking.	Niet op basis van natuurlijke systemen.	D.22 D.23

Visie	Kaders	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied	Kansen	Knelpunten	Relatie met natuurdoelen:
Omgevingsvisie Milieuvereniging Land van Cuijk	De gemeente Land van Cuijk is een gezonde en toekomstbestendige regio waar: - In de woonkernen extra groen is aangepast zodat de woonomgeving van de inwoners is aangepast aan het veranderende klimaat. - De biodiversiteit niet langer onder druk staat, omdat alle ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente natuurinclusief zijn. - De inwoners de mogelijkheid hebben en uitgedaagd worden om zo gezond mogelijk te leven.	x	x	x	x	Sluit aan op de doelen van de Natuurvisie.	GEEN	D.2 D.3 D.4 D.5 D.6 D.9 D.10 D.11 D.12 D.13 D.15 D.18 D.20 D.22 D.23

Vanuit de analyse van beleidskaders met daaraan gekoppeld kansen en knelpunten - zoals samengevat in **paragraaf 6.1.2** volgt een route die in de volgende paragrafen van hoofdstuk 6 beschreven wordt. Ook het proces met interne en externe stakeholders is meegenomen in deze analyse en route. Meer over dit proces is te lezen in **bijlage oD - Samenvatting participatieproces**.

6.1.3. Algemene uitgangspunten

1. *Natuur is een basisbehoefte*

- ✓ Natuur is een basisonderdeel van een duurzame leefomgeving. Bij afwegingen in ruimtelijke ontwikkelingen is **natuur gelijkwaardig** aan andere basisbehoeften zoals wonen, mobiliteit en nutsvoorzieningen.

2. *De Natuurvisie sluit aan op de kernopgaven van de Omgevingsvisie:*

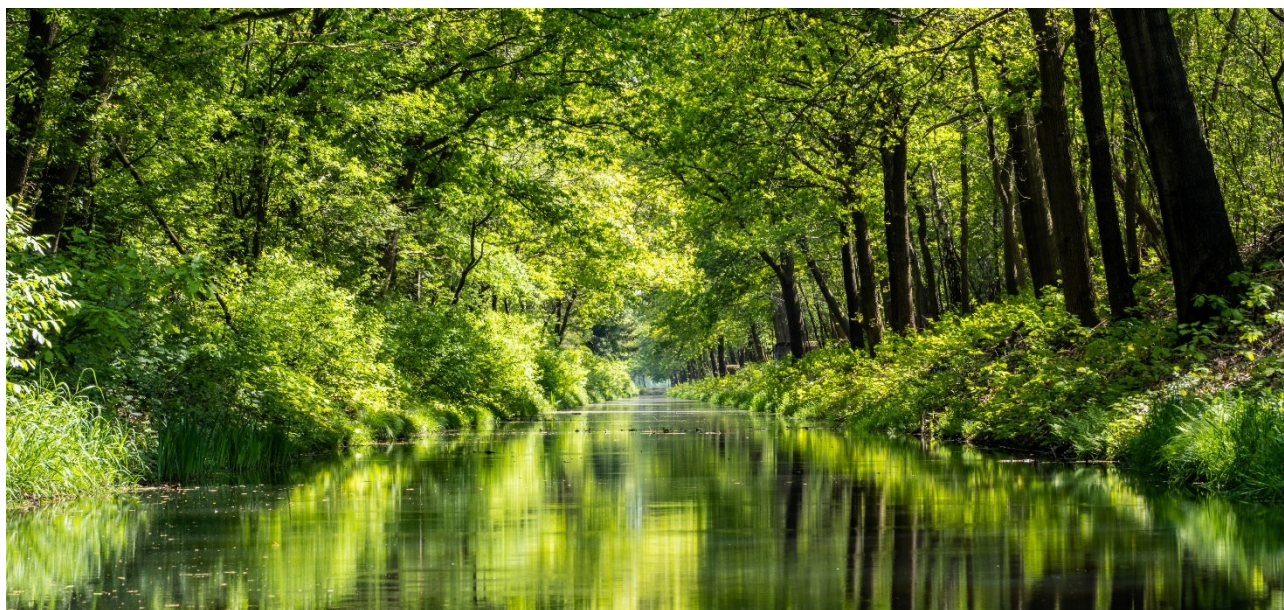
- ✓ De uitbreiding van de huidige natuuroppervlakte en het verbinden daarvan om de **biodiversiteit** enigszins te **herstellen** en daarmee een gezonde balans te creëren tussen mens en natuur.
- ✓ Het realiseren van **1% meer natuuroppervlak** voor 2030. Dit is 400 hectare, opgenomen in de meerjarenbegroting, inclusief het beheer ervan. De gemeente gaat hiermee van landelijk zeer gemiddeld niveau - dat een achteruitgang van de biodiversiteit betekent - naar een hoger niveau. Via monitoring wordt gemeten of de 1% extra natuur een vooruitgang van de biodiversiteit gaat betekenen.
- ✓ Het vergroten van de **groenblauwe dooradering** en natuurnetwerken.
- ✓ Een robuust **NatuurNetwerk** – nat en droog – **voltooien**, met bescherming van landschappelijke parels en groenblauwe dooradering van het landelijk gebied.
- ✓ Herstel van de biodiversiteit in het landelijk gebied: **versterken van de soortenrijkdom** in flora en fauna, in de bodem en daarboven, door verminderen van schadelijke bronnen en stimuleren van natuurinclusief landgebruik.
- ✓ Van reguliere landbouw naar grondgebonden kringlooplandbouw: omvormen van de gangbare landbouw naar meer passende vormen van **natuurinclusieve landbouw** en kringlooplandbouw.

3. *Gemeente Land van Cuijk staat voor natuur*

- ✓ De gemeente is geen toeschouwer maar stelt zich actief op. De gemeente **ziet erop toe** dat iedereen binnen de gemeente zich aan de gestelde regels houdt en geeft daarin zelf het goede voorbeeld.
- ✓ De gemeente **stelt eisen** aan landschappelijke inpassingen en controleert deze. De Natuurvisie vormt de basis voor de uitwerking naar een landschappelijk inpassingsplan.
- ✓ Gronden die bestemd zijn voor natuur maar in oneigenlijk gebruik zijn, **vordert** de gemeente **terug** om weer voor natuur te worden ingezet.

4. *Goede communicatie is onmisbaar*

- ✓ Mensen willen begrijpen waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. Dat zorgt voor **draagvlak en begrip**. Gemeente Land van Cuijk informeert waar nodig en neemt belanghebbenden mee in de besluitvorming.
- ✓ De gemeente behoudt of creëert een **goede verbinding met kennisplatforms**, stichtingen, clubs en verenigingen met een natuurdoel, zoals bijvoorbeeld platform NLE, de Agrarische Natuurverenigingen verenigd in **BoerenNatuur Brabant Oost** en de diverse afdelingen van het **IVN**. De gemeente gaat ook actief in gesprek met andere terreinbeherende instanties over de versterking van natuur.

Afbeelding 6.3: groenblauwe dooradering, het Peelkanaal - fotograaf Rens Hubers.

6.1.4. Natuurdoelen en -maatregelen

Vanuit de uitgangspunten zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie en de andere genoemde beleidsplannen, wetten en andere instrumenten in **paragraaf 6.1.2** en **paragraaf 6.1.3** stelt de gemeente 26 natuurdoelen en -maatregelen vast. Die gelden voor alle functiegebieden, een deel van de functiegebieden of slechts één functiegebied. In onderstaande matrix zijn de doelen en maatregelen omschreven en is aangevinkt voor welk functiegebied zij gelden.

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
D.1	<i>De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.</i> De karakteristieke kenmerken van de ondergrond van Land van Cuijk vormen de basis van het landschap en de natuur. We brengen deze kenmerken terug en gebruiken ze om de biodiversiteit te herstellen en lokale waarden zichtbaar te maken.	x	x	x	x
D.2	<i>In 2030 is minimaal 13% van het oppervlak van onze gemeente natuur. Dit is een toename van 1% ten opzichte van de huidige situatie.</i> Op dit moment is 12% van het gehele oppervlak van de gemeente natuur. Binnen zeven jaar moet dit minimaal 1% verhoogd zijn zodat het oppervlakte natuur binnen onze gemeente 13% is. Dit doen we voor biodiversiteitsherstel, natte en droge ecologische verbindingen en een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Dit betekent dat minimaal	x	x	x	x

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	400 hectare natuur in zeven jaar tijd wordt toegevoegd (dus 571 voetbalvelden aan nieuwe natuur). - De toename aan natuur is opgenomen in de meerjarenbegroting met een specificering van de gebieden. - De gemeente beoefent actieve grondpolitiek om grond te verwerven om deze en andere natuurdoelen te verwezenlijken.				
D.3	<i>De huidige groenstructuren worden beschermd, behouden, verbonden en versterkt.</i> Groenstructuren zorgen voor verbindingen voor plant en dier. De huidige structuren worden in kaart gebracht en aan elkaar verbonden zodat er een groenblauwe dooradering ontstaat door Land van Cuijk waar planten, dieren én mensen voordeel van hebben.	x	x	x	x
D.4	<i>Gemeente Land van Cuijk legt nieuwe natte en droge ecologische verbindingzones aan om verplaatsing van planten en dieren mogelijk te maken.</i> Eén van de belangrijkste eisen voor het voortbestaan van de biodiversiteit is verplaatsing. Dieren en planten leven nu vaak geïsoleerd in kleine gebiedjes en kunnen elkaar niet bereiken door talloze menselijke barrières. Populaties verzwakken daardoor en genetische variatie verdwijnt. Groene en blauwe verbindingen bevorderen veilige verplaatsing en voortplanting, en daarmee sterke populaties. Om de biodiversiteit te herstellen zijn nieuwe verbindingen nodig. De noord-zuid verbindingen in Land van Cuijk zijn al goed in orde, of worden in orde gemaakt. Het ontbreekt nog aan goede oost-west verbindingen, hier liggen veel kansen. Studenten van de HAS Den Bosch werken aan plannen voor de oost-westverbindingen en een beroepsopdracht voor landschapselementen en effecten op bodemgezondheid en biodiversiteit. Naast nieuwe verbindingen is passeerbaarheid van barrières zoals wegen en hekwerken een must. Daarom ziet de gemeente er ook op toe dat bij grote ruimtelijke ontwikkelingen ecologische corridors worden gerealiseerd zodat de passeerbaarheid voor dieren gewaarborgd blijft.	x	x	x	x
D.5	<i>Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.</i>	x	x	x	x

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	Kleine landschapselementen zoals houtwallen, bosjes, hagen, kruidenrijke stroken, poelen, bomenlanen en natuurvriendelijke oevers zijn onmisbaar voor dieren in het open landelijke gebied. Gemeente Land van Cuijk gaat op zoek naar gemeenteground en grond van ondernemers waar we kleine landschapselementen kunnen realiseren. Dit doen we aan de hand van de nog uit te voeren inventarisatie en analyse van de Basiskwaliteit Natuur en in samenspraak met BoerenNatuur Brabant Oost , Waterschap Aa en Maas, het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) en andere relevante organisaties.				
D.6	<i>De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.</i> Actuele (digitale) data over de natuur in de gemeente vormt de basis voor natuur- en biodiversiteitsherstel. Door de natuur continu te monitoren, kunnen we gericht maatregelen nemen en bijsturen. De gemeente werkt samen met Wageningen University & Research voor de actieve monitoring van specifieke soorten in vooraf bepaalde landschapselementen. Dit gebeurt via een nulmeting biodiversiteit in 2023 en monitoren van de biodiversiteit in de periode 2024 tot en met 2030.	x	x	x	x
D.7	<i>De gemeente werkt samen met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties om de natuur verder te ontwikkelen en te onderhouden.</i> Bij ieder project wordt vooraf nagedacht over de wijze van participeren, dus wie waarbij wordt betrokken en op welke manier. De participatieladder van Lansink en het actuele participatiebeleid zijn hierbij leidraad.	x	x	x	x
D.8	<i>De gemeente roept inwoners en ondernemers op om hun eigen terrein natuurlijk in te richten.</i> Iedere inwoner en ondernemer heeft de mogelijkheid mee te werken aan biodiversiteitsherstel, het vergroten van het natuuroppervlak en het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving, eventueel met behulp van diverse subsidieregelingen. De gemeente zoekt de samenwerking met natuurplatforms en -verenigingen om voorlichting en natuuracties te initiëren.	x	x	x	x

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
D.9	<i>In de openbare ruimte worden optimale maatregelen voor de natuur genomen.</i> Bij alle nieuwe (her)inrichtingsplannen waar groen een plek krijgt, komen optimale maatregelen voor de natuur, zoals: • het gebruik van soorten met een zo lang mogelijke spreiding van bloei- en vruchttijd om voor voedsel te zorgen voor vogels, zoogdieren en insecten; • in natuurgebieden en het landelijk gebied worden alleen nog maar gebiedseigen soorten aangeplant. Dit zijn bomen, struiken en kruiden uit de bosgemeenschappen die van oudsher in Land van Cuijk thuishoren. De karakteristieke dieren voor deze regio hebben het meeste voordeel aan deze beplanting. In de woongebieden en op bedrijventerreinen worden gebiedseigen soorten toegepast als de groeiomstandigheden en het microklimaat dit toelaat. In bestaande plannen gaat de gemeente op zoek naar mogelijkheden om meer natuur te implementeren, zoals: • het omvormen van grasstroken naar stroken met meer bomen en struiken; • het opstellen van een handleiding voor landschappelijke inpassingen om daarmee de communicatie en service naar initiatiefnemers te verbeteren, met als resultaat betere plannen voor het landschap. Optimale maatregelen voor natuur worden alleen op een natuurlijke wijze doorgevoerd. Dit wil zeggen dat bij nieuwe (her)inrichtingsplannen zorgvuldig wordt overwogen welke maatregelen genomen kunnen worden voor natuurontwikkeling.	x	x	x	
D.10	<i>De openbare ruimte wordt ecologisch en natuurvriendelijk beheerd.</i> De gemeente beheert de openbare ruimte met respect voor de natuur en uit oogpunt van biodiversiteitsherstel en het creëren van natuurlijke verbindingzones. Uitzonderingen daarop zijn situaties die om ander beheer vragen vanwege een groter maatschappelijk belang. Een voorbeeld hiervan is	x	x	x	

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	het ecologisch bermbeheer^{51 52}, waarbij de eerste meter naast wegen frequenter wordt gemaaid in verband met de verkeersveiligheid. Ook kruisingen (langs fietspaden) worden vrijgehouden zodat weggebruikers elkaar makkelijk kunnen signaleren. Binnen dit doel ligt een koppelkans met wegbeheer. Bij het verstevigen van de randen langs wegen is het uitvoeren van ecologische bermbeheer makkelijker.				
D.11	<i>De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.</i> De gemeente wil gebouwen maximaal benutten voor de natuur. Bij nieuwbouw en grote renovatieprojecten streeft de gemeente ernaar om maatregelen voor de natuur in en rondom het gebouw standaard te maken. Maar ook bij bestaande woningen, bedrijven, overheids- of andere gebouwen zijn maatregelen om de natuur te versterken mogelijk en nodig. Natuurinclusief bouwen houdt in dat gebouwen schade aan de natuur vermijden en de biodiversiteit bevorderen. Daarbij is het nodig dat proactief gehandeld wordt ten bate van de natuur. Afbeelding 6.4 geeft de meetlat van natuurinclusief bouwen weer. Natuurlijke maatregelen hebben daarbij altijd de voorkeur boven kunstmatige maatregelen. Alleen als natuurlijke maatregelen niet afdoende blijken te zijn gaat de gemeente over op het aanbrengen van kunstmatige maatregelen, bijvoorbeeld het aanbrengen van vleermuiskasten. Te nemen maatregelen hangen altijd samen met de soorten die in het betreffende gebied voorkomen. Voor particulieren doet de gemeente uitsluitend mee met regionale regelingen via de provincie en via PSO, SROI en Arbo gecertificeerde stichtingen. Bij nieuwe ontwikkelingen op bedrijventerreinen geeft de gemeente randvoorwaarden mee om ruimte voor de natuur te verkrijgen. Bedrijven moeten op hun eigen terrein zorgdragen voor ruimte en faciliteiten voor de planten en dieren die van nature op die ondergrond thuishoren. Ook hitte- en wateroverlastbestrijding worden meegenomen in de randvoorwaarden.	x	x	x	

⁵¹ ROVA - Maaien voor een betere biodiversiteit

⁵² Wageningen University & Research – Ecologisch bermbeheer

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	De energietransitie brengt met zich mee dat veel nieuwe transformatorhuisjes worden gebouwd. De gemeente verplicht exploitanten deze huisjes landschappelijk in te passen in het groen. Natuurinclusief bouwen is goed voor het biodiversiteitsherstel, maar biedt ook voordelen voor de ruimtelijke kwaliteit. De aanblik van de buitenruimte en van gebouwen wordt aantrekkelijker, waardoor het meer waarde biedt voor recreanten en passanten. Afbeelding 6.4: de meetlat voor natuurinclusief bouwen ⁵³				
D.12	Waar bestrating verwijderd kan worden, maken we ruimte voor natuur. In de woongebieden komen we veel delen met bestrating tegen waarvan niet alles noodzakelijk is. De plekken en overhoeken die eigenlijk geen bestrating nodig hebben, geven we terug aan de natuur. Wanneer op die plekken genoeg ruimte is voor bomen, planten we bomen. Anders planten we hoge en lage struiken of zaaien we bloemrijk grasmengsel. Bijkomend voordeel van het weghalen van bestrating, is dat de kans op wateroverlast bij hevige buien verminderd.	x	x	x	
D.13	Gemeente Land van Cuijk wil een gemeente zijn met de natuurlijkste tuinen van het land.	x	x	x	

⁵³ Naturalis - De meetlat voor natuurinclusief bouwen

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	De buitenruimte bestaat voor ongeveer 40% uit particuliere tuinen. Die zijn dan ook onmisbaar voor natuur in de bebouwde omgeving. Samen met onze inwoners willen wij het doel bereiken dat tuinen in de gemeente natuurlijker worden ingericht. Voorlichting, participatieprojecten, klimaat stimuleringsmaatregelen en sociale cohesie zijn enkele tools die de gemeente daarbij wil inzetten.				
D.14	<i>De gemeente zet zich in om draagvlak te creëren voor natuurvriendelijk beheer via het natuurportal of organisaties.</i> Dieren hebben veel aan een natuurlijke inrichting: dichte bosjes met onkruid, dood hout dat blijft liggen of kruidenrijk gras dat hoog mag worden met groepjes brandnetels erin voor de vlinders. Inwoners kunnen dit ervaren als rommelig met als gevolg veel klachten over het beheer. Door voorlichting te geven over natuurvriendelijk beheer begrijpen inwoners beter waarom het beeld niet altijd even netjes is.	x	x	x	
D.15	<i>Restgroen dat van waarde is of van waarde kan worden voor het biodiversiteitsherstel wordt niet meer aan inwoners verkocht.</i> Restgroen is een term die gemeentes gebruiken om groen aan te geven dat niet binnen een bepaald onderdeel van de groenstructuur valt. Het gaat vaak over stroken openbaar groen die grenzen aan particulier terrein. De oppervlakte is meestal kleiner dan 150 m². Wanneer restgroen van waarde blijkt te zijn voor de Basiskwaliteit Natuur wordt het ingericht met maatregelen die van nut zijn voor die basiskwaliteit. Daarbij zoeken we ook naar meerwaarde voor, energietransitie, klimaatadaptatie en ruimtelijke kwaliteit. De groenstroken worden niet verkocht aan inwoners onder criterium 1b van het beleid over aanliggende groenstroken.	x	x		
D.16	<i>Het natuurlijk vergroenen van bedrijventerreinen en woongebieden heeft als neven doel klimaatadaptatie.</i> Bij het inrichten van groene plekken voor de natuur zorgt de gemeente ervoor dat de plekken - waar dit samengaat met de natuurdoelen en qua ruimte mogelijk is - ook gebruikt kunnen worden door mensen om koel te verblijven op hete dagen. Zo gaat de gemeente hittestress tegen en wordt de leefomgeving klimaatadaptiever. Ook wadi's kunnen worden ondergebracht in de natuurzones om wateroverlast tegen te gaan. Het programma klimaatbestendig Land van Cuijk en de	x	x		

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	klimaatlabels bieden handvatten voor het klimaatbestendig inrichten van groene plekken.				
D.17	<i>Dorpsranden worden groen ingericht voor natuur en recreatie.</i> Dorpsranden vormen de overgang tussen het landelijk gebied en woongebied. Deze randen worden ingericht met zoveel mogelijk aaneengesloten natuurlijk groen. Zo ontstaan bufferzones voor de natuur en goede verblijfsplekken voor dieren. De natuurlijke dorpsrand verbindt andere groene elementen, zoals de groenblauwe dooradering of begraafplaatsen en volkstuinen aan de rand van dorpskernen. Zo ontstaan ecologische verbindingzones. Bijkomend voordeel is dat inwoners op relatief korte afstand van hun woning al in de natuur kunnen wandelen, sporten en verblijven. Bij het vergroenen van dorpsranden wordt altijd eerst gekeken welke mogelijkheden er zijn met gemeentelijke gronden.	x		x	
D.18	<i>De aanwezige zandwegen en -paden in het landelijk gebied en de natuurgebieden blijven behouden.</i> Uit onderzoek blijkt⁵⁴ dat zandwegen in agrarisch gebied van groot belang zijn voor de biodiversiteit. Op deze zandwegen en naastliggende bermen komt een opvallend rijke fauna voor van basissoorten én zeldzame soorten. Bij de zandwegen waren 48% meer soorten aanwezig dan bij vergelijkbare verharde wegen. Ook het totaal aantal aangetroffen individuen was bij zandwegen fors hoger, wel 62%. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat de natuurwaarde voor wat betreft de onderzochte groepen gemiddeld met 36% achteruitgaat wanneer een zandweg wordt geasfalteerd. Ook halfverharding heeft een negatief effect op de biodiversiteit. Zandwegen met een goed ontwikkelde bermvegetatie vervullen ook een belangrijke functie als verbinding tussen natuurgebieden. Genoeg redenen om bestaande zandwegen en -paden zoveel mogelijk te beschermen ten gunste van de biodiversiteit.			x	x
D.19	<i>De gemeente stimuleert extensieve landbouw rondom natuurgebieden.</i>			x	x

⁵⁴ Ecologica - Natuurwaarde van zandwegen in agrarisch gebied

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	Landbouwactiviteit kan een plek hebben rondom natuurgebieden. Het is daarbij wel belangrijk dat de landbouw 'te gast' is om stikstofneerslag te beperken, extensieve landbouw verdient dus de voorkeur.				
D.20	<i>Bij de bouw van nieuwe woningen stellen we een groennorm vast van 100m² openbaar groen. Dit moet gerealiseerd worden in de openbare ruimte van de buurt of de wijk waarin de nieuwbouwwoning staat.</i> Om een gezonde leefomgeving te bieden, waarin natuur voldoende ruimte heeft, is voldoende oppervlakte nodig. Het Rijk adviseert een groennorm van minimaal 75 m² openbaar groen per woning om een minimale gezonde leefomgeving te realiseren ⁵⁵. Gemeente Land van Cuijk wil een hogere groennorm hanteren, omdat daardoor: • meer ruimte komt voor natuurmaatregelen; • de klimaatmaatregelen die we toepassen voldoende ruimte krijgen en in combinatie met andere programma's geïmplementeerd worden; • meer ruimte komt voor (koel) verblijven, spelen en samenwerken in het groen. Bij nieuwe ontwikkelingen waar het gemiddelde in een wijk lager is dan 100 m² groen per woning wordt in de ontwikkeling minimaal 100 m² openbaar groen per woning aangelegd. Bij nieuwe ontwikkelingen in een wijk waar het gemiddelde hoger is dan 100 m² groen per woning wordt in de ontwikkeling zoveel groene openbare ruimte aangelegd dat het gemiddelde niet meer dan 3 m² per woning daalt. Wanneer de 100 m² norm bewezen niet gehaald kan worden werkt de gemeente met een omreken tabel voor bomen van de eerste en tweede grootte en dak- en gevelgroen. Deze tabel is opgenomen in bijlage E – Berekening groennorm. Wanneer dit ook niet mogelijk is bij inbreidingen, dan vervalt de 100 m² norm.	x			
D.21	<i>Voor de woongebieden hanteert de gemeente de 3-30-300 regel bij nieuwbouw, in een bestaande situatie/wijk alleen indien haalbaar.</i> De 3-30-300 regel staat voor: • 3 bomen zijn zichtbaar vanuit iedere woning in de gemeente, dit heeft een goed effect op de gezondheid van inwoners;	x			

⁵⁵ Nota Ruimte 2004 – Ruimte voor ontwikkeling

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	• 30% van de openbare ruimte is bedekt door boomkronen als die bomen volwassen zijn, dit verlaagt hittestress in de bebouwde omgeving; • 300 meter afstand is de maximale afstand tot een koele groene plek vanuit iedere woning in de bebouwde kom. Dit gaat hittestress tegen. Door deze regel toe te passen wil de gemeente robuuste structuren door de woongebieden realiseren, die voordeel hebben voor inwoners en daarnaast goed zijn voor de biodiversiteit. Nieuwe woningen moeten minimaal voldoen aan de duurzaamheidseisen uit het Bouwbesluit. Plannen met een hogere duurzaamheidsambitie (energiezuinigheid, duurzame bouwmethoden, klimaatadaptatie en/of biodiversiteit) waarderen we hoger in het toetsingskader woningbouw.				
D.22	<i>Gemeente Land van Cuijk werkt samen met agrarische ondernemers en BoerenNatuur Brabant Oost om de natuur in het landelijk gebied te vergroten.</i> De landbouwtransitie biedt aanknopingspunten om de samenhang tussen natuur en landbouw te versterken. Gemeente Land van Cuijk werkt samen met de agrarische ondernemers - eventueel verenigd in een collectief of vereniging - om het aantal natuurinclusieve boeren te verhogen en maximale natuurmaatregelen op boerenerven en boerenland te verkrijgen. Zodat ondernemen, werken, wonen én natuurontwikkeling samen op gaat in plaats van polariseert.			x	
D.23	<i>Pachtgronden van de gemeente worden ingezet om natuurwaarden te verhogen.</i> Op gronden van de gemeente die verpacht worden aan derden gaat de gemeente afspraken over natuurbeheer vastleggen via het pachtbeleid en in een pachtcontract. Dit gaat in samenspraak de BoerenNatuur Brabant Oostcollectief om: • Natuurmaatregelen voor de pachtgronden te realiseren die goed passen op die gronden en binnen de Basiskwaliteit Natuur die de gemeente in dat gebied wil realiseren. • Ervoor te zorgen dat de pachter door middel van subsidie een tegemoetkoming krijgt voor gemiste inkomsten (die de natuurmaatregelen met zich meebrengen).			x	

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	De Natuurvisie geeft mee voor het te ontwikkelen pachtbeleid dat meerjarige pacht voor 26 jaar of langer van grote meerwaarde is voor de natuurmaatregelen op de pachtgronden.				
D.24	<i>De wettelijk en beleidsmatig beschermde natuurgebieden blijven beschermd.</i> Gemeente Land van Cuijk beschermt natuurgebieden volgens wetten en regels. Dit wil zeggen dat aantasting van de natuur ten strengste verboden is in deze gebieden. De gemeente ziet hier samen met de andere terreinbeheerders op toe. Ook beschermt de gemeente natuurwaarden door in te grijpen in de processen of actief te beheren om natuurdoelen te halen. Zo worden bijvoorbeeld invasieve exoten bestreden, bomen gesnoeid en soms gekapt om natuurlijke ontwikkeling te bevorderen of heggen gevlochten om oude cultuurlandschappen in stand te houden. Schade aan beschermde natuur wordt gecompenseerd via het instrument natuurcompensatie, omschreven in de Natuurbeschermingswet. Het geldt voor Natura 2000-gebieden en komt voort uit bepalingen in de Habitatrichtlijn. Het gaat hierbij om situaties waarin om 'dwingende redenen van groot openbaar belang' een Natuurbeschermingswetvergunning wordt verleend. Het voorstellen en uitvoeren van compenserende maatregelen is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer en moet zijn uitgevoerd voordat de nadelige effecten van de werkzaamheden die vallen onder de vergunning zich voordoen (tenzij kan worden aangetoond dat dit niet noodzakelijk is om de bijdrage van het gebied aan Natura 2000 veilig te stellen).				x
D.25	<i>Natuur blijft toegankelijk voor recreatie, waarbij de natuurkwaliteit altijd gewaarborgd blijft.</i> De gemeente vindt het belangrijk dat inwoners toegang hebben tot de natuurgebieden. Maar het is ook belangrijk dat de natuur plekken heeft waar maximale rust heerst. We werken samen met natuurbeheerders en lokale ondernemers om de juiste balans in de natuurgebieden te bepalen en realiseren.				x
D.26	<i>Gemeente Land van Cuijk werkt samen met Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten voor opgaven rondom bosbehoud en natuurbranden.</i>				x

Doel	Omschrijving	Woongebied	Bedrijventerrein	Landelijk gebied	Natuurgebied
	Door de toenemende hitte en periodes van droogte zullen in de toekomst meer natuurbranden voorkomen. Om te sturen op dit fenomeen werkt de gemeente samen aan remmende inrichtingsmaatregelen, zoals aanleg van bufferzones en aanplant van boomsoorten die minder snel branden, zoals berk, lijsterbes, esdoorn en ratelpopulier ⁵⁶ .				

6.1.5. Stappenplan

De Natuurvisie werkelijkheid laten worden is een omvangrijke klus. Gemeente Land van Cuijk wil dit in twee stappen doen.

6.1.5.1. Stap 1: de basis op orde

De basis op orde in de organisatie

De gemeente zorgt dat de randvoorwaarden die nodig zijn om de doelen te halen op orde zijn. Die zijn:

- geld;
- mankracht;
- organisatie;
- tijd;
- informatie;
- kwaliteit door middel van vastgelegde handvatten en richtlijnen;
- voorlichting intern en extern;
- monitoring en evaluatie;
- beheercyclus.

De basis op orde in de natuur

Om de biodiversiteit terug te brengen naar basis is het belangrijk meer te doen voor algemene soorten. Die nemen steeds meer af, een teken dat het slecht gaat met ons landschap en de natuur. Om de algemene soorten te herstellen is de basiskwaliteit natuur⁵⁷ als ondergrens voor de biodiversiteit een goede methode. In het kort wil dit zeggen dat niet-zeldzame wilde planten en dieren die van oudsher kenmerkend zijn voor de verschillende landschapstypes in gezonde populaties aanwezig zijn (zie ook **paragraaf 6.1.6**). Het Naturalis Biodiversity Center neemt als ijkpunt voor het algemeen voorkomen van soorten de tweede helft van de twintigste eeuw (1950-1990).

Om terug te gaan naar de basiskwaliteit natuur is nodig dat:

⁵⁶ Wageningen University & Research - Vijf vragen over natuurbrand

⁵⁷ Naturalis Biodiversity Center – Rapport Basiskwaliteit Natuur

- de landschapskwaliteit en de biodiversiteit wordt onderzocht door experts op:
 - inrichting van het landschap;
 - aanwezigheid van kenmerkende landschapselementen;
 - toegankelijkheid van het landschap;
 - grootte van percelen en soorten gewassen;
 - broedende algemene vogelsoorten;
 - rijkdom van de vlinderwereld;
 - hoeveelheid bloemen en kruiden in bermen, graslanden en perceelranden;
- in kaart wordt gebracht welke maatregelen nodig zijn om soorten terug te brengen of te versterken;
- deze maatregelen worden uitgevoerd.

6.1.5.2. Stap 2: doorbouwen en verbeteren

Wanneer de natuur zo is ontwikkeld dat het goed gaat met de basissoorten, is de stap kleiner om ook voor zeldzame soorten een habitat te bieden. Dan:

- wordt in kaart gebracht welke zeldzame soorten mee kunnen liften;
- wordt bepaald welke aanvullende maatregelen voor die soorten nodig zijn;
- worden die aanvullende maatregelen genomen daar waar er voldoende fysieke en budgettaire ruimte voor is of kan worden gemaakt.

Disclaimer

Basiskwaliteit Natuur geldt niet voor natuurgebieden die afgesloten zijn voor andere functies - zoals recreatie - en die volledig gericht zijn op natuurbeheer

6.1.6. Basiskwaliteit Natuur (BKN)

Gemeente Land van Cuijk heeft de ambitie om minimaal de Basiskwaliteit Natuur te herstellen. Hiermee willen we zorgen voor een gezonde leefomgeving en een gezond landschap dat ook nog eens mooi en nuttig is. Met de BKN zorgt de gemeente dat de karakteristieke basissoorten terugkomen of kunnen blijven. Met als gevolg dat zeldzamere soorten op de maatregelen meeliften en de gemeente gericht kan sturen op wat deze soorten aanvullend nodig hebben. Zo werken we aan het herstel en de versterking van de biodiversiteit. Het rapport van Naturalis geeft daarvoor de volgende uitleg en handvatten:

Waarom Basiskwaliteit Natuur?

Veel algemene soorten nemen af en dat is een teken van slechte kwaliteit van ons landschap en de natuur. We weten waardoor het komt en dat actie nodig is, niet alleen in natuurgebieden, maar juist ook in de landbouw, stad en overal. BKN kan daarbij helpen.

Wat is Basiskwaliteit Natuur?

De set van condities die nodig is om algemene soorten algemeen te laten zijn, blijven of worden. Het is de minimale kwaliteit van het leefgebied die nodig is.

Wat is Basiskwaliteit Natuur niet?

BKN is niet een extra beleidsinstrument bovenop wat we al hebben. BKN is vooral bedoeld als wenkend perspectief voor het terugbrengen van natuur in onze landschappen en een hulpmiddel om te bepalen wat de natuur kan zijn in dat specifieke gebied.

Hoe bereiken we Basiskwaliteit Natuur?

In **bijlage B - Richtlijnen voor het bereiken van de Basiskwaliteit Natuur** geven we handvatten voor het bereiken van BKN. Voor Land van Cuijk is hier een voorzet gedaan van mogelijke ambassadeurssoorten. Deze zijn door een ecooloog samengesteld op basis van de lijsten uit het rapport van Naturalis Biodiversity Center en gestoeld op de landschapstypes in Land van Cuijk. De ambassadeurssoorten worden in **bijlage C – Ambassadeurssoorten basiskwaliteit Natuur** uitgewerkt.

De toekomst en Basiskwaliteit Natuur

Met BKN ontwerpen we een bestendige toekomst voor onze landschappen en onszelf. Vaak gaat het om nieuwe landschappen of combinaties van gebruik, inclusief oplossingen voor klimaatverandering, circulaire economie, natuurinclusieve landbouw, woningbouw en energietransitie. BKN gebruikt het verleden als inspiratie voor de toekomst.

Wat is nodig voor Basiskwaliteit Natuur?

Om BKN een rol te laten spelen in gebiedsprocessen, beleid en uitvoering moet er nog veel gebeuren. Daarom geven we in **bijlage B – Richtlijnen voor het bereiken van de Basiskwaliteit Natuur** een aantal aanknopingspunten en ideeën als basis voor een innovatieprogramma.

Basiskwaliteit Natuur als minimumniveau voor biodiversiteit in een gebied geeft:

1. Een helder streefdoel voor visies en omgevingsprogramma's.
2. Een instrument om voor elk landschap aan te geven welke acties nodig zijn om de algemene plant- en diersoorten te behouden, terug te brengen en/of versterken.
3. Een onafhankelijke meetlat gebaseerd op een gedegen analyse.
4. Een basis om met stakeholders aan de slag te gaan met het herstellen van de omgeving.

Afbeelding 6.5: ruimtelijk beeld en soorten (Bron: Naturalis Biodiversity Center)

6.2. WOONGEBIED: VISIE EN NATUURDOELEN

6.2.1. Visie woongebied

“In onze dorpskernen wonen we samen mét de natuur.”

Beter voor de natuur:

Woongebieden zijn zo ingericht dat mensen op een veilige manier kunnen wonen. Vaak vormen de woongebieden met hun infrastructuur barrières voor dieren en planten. Een groene of groenblauwe dooradering van die gebieden zorgt ervoor dat dieren zich veilig kunnen verplaatsen en planten zich kunnen verspreiden. In die dooradering worden natuurmaatregelen genomen om de biodiversiteit te herstellen.

Beter voor de mens:

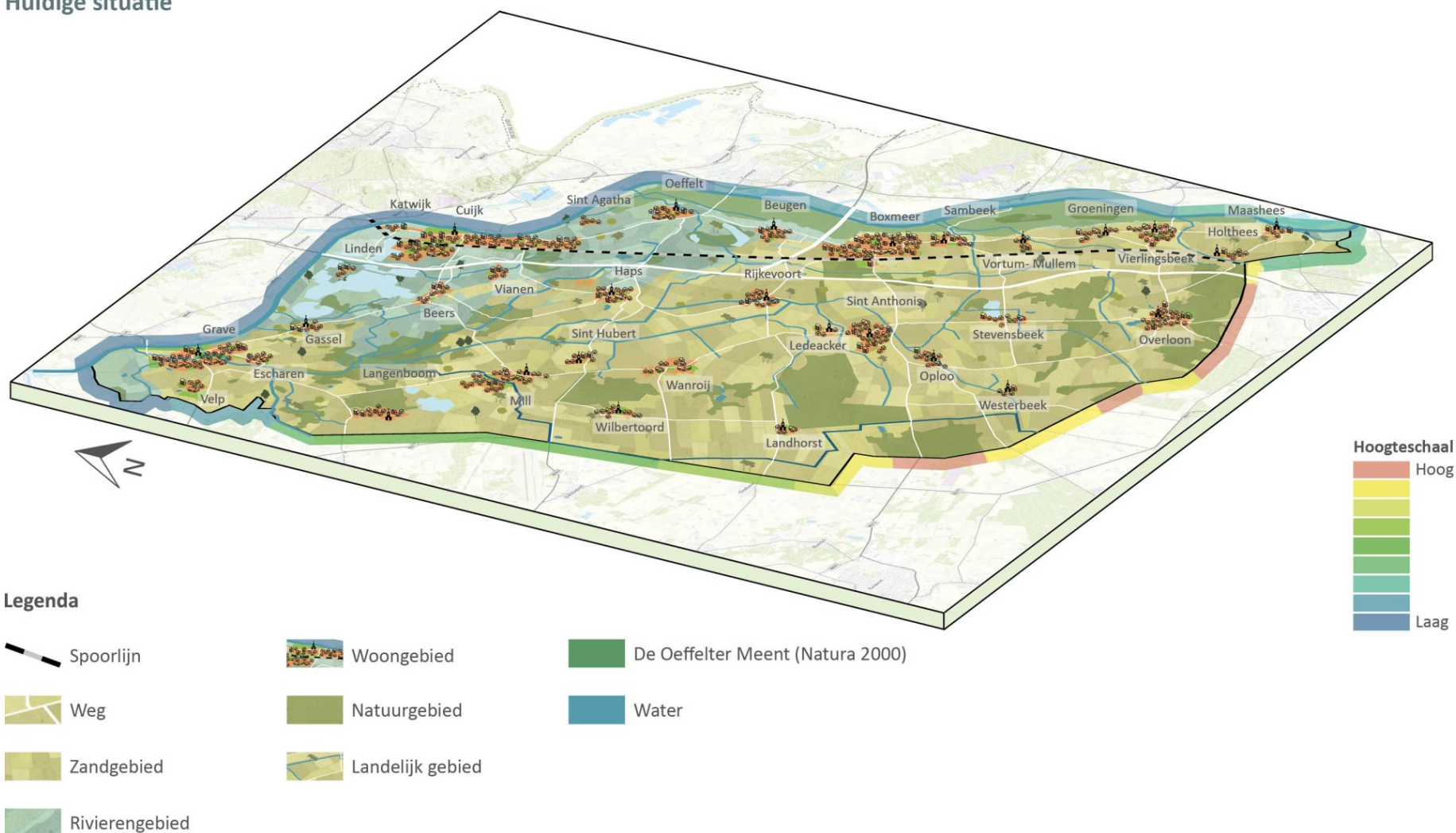
Wanneer in een woongebied voldoende, afwisselende natuur wordt aangebracht is die omgeving prettig om in te wonen en toekomstbestendig. Groen van zowel kleine als grote omvang geeft verkoeling en zorgt voor een gezonde leefomgeving, dus met groen verbetert de kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast zorgen natuurlijke verblijfsruimtes in de vorm van parken, groene dorpsranden, voedselbossen en buurtmoestuinen voor sociale samenhang, ontspanning en de mogelijkheid tot bewegen.

Afbeelding 6.6: in onze dorpskernen wonen we samen met de natuur.

WOONGEBIED

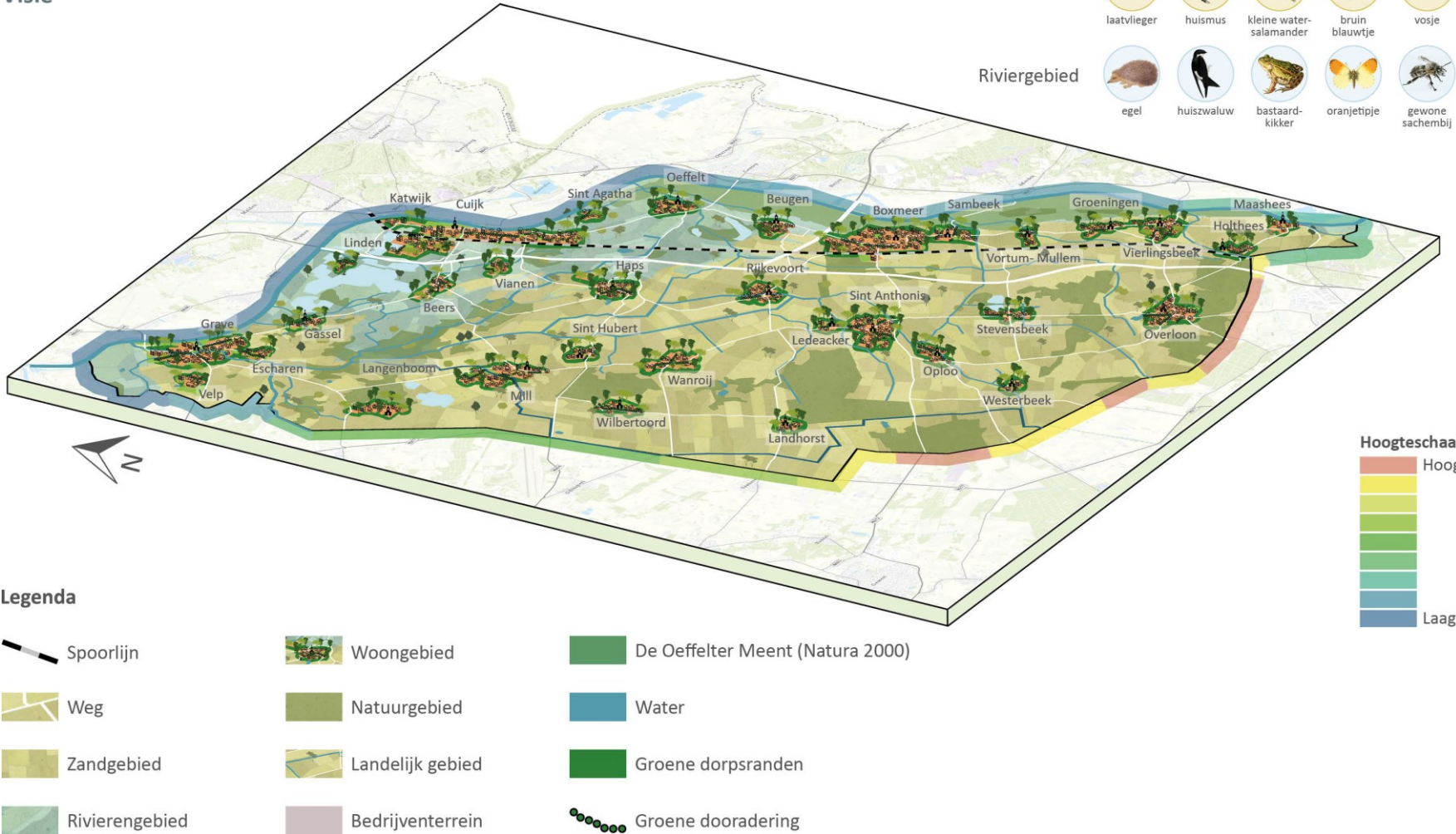
Huidige situatie

Afbeelding 6.7: schetsmatige weergave van de huidige situatie van de woongebieden in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

WOONGEBIED

Visie

schetsmatige visieweergave van de toekomstige woongebieden in Land van Cuijk inclusief ambassadeursoorten. Deze afbeelding is niet op schaal.

Afbeelding 6.8:

6.2.2. Natuurdoelen en -maatregelen woongebieden

De doelen en maatregelen die gelden voor het functiegebied wonen zijn kort samengevat in onderstaande tabel. De meer uitgebreide tekst bij de doelen en maatregelen staat in [paragraaf 6.1.4](#).

D.1	De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.
D.2	In 2030 is minimaal 13% van het oppervlak van onze gemeente natuur. Dit is een toename van 1% ten opzichte van de huidige situatie.
D.3	De huidige groenstructuren worden beschermd, behouden, verbonden en versterkt.
D.4	Gemeente Land van Cuijk legt nieuwe natte en droge ecologische verbindingzones aan om verplaatsing van planten en dieren mogelijk te maken.
D.5	Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.6	De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.
D.7	De gemeente werkt samen met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties om de natuur verder te ontwikkelen en te onderhouden.
D.8	De gemeente roept inwoners en ondernemers op om hun eigen terrein natuurlijk in te richten.
D.9	In de openbare ruimte worden optimale maatregelen voor de natuur genomen.
D.10	De openbare ruimte wordt ecologisch en natuurvriendelijk beheerd.
D.11	De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.
D.12	Waar bestrating verwijderd kan worden, maken we ruimte voor natuur.
D.13	Gemeente Land van Cuijk wil een gemeente zijn met de natuurlijkste tuinen van het land.
D.14	De gemeente zet zich in om draagvlak te creëren voor natuurvriendelijk beheer via het natuurportal of organisaties.
D.15	Restgroen dat van waarde is of van waarde kan worden voor het biodiversiteitsherstel wordt niet meer aan inwoners verkocht.
D.16	Het natuurlijk vergroenen van bedrijventerreinen en woongebieden heeft als nevendoeel klimaatadaptatie.
D.17	Dorpsranden worden groen ingericht voor natuur en recreatie.
D.20	Bij de bouw van nieuwe woningen stellen we een groennorm vast van 100 m ² openbaar groen. Dit moet gerealiseerd worden in de openbare ruimte van de buurt of de wijk waarin de nieuwbouwwoning staat.

- D.21** Voor de woongebieden hanteert de gemeente de 3-30-300 regel bij nieuwbouw, in een bestaande situatie/wijk alleen indien haalbaar.

Afbeelding 6.9: beweegtuin in de natuur aan de rand van Mill.

De ambassadeurssoorten voor het woongebied zijn opgenomen in **C.1 Ambassadeurssoorten woongebied**.

6.3. BEDRIJVENTERREIN: VISIE EN NATUURDOELEN

6.3.1. Visie bedrijventerrein

“Op bedrijventerreinen komt meer ruimte voor natuur.”

Beter voor de natuur:

Bedrijventerreinen liggen vaak aan de randen van de dorpskernen. Het zijn over het algemeen stenige gebieden met weinig groen of groen met weinig natuurwaarde. Na werktijd - als de terreinen er verlaten bij liggen - zijn het kleine enclaves van rust voor dieren. Door op bedrijventerreinen ruimte te maken voor de natuur komen er meer mogelijkheden voor dieren en planten en sluiten de terreinen veel beter aan op het landschap.

Tijdelijk braakliggende terreinen kunnen natuurlijk worden ingericht via de **gedragscode tijdelijke natuur**. Dit biedt de mogelijkheid om te vergroenen, zonder toekomstige plannen te verstoren.

Beter voor de mens:

Groene bedrijventerreinen geven bedrijven een betere uitstraling voor (potentiële) klanten, een bedrijf met natuurdoelen en -maatregelen wordt als positiever beoordeeld. En werknemers die zicht hebben op natuur zijn over het algemeen productiever en ervaren minder stress⁵⁸. De gemeente streeft er daarom naar dat iedereen tijdens zijn/haar pauze een ommetje door een groene omgeving kan maken of de lunch op een koele, groene plek kan nuttigen.

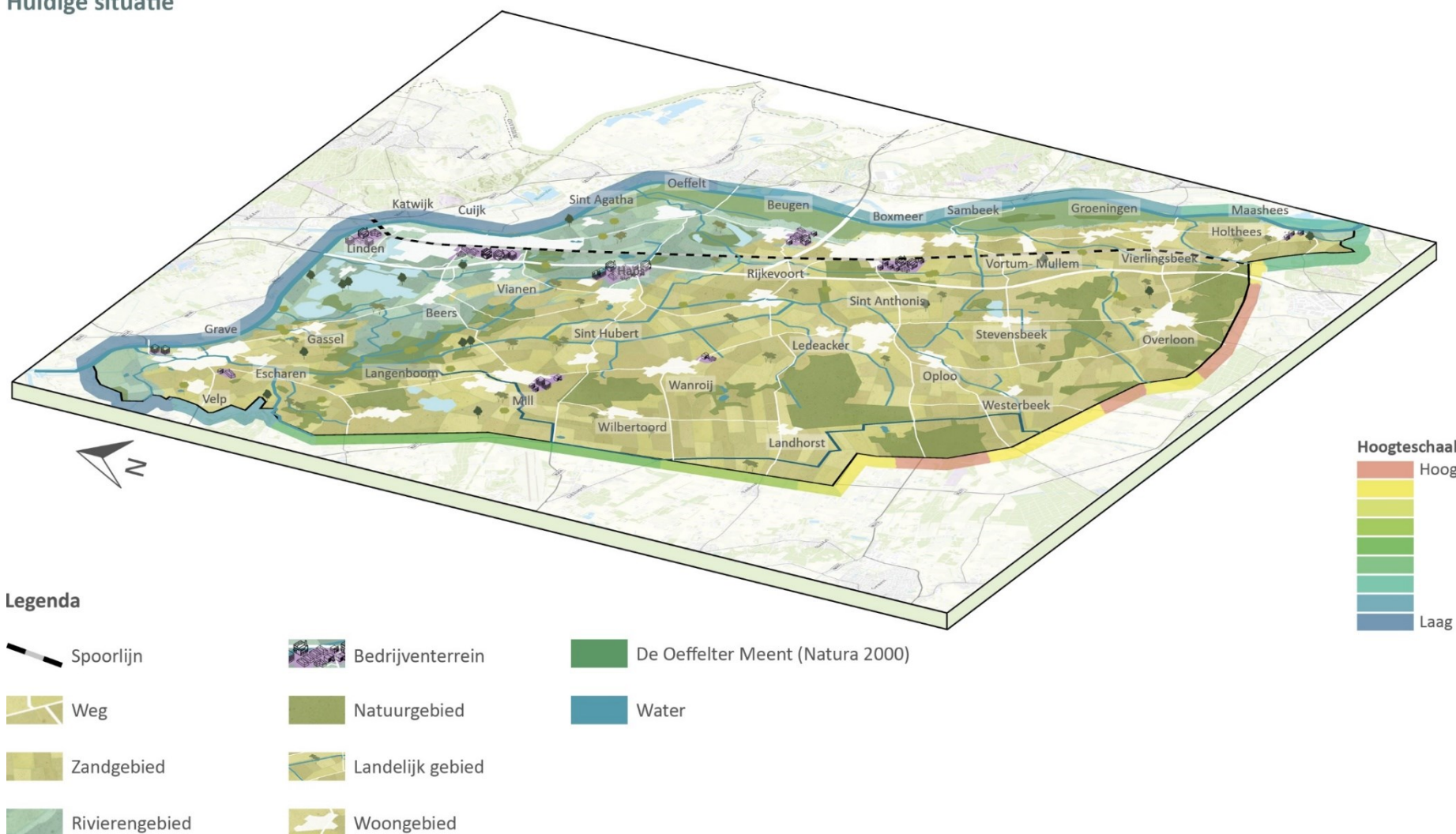

Afbeelding 6.10: uitzicht op groen werkt beter.

⁵⁸ WAGENINGEN UNIVERSITY AND RESEARCH – GROEN EN WERKEN

BEDRIJVENTERREIN

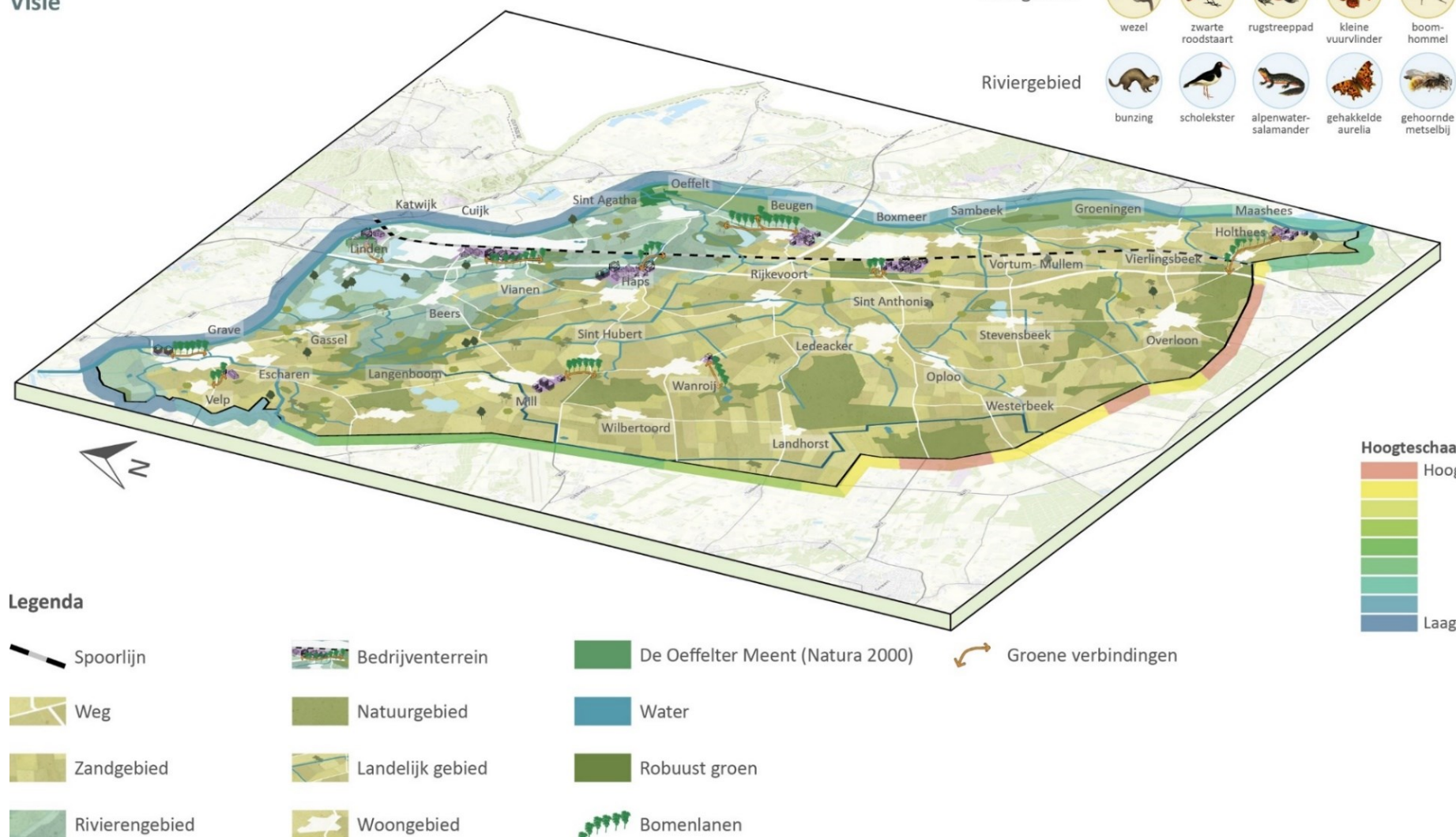
Huidige situatie

Afbeelding 6.11: schetsmatige weergave van de huidige situatie van de bedrijventerreinen in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

BEDRIJVENTERREIN

Visie

Afbeelding 6.12: schetsmatige visie weergave van de toekomstige bedrijventerreinen in Land van Cuijk inclusief ambassadeurssoorten. Deze afbeelding is niet op schaal

6.3.2. Natuurdoelen en -maatregelen bedrijventerreinen

De doelen en maatregelen die gelden voor het functiegebied bedrijventerrein zijn kort samengevat in onderstaande tabel. De meer uitgebreide tekst bij de doelen en maatregelen staat in **paragraaf 6.1.4.**

D.1	De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.
D.2	In 2030 is minimaal 13% van het oppervlak van onze gemeente natuur. Dit is een toename van 1% ten opzichte van de huidige situatie.
D.3	De huidige groenstructuren worden beschermd, behouden, verbonden en versterkt.
D.4	Gemeente Land van Cuijk legt nieuwe natte en droge ecologische verbindingzones aan om verplaatsing van planten en dieren mogelijk te maken.
D.5	Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.6	De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.
D.7	De gemeente werkt samen met inwoners, ondernemers- en (natuur)organisaties om de natuur verder te ontwikkelen en te onderhouden.
D.8	De gemeente roept inwoners en ondernemers op om hun eigen terrein natuurlijk in te richten.
D.9	In de openbare ruimte worden optimale maatregelen voor de natuur genomen.
D.10	De openbare ruimte wordt ecologisch en natuurvriendelijk beheerd.
D.11	De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.
D.12	Waar bestrating verwijderd kan worden, maken we ruimte voor natuur.
D.13	Gemeente Land van Cuijk wil een gemeente zijn met de natuurlijkste tuinen van het land.
D.14	De gemeente zet zich in om draagvlak te creëren voor natuurvriendelijk beheer via het natuurportal of organisaties.
D.15	Restgroen dat van waarde is of van waarde kan worden voor het biodiversiteitsherstel wordt niet meer aan inwoners verkocht.
D.16	Het natuurlijk vergroenen van bedrijventerreinen en woongebieden heeft als nevendoeel klimaatadaptatie.

Afbeelding 6.13: natuurontwikkeling op een braakliggend terrein in Boxmeer.

De ambassadeurssoorten voor het bedrijventerrein zijn opgenomen in **C.1 Ambassadeursoorten bedrijventerrein**.

6.4. LANDELIJK GEBIED: VISIE EN NATUURDOELEN

6.4.1. Visie landelijk gebied

“In het landelijke gebied gaat natuur en landbouw hand in hand en is de ruimte voor natuur en de ondernemer in evenwicht.”

Beter voor de natuur:

Door de grote oppervlakte van het landelijk gebied en de bestaande groenstructuren liggen hier zeer veel kansen voor natuur. Samen met bewoners en ondernemers kijkt de gemeente naar mogelijkheden om de natuur in dit gebied te versterken, bijvoorbeeld door de aanleg van kleinschalige landschapselementen, het verbinden van natuur, het maken van goede en duidelijke afspraken over beheer van pachtgronden en het stimuleren van biologische en natuurinclusieve landbouw.

Beter voor de mens:

Het landelijk gebied is de laatste decennia onder grote druk komen te staan vanwege allerlei activiteiten van de mens. Door de natuur weer ruimte te geven komen de natuurlijke vijanden van de ziektes en plagen terug, wordt water langer vastgehouden in de bodem en komt de natuurlijke kringloop van voedingsstoffen weer op gang. Een gezond landelijk gebied heeft grote voordelen voor mensen. Het is een groene long, leverancier van gezond - biologisch geteeld - voedsel en een aantrekkelijk gebied voor recreanten, wat weer goed is voor de economie ⁵⁹.

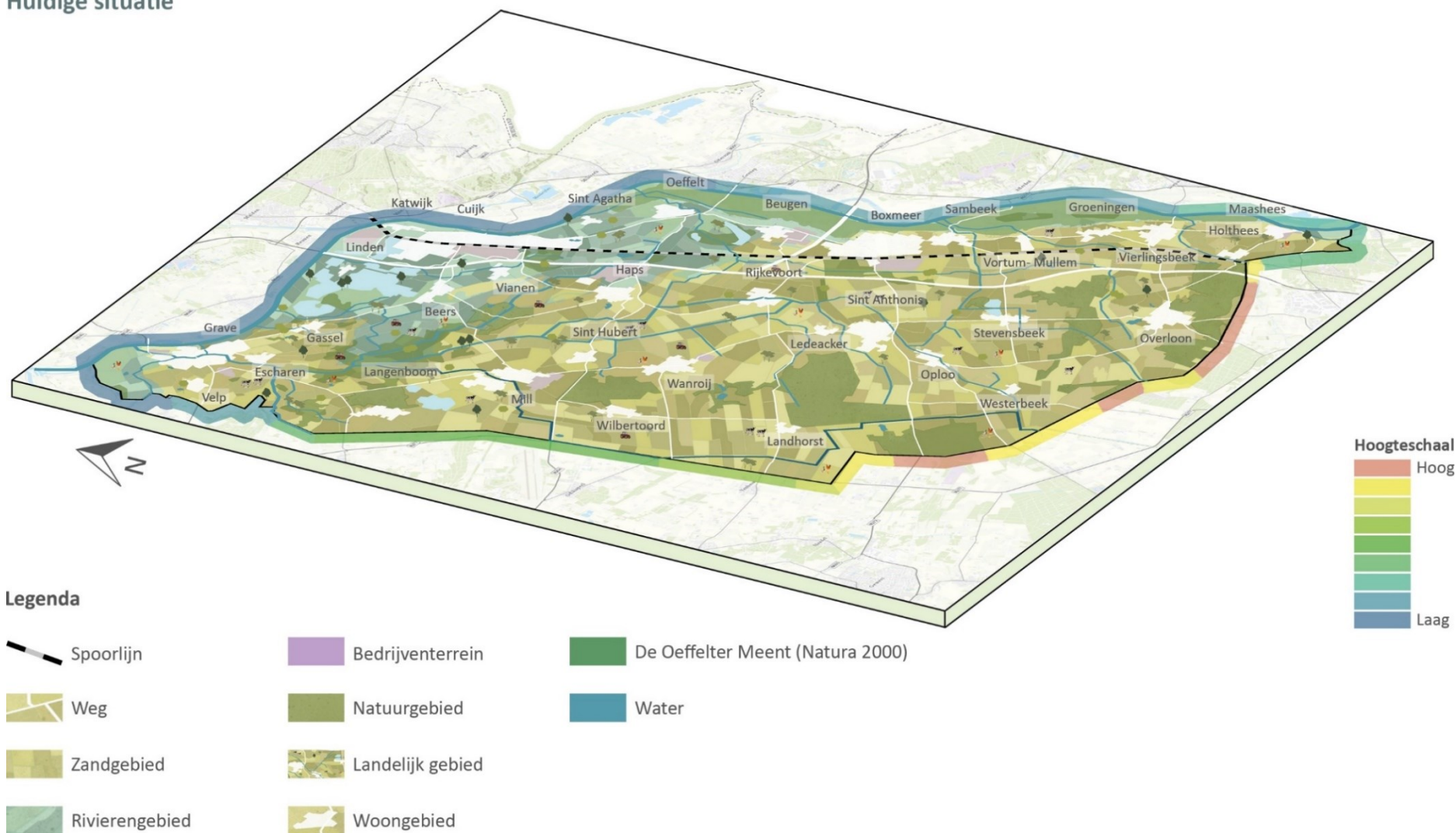

Afbeelding 6.14: bloemrijke bermen in Sambeek.

⁵⁹ Wageningen University & Research - Het meetbaar maken van natuurinclusieve economie

LANDELIJK GEBIED

Huidige situatie

Afbeelding 6.15: schetsmatige weergave van de huidige situatie van het landelijk gebied in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

LANDELIJK GEBIED

Visie

Afbeelding 6.16: schetsmatige visieweergave van de toekomstige bedrijventerreinen in Land van Cuijk inclusief ambassadeursoorten. Deze afbeelding is niet op schaal.

6.4.2. Natuurdoelen en -maatregelen landelijk gebied

De doelen en maatregelen die gelden voor het functiegebied landelijk gebied zijn kort samengevat in onderstaande tabel. De meer uitgebreide tekst bij de doelen en maatregelen staat in **paragraaf 6.1.4**.

D.1	De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.
D.2	In 2030 is minimaal 13% van het oppervlak van onze gemeente natuur. Dit is een toename van 1% ten opzichte van de huidige situatie.
D.3	De huidige groenstructuren worden beschermd, behouden, verbonden en versterkt.
D.4	Gemeente Land van Cuijk legt nieuwe natte en droge ecologische verbindingzones aan om verplaatsing van planten en dieren mogelijk te maken.
D.5	Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.6	De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.
D.7	De gemeente werkt samen met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties om de natuur verder te ontwikkelen en te onderhouden.
D.8	De gemeente roept inwoners en ondernemers op om hun eigen terrein natuurlijk in te richten.
D.9	In de openbare ruimte worden optimale maatregelen voor de natuur genomen.
D.10	De openbare ruimte wordt ecologisch en natuurvriendelijk beheerd.
D.11	De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.
D.13	Gemeente Land van Cuijk wil een gemeente zijn met de natuurlijkste tuinen van het land.
D.14	De gemeente zet zich in om draagvlak te creëren voor natuurvriendelijk beheer via het natuurportal of organisaties.
D.17	Dorpsranden worden groen ingericht voor natuur en recreatie.
D.18	De aanwezige zandwegen en -paden in het landelijk gebied en de natuurgebieden blijven behouden.
D.19	De gemeente stimuleert extensieve landbouw rondom natuurgebieden.
D.22	Gemeente Land van Cuijk werkt samen met agrarische ondernemers en de BoerenNatuur Brabant Oost om de natuur in het landelijk gebied te vergroten.
D.23	Pachtgronden van de gemeente worden ingezet om natuurwaarden te verhogen.

Afbeelding 6.17: zandpaden vormen belangrijke verblijfplaatsen en verbindingen voor de biodiversiteit.

Afbeelding 6.18: poel bij Rijkevoort De Walsert op particulier initiatief.

Afbeelding 6.19: bloeiende akkerranden voor biodiversiteitsherstel.

De ambassadeurssoorten voor het landelijk gebied zijn opgenomen in **C.1 Ambassadeursoorten landelijk gebied**.

6.5. NATUURGEBIED: VISIE EN NATUURDOELEN

6.5.1. Visie natuurgebied

“In onze natuurgebieden beschermen we de natuur.”

Beter voor de natuur:

Voor een deel is natuur wettelijk of beleidsmatig beschermd. Denk hierbij aan de Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent, het Unescogebied de Maasheggen, natuurgebieden die vallen onder Natuurnetwerk Brabant en beschermde plant- en diersoorten. Recreatie in deze gebieden blijft extensief en valt vaak onder de verantwoordelijkheid van een van de terreineigenaren. We dragen bij aan de bescherming van de natuur door recreanten en inwoners te informeren over gedragsregels en hoe om te gaan met (kwetsbare) natuur.

Beter voor de mens:

Verblijven in de natuur en natuurbeleving heeft veel positieve effecten op mensen. We ademen zuivere lucht met veel zuurstof, ontstressen en worden gezonder⁶⁰. Om een goede balans te hebben tussen natuurontwikkeling en recreatie, is het helaas niet mogelijk om alle gebieden even toegankelijk te maken voor recreatie. Binnen de gemeente is er gelukkig een ruim aanbod aan recreatie in natuur. We willen ervoor zorgen dat de natuurwaarde hier maximaal benut kan worden in combinatie met voldoende vrijheid voor recreatie.

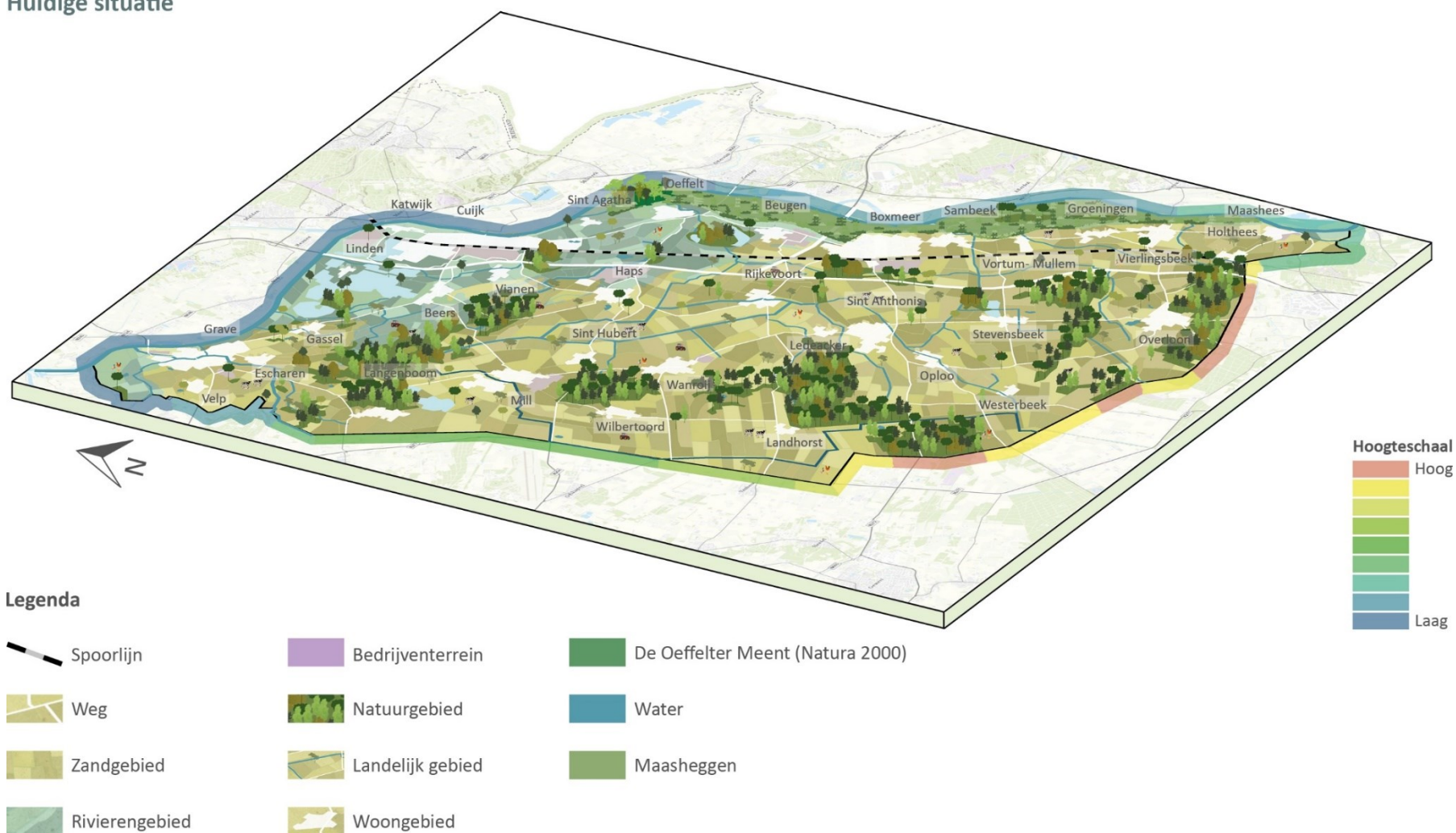

Afbeelding 6.20: prachtige natuur in Sint Anthonis.

⁶⁰ Wageningen University & Research - Effect van natuur op gezondheid

NATUURGEBIED

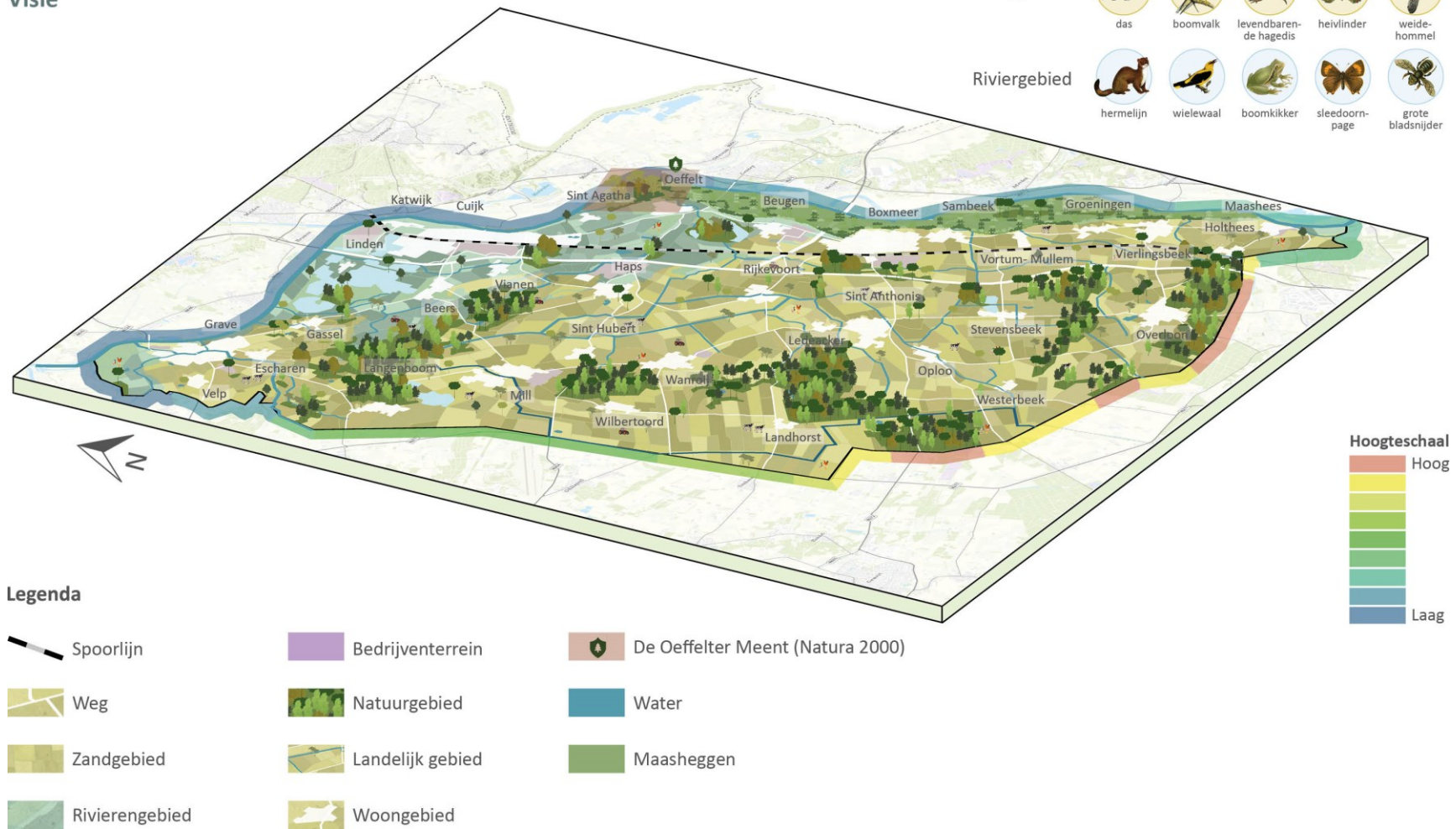
Huidige situatie

Afbeelding 6.21: schetsmatige weergave van de huidige situatie van het landelijk gebied in Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

NATUURGEBIED

Visie

Afbeelding 6.22: schetsmatige visieweergave van de toekomstige bedrijventerreinen in Land van Cuijk inclusief ambassadeursoorten. Deze afbeelding is niet op schaal.

6.5.2. Natuurdoelen en -maatregelen natuurgebied

De doelen en maatregelen die gelden voor het functiegebied natuurgebied zijn kort samengevat in onderstaande tabel. De meer uitgebreide tekst bij de doelen en maatregelen staat in **paragraaf 6.1.4**.

D.1	De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.
D.2	In 2030 is minimaal 13% van het oppervlak van onze gemeente natuur. Dit is een toename van 1% ten opzichte van de huidige situatie.
D.3	De huidige groenstructuren worden beschermd, behouden, verbonden en versterkt.
D.4	Gemeente Land van Cuijk legt nieuwe natte en droge ecologische verbindingzones aan om verplaatsing van planten en dieren mogelijk te maken.
D.5	Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.6	De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.
D.7	De gemeente werkt samen met inwoners, ondernemers en natuur(organisaties) om de natuur verder te ontwikkelen en te onderhouden.
D.8	De gemeente roept inwoners en ondernemers op om hun eigen terrein natuurlijk in te richten.
D.18	De aanwezige zandwegen en -paden in het landelijk gebied en de natuurgebieden blijven behouden.
D.19	De gemeente stimuleert extensieve landbouw rondom natuurgebieden.
D.24	De wettelijk en beleidsmatig beschermde natuurgebieden blijven beschermd.
D.25	Natuur blijft toegankelijk voor recreatie, waarbij de natuurkwaliteit altijd gewaarborgd blijft.
D.26	Gemeente Land van Cuijk werkt samen met Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten voor opgaven rondom bosbehoud en natuurbranden.

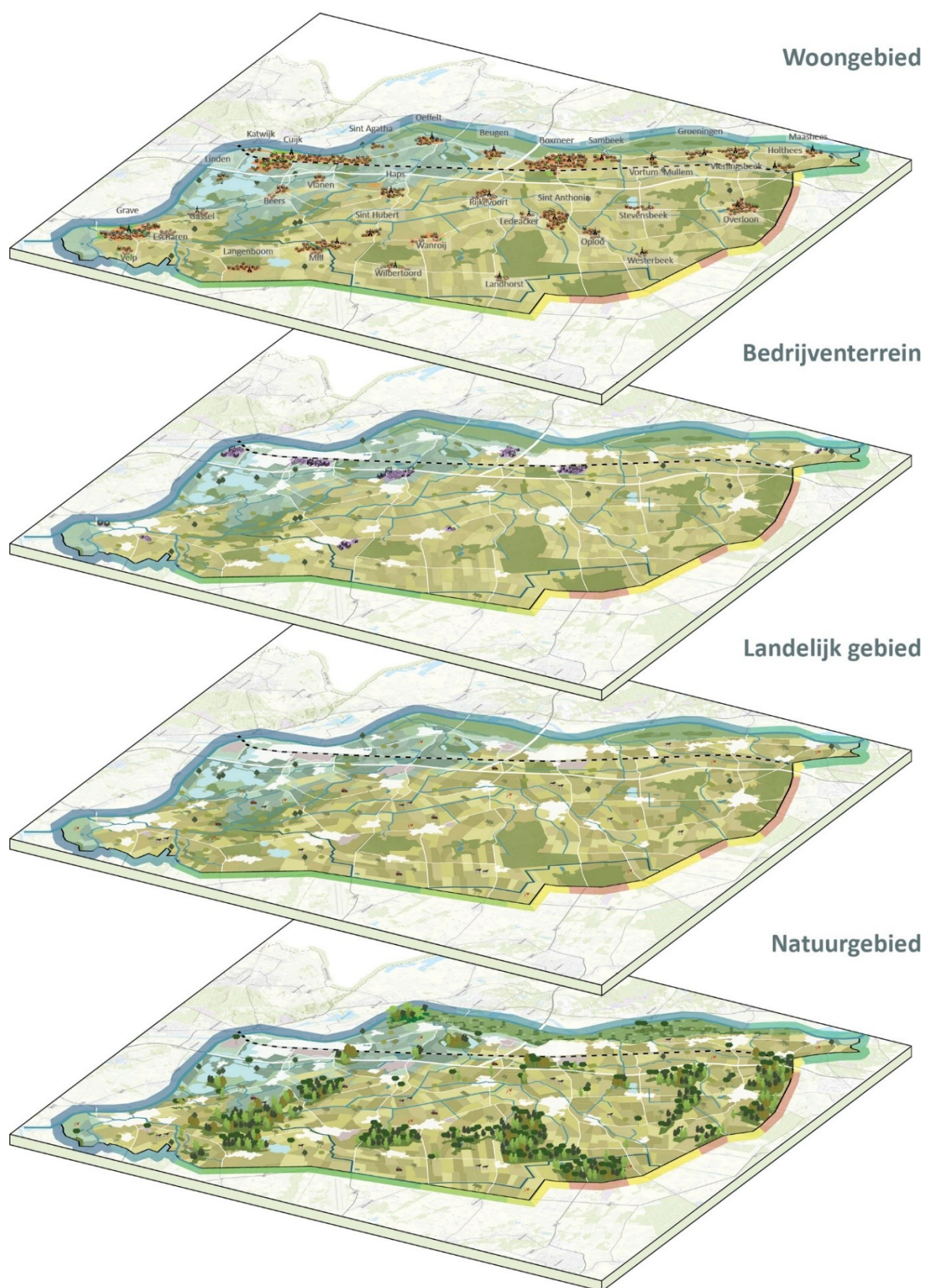
Afbeelding 6.23: natuurkwaliteit in het Gasselse bos.

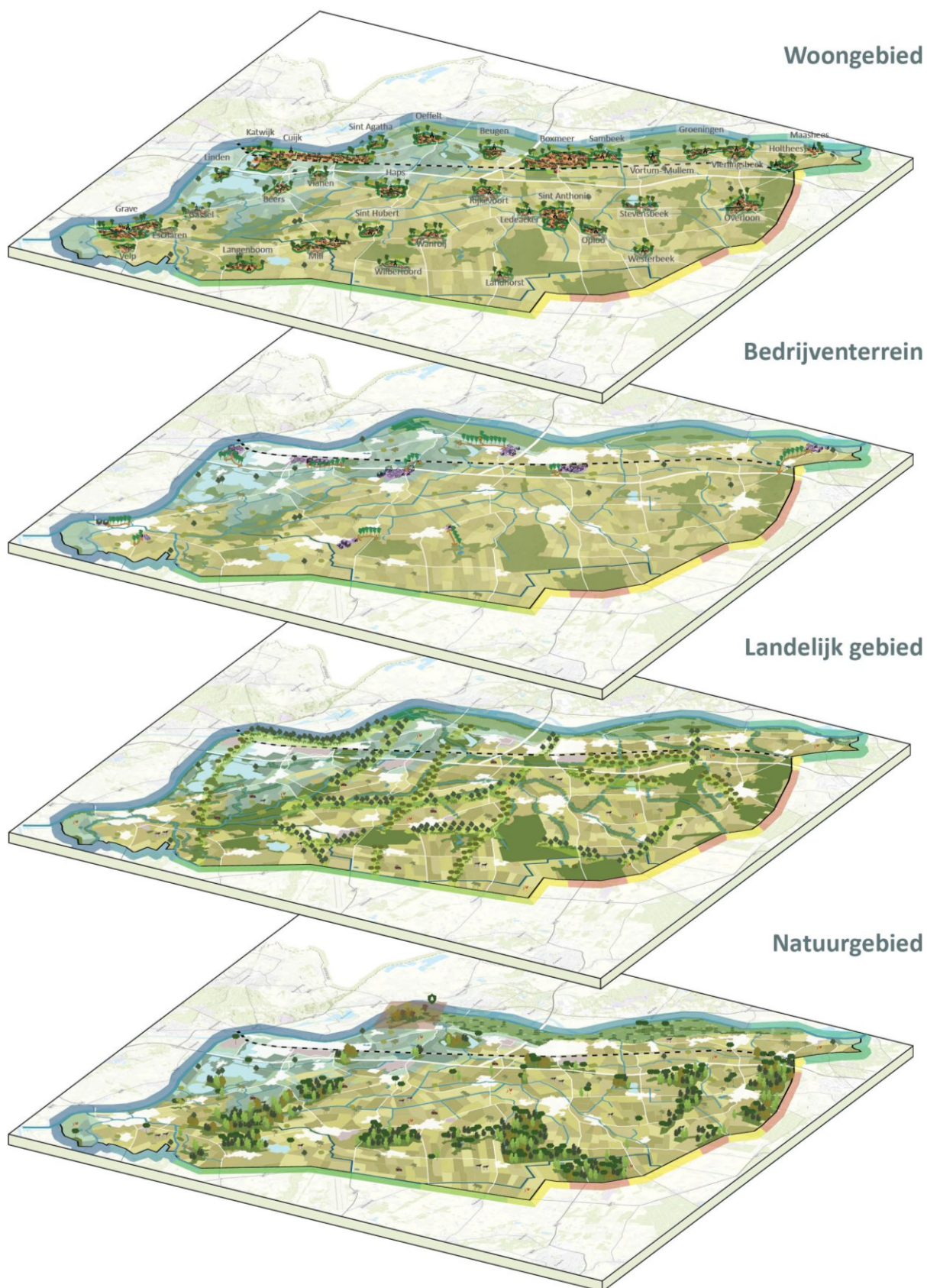
Afbeelding 6.24: extensief bedrijf tegen de bosrand van Langenboom.

De ambassadeurssoorten voor het natuurgebied zijn opgenomen in **C.1 Ambassadeursoorten natuurgebied**.

HUIDIGE SITUATIE

Afbeelding 6.25: schetsmatige weergave van de alle landschapstegels met de huidige situatie van Land van Cuijk. Deze afbeelding is niet op schaal.

Afbeelding 6.26: schetsmatige visieweergave van alle landschapstegels met de toekomstige situatie in Land van Cuijk inclusief. Deze afbeelding is niet op schaal.

7. HOE BEHALEN WE ONZE NATUURDOELEN?

Om de Natuurvisie, natuurdoelen en -maatregelen uit te kunnen voeren zijn budget en duidelijke werkzaamheden nodig. In werkprogramma's staan de werkzaamheden beschreven die voortkomen uit de natuurdoelen en -maatregelen. De werkzaamheden zijn gekoppeld aan geschatte kosten.

De genoemde kosten zijn gebaseerd op bestaande begrotingen en geschatte kosten door de gemeente Land van Cuijk. De schattingen zijn gemaakt met het prijspeil van 2023 en moeten jaarlijks geïndexeerd worden.

De werkprogramma's zijn ingedeeld op basis van de interne werkwijze van de gemeente. In totaal zijn het vier werkprogramma's. Het eerste gaat in op regulier onderhoud. Het tweede behandelt losstaande projecten waarbinnen nieuwe natuur wordt ontwikkeld. In het derde werkprogramma komt samenwerking met derden en de communicatie vanuit de gemeente naar derden aan de orde. Het vierde programma gaat in op richtlijnen en regels waaraan inwoners, ondernemers en bedrijven zich moeten houden in verband met verdere ontwikkeling van natuur.

De vier werkprogramma's zijn:

1. Werkprogramma beheer, (her)inrichting openbare ruimte en renovatie.
2. Werkprogramma eenmalige inrichting en natuurontwikkeling.
3. Werkprogramma samenwerking en communicatie.
4. Werkprogramma monitoring, richtlijnen en handhaving.

7.1. WERKPROGRAMMA BEHEER, (HER)INRICHTING OPENBARE RUIMTE EN RENOVATIE

Het werkprogramma beheer, (her)inrichting openbare ruimte en renovatie is gericht op de interne werkwijze en richtlijnen voor de gemeente. Het gaat om maatregelen die de gemeente zelfstandig kan doorvoeren in veelal standaard processen. Het doel van dit werkprogramma is om het dagelijks beheer, (her)inrichtingen in de openbare ruimte en renovatieprojecten zo uit te voeren dat ze een positieve bijdrage leveren aan de natuur.

De doelen die met dit werkprogramma worden gerealiseerd zijn:

D.1	De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.
D.3	De huidige groenstructuren worden beschermd, behouden, verbonden en versterkt.
D.5	Kleine landschapselementen worden aangelegd voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.6	De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.
D.9	In de openbare ruimte worden optimale maatregelen voor de natuur ingezet.
D.10	De openbare ruimte wordt ecologisch en natuurvriendelijk beheerd, tenzij bewust voor ander beheer gekozen wordt, omdat de situatie hierom vraagt.
D.11	De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.

- D.12** Waar bestrating verwijderd kan worden, maken we ruimte voor natuur.
-
- D.15** Restgroen dat van waarde is of van waarde kan worden voor het biodiversiteitsherstel wordt niet meer aan inwoners verkocht.
-
- D.16** Vergroenen van bedrijventerreinen en woongebieden heeft als neven doel klimaatadaptatie.
-
- D.18** De aanwezige zandwegen en -paden in het landelijk gebied en de natuurgebieden blijven behouden.
-
- D.20** Bij de bouw van nieuwe woningen stellen we een groennorm vast van 100m² openbaar groen, dit moet gerealiseerd worden in de openbare ruimte van de buurt of wijk waarin de nieuwbouwwoning staat.
-
- D.21** Voor de woongebieden in gemeente Land van Cuijk hanteren we de 3-30-300 regel bij nieuwbouw, in een bestaande situatie/wijk alleen indien haalbaar.
-
- D.22** Gemeente Land van Cuijk werkt samen met agrarische ondernemers en de BoerenNatuur Brabant Oost om de natuur in het landelijk gebied te vergroten.
-
- D.25** Natuur blijft toegankelijk voor recreatie, waarbij de natuurkwaliteit altijd gewaarborgd blijft.
-

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W1	Het aanpassen van het Handboek Inrichting Openbare Ruimte met een ecologische plus.	D.1 D.3 D.5 D.9 D.11 D.12 D.15 D.16 D.18 D.20 D.21	Bij herinrichting van de openbare ruimte worden richtlijnen gegeven om de ecologische waarde van de openbare ruimte maximaal te vergroten. Dit gebeurt onder andere door: ➤ Karakteristieke kenmerken van rivieren- en zandgebied te behouden en versterken. ➤ Aanwezig groen te behouden en versterken. ➤ Kleinschalige landschapselementen toe te voegen. ➤ Voorwaarden voor natuurinclusief bouwen. ➤ Zo min mogelijk verharding. ➤ Restgroen in eigen beheer te houden. ➤ Groen ook inzetten voor klimaatadaptatie. ➤ Zandwegen en paden te behouden. ➤ Minimaal 100 m² groen per nieuwbouwwoning ➤ Toepassen van de 3-30-300 regel.	€45.000,-	Eenmalige plankosten	Begroot tot en met 2026	x	x	x	

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W2	Opstellen van het Handboek Ruimtelijke Kwaliteit.	D.1 D.3 D.5 D.9 D.11 D.12 D.15 D.16 D.18 D.20 D.21	Huidig Handboek Ruimtelijke Kwaliteit aanpassen zodat het aansluit bij deze Natuurvisie voor wat betreft bestemmingsplannen, vergunningen en anterieure overeenkomsten. Een hoge ruimtelijke kwaliteit betekent een prettige en gezond leefomgeving voor de inwoners van Land van Cuijk. In het handboek staan onder andere richtlijnen voor erfgoed, stedenbouw en landschap. Deze richtlijnen ondervinden een ecologische plus om de buitenruimte kwalitatief verder te verbeteren. Dit gebeurt onder andere door: ➤ Karakteristieke kenmerken van rivieren- en zandgebied te behouden en versterken. ➤ Aanwezig groen te behouden en versterken. ➤ Kleinschalige landschapselementen toe te voegen. ➤ Voorwaarden voor natuurinclusief bouwen. ➤ Zo min mogelijk verharding. ➤ Restgroen in eigen beheer te houden. ➤ Groen ook inzetten voor klimaatadaptatie. ➤ Zandwegen en paden te behouden. ➤ Minimaal 100 m² groen per nieuwbouwwoning ➤ Toepassen van de 3-30-300 regel.	€75.000,-	Eenmalige plankosten	Begroot in 2024	x	x	x	

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W3	Het aanpassen van het groenbeheer in de Inrichting Beheer Openbare Ruimte met een ecologische plus.	D.1 D.3 D.9 D.10	Het huidige groenbeheerplan wordt aangepast om de beheerwerkzaamheden zoveel mogelijk ecologisch uit te voeren. Met als reden om: ➤ Karakteristieke kenmerken van rivieren- en zandgebied te behouden en versterken. ➤ Groenstructuren te beschermen en versterken. ➤ Optimale maatregelen voor natuur te nemen. ➤ Beheer natuurvriendelijk en ecologisch uit te voeren.	€10.000,-	Eenmalige plankosten	Begroot tot en met 2030	x	x	x	
W4	Uitvoeren van Inrichting Beheer Openbare Ruimte.	D.9 D.10	De ervaring leert dat ecologisch beheer kostenneutraal uit te voeren is. Afhankelijk van het huidige beheer kan het ook extra kosten. Implementatie gaat daarnaast vaak gepaard met extra kosten en ook zijn er mogelijk onvoorziene kosten. Om het slagen van de doelen te vergroten, wordt rekening gehouden met stijging van 5% op de huidige (groen) beheerkosten. Dit gebeurt onder andere door: ➤ Optimale maatregelen voor natuur te nemen. ➤ Beheer natuurvriendelijk en ecologisch uit te voeren. ➤ Extra ecologisch beheerkosten bestaand groen (€ 200.000 t.l.v. budget € 245.000) ➤ Regulier vervangen van groen door nieuw groen met meerwaarde voor de biodiversiteit.	€245.000,- €100.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskost en ecologische verbindingsson es en nieuwe natuur Structureel jaarlijks	Begroot tot en met 2030 via bestaande middelen voor 400 hectare nieuwe natuur Begroot tot en met 2030	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W5	Interne opleiding (regulier) over ecologisch beheer voor medewerkers.	D.9 D.10	Natuurvriendelijk en ecologisch beheer wordt de standaard in de gemeente. Dit betekent dat de werkzaamheden van de beheerders veranderen. Om ze de meerwaarde van het nieuwe beheer en de nieuwe werkwijze te leren volgen ze een opleiding. Hierdoor worden door de gemeente: ➤ Optimale maatregelen voor natuur genomen. ➤ Het beheer natuurvriendelijk en ecologisch uit gevoerd.	€2.500,-	Structureel tot en met 2030 en betalen uit opleidingsbudget (regulier)	Begroot tot en met 2030	x	x	x	x
W6	Actualiseren beheerplan bos- en natuurterrein aan de hand van deze Natuurvisie.	D.1 D.3 D.18 D.22 D.25	Het beheer van ecologische verbindingzones en bos- en natuurgebieden is vastgelegd in het natuurbeheerplan. Dit plan is echter opgesteld vóór deze Natuurvisie. De ambities van de Natuurvisie worden geïmplementeerd in de uitvoeringsaanpak. Dit wordt aangevuld met ecologisch beheer voor bermen, sloten en zandpaden. Om daarnaast te zorgen dat het plan in overeenstemming is met de natuurdoelen en -maatregelen, dient deze geactualiseerd te worden. Met als reden om: ➤ Karakteristieke kenmerken van rivieren- en zandgebied te behouden en versterken. ➤ Groenstructuren te beschermen en versterken. ➤ Zandwegen en paden te behouden. ➤ Samenwerking met agrarische ondernemers, verenigingen en collectieven. ➤ Natuur toegankelijk te houden voor recreatie, maar de natuurkwaliteit te borgen.	€10.000,-	Eenmalige plankosten	Begroot tot en met 2026			x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W7	Groen- en natuurelementen en ecologisch beheer vastleggen in digitale beheerkaart (Geo-visia).	D.3 D.6 D.10	Om ecologisch beheer gestructureerd en succesvol uit te voeren is een digitale beheerkaart onmisbaar. De beheerder kan voor ieder beheerelement zien hoe en wanneer het onderhoud moet worden uitgevoerd, maar ook waar en wanneer vooral geen beheer mag worden uitgevoerd. Met als reden om: ➤ Aanwezig groen te behouden en versterken. ➤ Lijn, punten en vlakken in gemeentelijk bezit bij te houden. ➤ Beheer natuurvriendelijk en ecologisch uit te voeren.	€10.000,- €2.000,-	Eenmalige plankosten Jaarlijks	Begroot tot en met 2026 Begroot tot en met 2030	x	x	x	x
W8	Het opstellen van een Bomenbeleidsplan en Bomenverordening .	D.1 D.3 D.18 D.22 D.25	Om het duurzame bomenbestand te behouden en in de toekomst gezond te houden wordt een Bomenbeleidsplan opgesteld. Met als reden om: ➤ Karakteristieke kenmerken van rivieren- en zandgebied te behouden en versterken. ➤ Groenstructuren te beschermen en versterken. ➤ Zandwegen en paden te behouden. ➤ Samenwerking met agrarische ondernemers, verenigingen en collectieven. ➤ Natuur toegankelijk te houden voor recreatie, maar de natuurkwaliteit te borgen.	€ 70.000	Eenmalige plankosten	Begroot in 2024	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W9	Het opstellen en deels harmoniseren van het landschapsontwikkelingsplan (LOP).	D.1 D.3 D.18	Huidig landschapsontwikkelingsplan aanpassen, zodat het plan aansluit bij de Natuurvisie. Hierbij zal een uitwerking zijn op landschapstypologie. Met als reden om: ➤ Het LOP aan te laten sluiten op de benoemde landschapstypen. ➤ De groenstructuren te beschermen, verbinden en versterken. ➤ De zandwegen en -paden te behouden.	€40.000,-	Eenmalige plankosten	Begroot tot en met 2026	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W10	Groenstructuur/beheerplan actualiseren.	D.1 D.3 D.6 D.9 D.12 D.15 D.16	Voor de gehele gemeente dienen de groenstructuurplannen/beheerplannen te worden geactualiseerd. Deze plannen bieden kaders voor de ontwikkeling van groen en bieden ook handvaten voor grootgrondbezitters en andere actieve partijen in de buitenruimte. Voor het thema biodiversiteit streeft de gemeente naar meer variatie in soorten op alle lagen van de groenstructuur. Het doel is een sterkere groenstructuur, met een grote diversiteit aan plant- en diersoorten worden. Dit doet de gemeente door: ➤ Groenstructuren aan te laten sluiten bij de landschapstypes. ➤ Groenstructuren te beschermen en behouden. ➤ Lijnen, punten en vlakken in gemeentelijk bezit bij te houden. ➤ De juiste beplanting te gebruiken om de ecologische waarde van de openbare ruimte te vergroten. ➤ Groenstructuren voor klimaatadaptatie in te richten. ➤ Restgroen niet te verkopen als het ingezet kan worden voor biodiversiteitsherstel. ➤ Bedrijventerreinen en woongebieden klimaatadaptief in te richten met groenstructuren.	€40.000,-	Eenmalige plankosten	Begroot tot en met 2025	x	x	x	

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W11	Het opstellen van een standaard ecologische plantlijst.	D.1 D.9 D.16	Voor bomen, struiken en vaste planten wordt een lijst opgesteld met soorten die een hoge ecologische waarde hebben voor inheemse diersoorten. Die lijst wordt een standaarddocument dat bij iedereen van de gemeentelijke organisatie bekend is. ➤ Beplanting sluit aan bij landschapstype. ➤ De juiste beplanting vergroot de ecologische waarde van de openbare ruimte. ➤ De juiste plantkeuze is ook van belang voor klimaatadaptatie.	€500,-	Eenmalige plankosten	Begroot tot en met 2026	x	x	x	x
W12	Meer vierkante meter groen creëren voor biodiversiteit door onnodige verharding te verwijderen.	D.9 D.12 D.16 D.20	Om Land van Cuijk klimaatbestendig te maken halen we onnodige verhardingen bij (her)inrichtingen en renovaties weg. Bij het weghalen van verharding planten we groen dat bijdraagt aan de biodiversiteit. ➤ In de openbare ruimte zetten we zo maximaal in op natuur, door bestrating te verwijderen waar het kan. ➤ Het levert ook een belangrijke bijdrage aan klimaatadaptatie. ➤ Het vergroot het aanwezige groen in de dorpskernen.	Project afhankelijk	Structureel/ jaarlijks	Ongeveer €1.000.000,- uit klimaat-programma	x	x	x	

7.2. WERKPROGRAMMA EENMALIGE INRICHTING EN NATUURONTWIKKELING

De maatregelen die betrekking hebben op eenmalige en (grootschalige) natuurinrichtingen vallen onder het werkprogramma 'éénmalige inrichting en natuurontwikkeling'. Hierbij gaat het om de realisatie en uitbreiding van groenblauwe dooradering, ecologische verbindingzones en nieuwe natuur. Het doel van dit werkprogramma is om de natuur uit te breiden in de gemeente en de biodiversiteit te versterken.

De doelen die met dit werkprogramma worden gerealiseerd zijn:

D.1	De karakteristieke kenmerken van het rivierengebied en het zandgebied worden zichtbaar gemaakt, behouden en versterkt.
D.2	In 2030 is minimaal 13% van het oppervlak van onze gemeente natuur. Dit is een toename van 1% ten opzichte van de huidige situatie .
D.4	Gemeente Land van Cuijk legt nieuwe natte en droge ecologische verbindingzones aan om verplaatsing van planten en dieren mogelijk te maken.
D.5	Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.17	Dorpsranden worden groen ingericht voor natuur en recreatie.

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W13	Het ontwikkelen van nieuwe natuur.	D.1 D.2 D.4	Tot en met 2030 wordt minimaal 400 hectare nieuwe natuur ontwikkeld, die onderdeel wordt van het Natuurnetwerk Brabant (ongeveer 265 hectare hiervan wordt gerealiseerd in de vorm van ecologische verbindingszones, zie W14). De overige nieuwe natuur wordt gerealiseerd in de vorm van oost-west verbindingen, stapstenen, bosaanleg en buffers rondom bestaande natuur. ➤ Dit versterkt de karakteristieke kenmerken van het rivieren- en zandgebied. ➤ Dit zorgt dat 13% van gemeente oppervlakte natuur wordt. ➤ Dit versterkt de ecologische verbinding binnen de gemeente en creëert meer leefgebied voor wilde planten en dieren.	€600.000,- (minimaal)	Eenmalige plankosten	€600.000,- Begroot tot en met 2026 + subsidies	x	x	x	x
W14	Doorgaan met het realiseren van ecologische verbindingszones.	D.1 D.2 D.4 D.5	We zijn 107 kilometer aan ecologische verbindingszones (minimaal 25 meter breed) aan het aanleggen en dit zetten we door tot 2030. Locaties zijn vastgelegd op provinciaal niveau. ➤ Dit versterkt de karakteristieke kenmerken van het rivieren- en zandgebied. ➤ Dit zorgt dat 13% van gemeente oppervlakte natuur wordt. ➤ Dit zorgt voor nieuwe ecologische verbindingszones. ➤ Dit zorgt voor meer kleine landschapselementen voor de gekozen ambassadeursoorten.	€514.000,- /per jaar (minimaal)	Eenmalige plankosten	€514.000,-/per jaar begroot tot en met 2026 + subsidies	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W15	Het opstellen van een plan voor de aanleg van kleine landschapselementen, voedselbossen, (geboortebossen) en groene dorpsranden.	D.3 D.4 D.5 D.17	Om tot concrete uitvoering te komen wordt een plan opgesteld voor de aanleg van kleine landschapselementen en groene dorpsranden (inclusief ommetjes). ➤ Dit versterkt de karakteristieke kenmerken van het rivieren- en zandgebied. ➤ Dit zorgt voor nieuwe ecologische verbindingszones. ➤ Dit zorgt voor meer kleine landschapselementen voor de gekozen ambassadeursoorten. ➤ Dit zorgt voor groene dorpsranden.	€15.000,-	Eenmalige plankosten 2025, betalen uit W16.	Begroot tot en met 2030. • Programma geboortebossen. • Programma 90.000 bomen.	x	x	x	x
W16	Het realiseren van kleine landschapselementen.	D.3 D.4 D.5 D.17	In het landschappelijk gebied worden kleine landschapselementen toegevoegd om bij te dragen en de groenblauwe dooradering. Hierin nemen we maatregelen voor ambassadeursoorten en leveren we een bijdrage aan basiskwaliteit natuur. ➤ Dit versterkt de karakteristieke kenmerken van het rivieren- en zandgebied. ➤ Dit zorgt voor nieuwe ecologische verbindingszones. ➤ Dit zorgt voor meer kleine landschapselementen voor de gekozen ambassadeursoorten. ➤ Dit zorgt voor groene dorpsranden.	€600.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten	Groenblauwe dooradering oost-west Begroot vier keer jaarlijks €150.000,- voor Stimuleringsregeling Landschap en €50.000,- voor Erven Plus (Kadernota). • Programma geboortebossen. • Programma 90.000 bomen.	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W17	Strategische grondaankopen om nieuwe natuur te ontwikkelen.	D.1 D.2 D.4 D.5 D.17	Grondaankopen bieden de gemeente meer onderhandelingspositie bij het realiseren van meervoudige doelen voor de gemeenschap. Zo ook voor natuurontwikkeling en groene dorpsranden, om als ruilgrond in te zetten of om natte en droge ecologische verbindingzones in te richten. ➤ Dit versterkt de karakteristieke kenmerken van het rivieren- en zandgebied. ➤ Dit zorgt dat 13% van gemeente oppervlakte natuur wordt. ➤ Dit zorgt voor nieuwe ecologische verbindingzones. ➤ Dit zorgt voor meer kleine landschapselementen voor de gekozen ambassadeursoorten. ➤ Dit zorgt voor groene dorpsranden.	Nader te bepalen	Structureel	Via update grondbeleid	x	x	x	x

7.3. WERKPROGRAMMA SAMENWERKING EN COMMUNICATIE

Het werkprogramma Samenwerking en Communicatie heeft als doel de realisatie van de natuurdoelen en -maatregelen en richt zich op partijen buiten de gemeentelijke organisatie. Denk hierbij aan inwoners, natuurorganisaties, bedrijven, ondernemers, de provincie en andere overheidsinstellingen. Het doel van dit werkprogramma is om de samenwerking tussen de gemeente en andere partijen vaker op te zoeken en te verbeteren. Daarbij heeft dit werkprogramma als doel om de bewustwording rondom natuur te vergroten.

De doelen die met dit werkprogramma worden gerealiseerd zijn:

D.7	De gemeente werkt samen met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties om de natuur verder te ontwikkelen en te onderhouden.
D.8	De gemeente roept inwoners, ondernemers en bedrijven op om hun eigen terrein natuurlijk in te richten.
D.11	De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.
D.13	Gemeente Land van Cuijk wil een gemeente zijn met de natuurlijkste tuinen van het land.
D.14	De gemeente zet zich in om draagvlak te creëren over natuurvriendelijk beheer via het natuurportal of organisaties.
D.19	De gemeente stimuleert extensieve landbouw rondom natuurgebieden.
D.22	Gemeente Land van Cuijk werkt samen met agrarische ondernemers en de BoerenNatuur Brabant Oost om de natuur in het landelijk gebied te vergroten.
D.26	Gemeente Land van Cuijk werkt samen met Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten voor opgaven rondom bosbehoud en natuurbranden.

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W18	Het opstellen van communicatieplannen (binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom) om informatie te verspreiden over: ✓ Natuurinclusief bouwen. ✓ Ecologisch beheer. ✓ De meerwaarde van natuur. ✓ Samenwerking agrarische ondernemers. ✓ Bosbehoud en natuurbranden.	D.7 D.8 D.11 D.13 D.14 D.19 D.22 D.26	We maken een communicatieplan (inclusief bijdrage aan natuurdocumentaire) waarin plannen, middelen en acties staan omschreven om inwoners, ondernemers te informeren over onderwerpen binnen deze Natuurvisie. Met als reden om: ➤ Samen te werken met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties om natuur te ontwikkelen. ➤ Inwoners en ondernemers te stimuleren om eigen terreinen natuurlijker in te richten. ➤ Informatie over natuurinclusief bouwen te verschaffen. ➤ De gemeente te zijn met de natuurlijkste tuinen. ➤ Draagvlak te creëren voor natuurvriendelijk beheer. ➤ Samen te werken met Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten	€25.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten, deels in samenwerking met Staatsbosbeheer en Brabants Landschap	Borging via de teams communicatie, Natuur, Landschap en Ecologie en Groen, Natuur en Afval	x	x	x	

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W19	Het updaten van de webportal voor breed gedragen natuurinitiatieven.	D.7 D.8 D.11 D.13 D.14 D.19 D.22 D.26	We updaten de bestaande webportal waar inwoners initiatieven kunnen aandragen en informatie kunnen vinden over het verder ontwikkelen van de natuur. Voorbeelden hiervan zijn <i>Operatie steenbreek</i>, <i>Erven Plus</i> en <i>Stimuleringsregeling landschap</i>. Dit doen we met als reden om: ➤ Samen te werken met inwoners en ondernemers om natuur te ontwikkelen. ➤ Inwoners en ondernemers te stimuleren om eigen terreinen natuurlijker in te richten. ➤ Informatie over natuurinclusief bouwen te verschaffen. ➤ De gemeente te zijn met de natuurlijkste tuinen. ➤ Draagvlak te creëren voor natuurvriendelijk beheer. ➤ Samen te werken met Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten	Regulier werk	Jaarlijkse uitvoeringskosten	Geborgd binnen bestaande middelen inhuur Natuur, Landschap en Ecologie	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W20	Opstellen van een actieplan (aanvulling Groenportaal) ter stimulering en promotie van subsidieregelingen voor groene verenigingen.	D.7 D.8 D.13 D22	We stellen een communicatieplan op om informatie over subsidieregelingen toegankelijker te maken voor groene verenigingen: Met als reden om: ➤ Samen te werken met inwoners en (agrarische) ondernemers, verenigingen en collectieven om natuur te ontwikkelen. ➤ Inwoners en ondernemers te stimuleren om eigen terreinen natuurlijker in te richten. ➤ De gemeente te zijn met de natuurlijkste tuinen.	€2.500,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten	Groenportaal op site. Borging communicatieteam + subsidies	x	x	x	
W21	Opstellen van een plan (aanvulling Groenportaal) ter stimulering en promotie van subsidieregelingen om eigen terreinen natuurlijker in te richten.	D.7 D.8 D.13 D.19 D22	We stellen een communicatieplan op om informatie over subsidieregelingen toegankelijker te maken. Met als reden om: ➤ Samen te werken met inwoners en (agrarische) ondernemers, verenigingen en collectieven om natuur te ontwikkelen. ➤ Inwoners en ondernemers te stimuleren om eigen terreinen natuurlijker in te richten. ➤ De gemeente te zijn met de natuurlijkste tuinen. ➤ Extensieve landbouw te stimuleren.	€2.500,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten, dekking via samenwerking met Brabants Landschap	Groenportaal op site. Borging via de teams Wonen, Natuur, Landschap en Ecologie en team communicatie	x	x	x	

7.4. WERKPROGRAMMA MONITORING, RICHTLIJNEN EN HANDHAVING

Het werkprogramma monitoring, richtlijnen en handhaving heeft invloed op derden zoals projectontwikkelaars, pachters, bezoekers en inwoners. Vanuit de gemeente monitoren we maatregelen die we treffen voor het stabiliseren en versterken van de biodiversiteit. Verder handhaven we op beleid en wetgeving, en richtlijnen zoals de 3-30-300 regel. Met als doel om de natuur te beschermen en de natuurwaarde te vergroten.

De doelen die met dit werkprogramma worden gerealiseerd zijn:

D.5	Gemeente Land van Cuijk legt kleine landschapselementen aan voor vooraf aangewezen ambassadeurssoorten op plaatsen waar het zinvol is voor die soorten.
D.6	De gemeente houdt bij hoeveel lijnen, punten en vlakken met natuur in gemeentelijk bezit zijn en of de maatregelen die voortkomen uit de Natuurvisie effect hebben op de biodiversiteit.
D.11	De gemeente streeft ernaar om Natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard te maken.
D.15	Restgroen dat van waarde is of van waarde kan worden voor het biodiversiteitsherstel wordt niet meer aan inwoners verkocht.
D.19	De gemeente stimuleert extensieve landbouw rondom natuurgebieden.
D.20	Bij de bouw van nieuwe woningen stellen we een groennorm vast van 100m ² openbaar groen, dit moet gerealiseerd worden in de openbare ruimte van de buurt of wijk waarin de nieuwbouwwoning staat.
D.21	Voor de woongebieden in gemeente Land van Cuijk hanteren we de 3-30-300 regel bij nieuwbouw, in een bestaande situatie/wijk alleen indien haalbaar.
D.23	Pachtgronden van de gemeente worden ingezet om natuurwaarden te verhogen.
D.24	De wettelijk en beleidsmatig beschermde natuurgebieden blijven beschermd.
D.25	Natuur blijft toegankelijk voor recreatie, waarbij de natuurkwaliteit altijd gewaarborgd blijft.

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Enmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W22	Het samenstellen van een richtlijnengids natuurinclusief bouwen.	D.11 D.20 D.21	We stellen een gids samen met richtlijnen voor natuurinclusief bouwen. Denk hierbij aan vergroening van gevels, nestgelegenheid voor dieren, transformatorhuisjes en richtlijnen voor passeerbaarheid van draadhekken en andere hekwerken/schuttingen. Hierin kunnen derden terugvinden welke richtlijnen er zijn om bij nieuwbouw- en renovatieprojecten natuurinclusieve maatregelen te nemen. Op deze manier: ➤ is natuurinclusief bouwen de nieuwe standaard; ➤ zijn nieuwbouwprojecten natuurinclusief. ➤ Voldoen we aan de 3-30-300 regel.	€15.000,-	Enmalige plankosten	Begroot tot en met 2026 in combinatie met programma Wonen en Duurzaamheid.	x	x	x	
W23	Het aanpassen, verder uitwerken en onder de aandacht brengen van het pachtbeleid.	D.5 D.19 D.23	We passen het pachtbeleid aan, zodat onze pachtpercelen bijdragen aan het verhogen van natuurwaarde. Hierbij is het van belang dat pachters duidelijk geïnformeerd worden over (financiële voordelen. Dit doen we voor: ➤ Meer kleine landschapselementen aan te leggen. ➤ Natuur inclusieve landbouw te stimuleren.	€15.000,-	Enmalige plankosten	Borging via de teams Grondzaken, Natuur Landschap en Ecologie en Duurzaamheid.			x	

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
W24	Het monitoren van de biodiversiteit in samenwerking met Wageningen University & Research.	D.6 D.23	Jaarlijks monitoren we het effect van de maatregelen op de biodiversiteit. Dit doen we door: ➤ Digitale data rondom natuur bij te houden. ➤ Pachtgronden in te zetten om de natuurwaarde te verhogen.	€50.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten	Begroot tot en met 2030 via bestaande middelen	x	x	x	x
W25	Het monitoringsplan van de Basiskwaliteit Natuur opstellen en van daaruit de Basiskwaliteit Natuur monitoren.	D.6 D.23	Monitoren we het effect van de maatregelen op de Basis Kwaliteit Natuur. Dit doen we door: ➤ Digitale data rondom natuur bij te houden. ➤ Pachtgronden een keer in de drie jaar te monitoren op basis van het monitoringsplan Basis Kwaliteit Natuur.	€20.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten gedekt via monitoring Wageningen University & Research en lidmaatschap Nationale Databank Flora en Fauna	Begroot tot en met 2026	x	x	x	x
W26	Het aansluiten bij de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF).	D.5 D.6 D.23	Door aan te sluiten bij de NDFF kan de gemeente spreidingskaarten opvragen per doelsoort. Ook onderzoeksvolledigheidskaarten en kansenkaarten kunnen geraadpleegd worden. Met de reden om: ➤ Meer kleine landschapselementen aan te leggen. ➤ Meer actuele data te hebben over plant- en diersoorten in de gemeente.	€10.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten	Begroot tot en met 2030 via bestaande middelen	x	x	x	x

No	Maatregel	Doel	Toelichting	Geschatte kosten (Groene cijfers staan in de begroting)	Eenmalig of jaarlijks	Middelen	Woon	Bedrijf	Land	Natuur
			➤ Pachtgronden in te zetten om de biodiversiteit te meten.							
W27	Inventarisatie en controle aangevraagde subsidies voor natuurontwikkeling op eigen terrein.	D.11 D.15 D.24 D.25	Inwoners, ondernemers, verenigingen en collectieven kunnen subsidies aanvragen om hun eigen terrein natuurlijker in te richten. Wij inventariseren wie een subsidie heeft ontvangen en controleren of gevraagde werkzaamheden zijn uitvoeren. Dit doen we om te handhaven op: ➤ Natuurinclusief bouwen, restgroen en de natuurkwaliteit. ➤ Wettelijk en beleidsmatig beschermde natuurgebieden.	€10.000,-	Jaarlijks	Begroot tot en met 2026	x	x	x	
W28	Het doorvertalen van beleid naar implementatie en handhaving.	D.11 D.15 D.24 D.25	Inventarisatie oneigenlijk in gebruik genomen bermen en niet uitgevoerde landschappelijke inpassingen. En handhaven op beleidsmatig beschermde natuur. Dit betekent ook dat aan de voorkant plannen worden afgewezen. Dit doen we om te handhaven op: ➤ Natuurinclusief bouwen, restgroen en de natuurkwaliteit. ➤ Wettelijk en beleidsmatig beschermde natuurgebieden.	€40.000,-	Jaarlijkse uitvoeringskosten	Borging via teams Ruimtelijk Ordening en Vergunningen, Toezicht en Handhaving	x	x	x	x

7.5. VERVOLGSTAPPEN

Om de natuurdoelen te behalen en de maatregelen uit de werkprogramma's uit te voeren gaat de gemeentelijke organisatie aan de slag om de eerste stappen te zetten. Dit doen zijn door:

- de nodige processen, rol van de gemeente en de gemeentelijke borging vanuit de werkprogramma's uit te werken;
- de maatregelen uit de werkprogramma's te prioriteren;
- per maatregel, afkomstig uit de werkprogramma's, de raakvlakken met andere vakdisciplines te benoemen;
- rollenverdeling binnen de gemeentelijke organisatie bepalen om de natuurdoelen te halen;
- capaciteit te creëren binnen de gemeentelijke organisatie om de natuurdoelen te halen;
- passende samenwerking op te zoeken bij ieder nieuw project met inwoners, ondernemers en (natuur)organisaties;
- een jaarlijkse interne evaluatie over de Natuurvisie.

Via projectmatig werken wordt hier door de gemeente een vervolg aan gegeven.

7.5.1. Samenwerking met ZLTO

De gemeente werkt samen met de ZLTO om de Natuurvisie verder door te ontwikkelen door middel van de volgende acties:

1. Kruidenrijk grasland wordt al toegepast en kan meer worden, juist deels ook in oost-westverbindingen om vestiging/hervestiging en verspreiding van soorten te bevorderen.
2. Nulmeting 2023 en monitoring biodiversiteit 2024 tot en met 2030 is in samenwerking met agrarische ondernemers.
3. Maatregelen voor insectenstand, onder andere via bloemrijke akkerranden (en insectenhôtels)
4. Het lokaal recycleren/upcyclen van groenreststromen. Met bokashi, berm -en slootmaaisel op akkers is veel winst te behalen voor zowel ecologisch bermbeheer (minder afval, dus minder kosten), sponswerking bodem, beter bodemleven en lokale bedrijvigheid (andere verdienmodellen).
5. Landschapselementen (onder andere de regeling vanuit het Gemeenschappelijk landbouwbeleid, Stimuleringsregeling Landschap, ErvenPlus en samen te maken plan van aanpak).
6. Stabiele pachtvergoedingen. Door niet alleen te mikken op subsidies zoals nu met de NatuurNetwerk Brabant (die al ruim een jaar op slot zit) maar ook met een gestaffelde kortingstabel Land van Cuijk. Financiering komt onder andere uit natuurontwikkeling door herinvestering van afgewaardeerde gronden via het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Dat geeft zowel voor gemeente als voor agrarische ondernemers meer financiële risicospreiding, omdat vanuit meer verschillende regelingen getapt kan worden.
7. Exoten en invasieve soorten beheer en verordening maken of gebruiken, voor soorten zoals knolcyperus, jacobskruiskruid, Japanse duizendknoop enzovoorts.

BIJLAGEN

A. VERKLARENDE WOORDENLIJST

Aardkorst	De buitenste harde laag van de aarde.
Ambassadeursoorten	Doelsoorten waarvan per functiegebied een specifieke lijst wordt opgesteld.
Aquatisch	Tot het water behorend.
Areaal	Gebied, oppervlakte.
Barrières	Hindernis/iets dat in de weg zit.
Beheer	Het groen onderhouden en verzorgen.
Belanghebbenden	Een persoon of een groep personen die belangen heeft bij een bepaald onderwerp.
Belangenorganisatie	Een organisatie die de belangen van een bepaalde organisaties behartigt.
Biodiversiteit	Variatie van biologische soorten in een ecologisch systeem.
Biologisch	Volgens de natuur tot stand gekomen of geproduceerd.
Biosfeer	Het door levende wezens bevolkte deel van de aarde.
Bodembedekkers	Planten die gebruikt worden om de grond te bedekken, vaak tussen grote planten zoals bomen en struiken.
Bodemleven	Alle organismen in de bodem.
Bokashi	Bokashi is het Japanse woord voor gefermenteerd organisch materiaal.
Breuklijn	Gebied waar twee aardlagen tegen elkaar aan komen.
Broeikasgassen	Gassen die door hun aardopwarmingsvermogen in de atmosfeer bijdragen aan het verhogen in stand houden van de evenwichtstemperatuur.
Consumptie	Het gebruik van goederen en diensten voor behoeftebevrediging.
Cultuurgewassen	Een plantsoort die door menselijk gebruik wordt geteeld uit wilde planten is veredeld.
Cultuurhistorische elementen	Elementen die de geschiedenis van alles wat door mensen is gedaan en Gemaakt verbeelden.
Cultuurlandschap	Een landschap dat onder invloed van de mens is gevormd.

Daklijst	De bovenste afsluiting van een muur langs de dakrand van de gevel.
Doelsoort	Een bepaalde soort waarvan het behoud, het herstel of de terugkeer als een doelstelling van het natuurbehoud wordt gezien.
Draagvlak	Een groep mensen die iets ondersteunt of nastreeft.
Ecologisch geschoonde Sloten	Het schoonmaken van sloten waarbij rekening wordt gehouden met de biodiversiteit in de sloten.
Ecologische processen	Uit de ecologische kringloop gelichte gebeurtenis dat zich afspeelt tussen- en door de interactie van- verschillende componenten van een ecosysteem.
Ecologische verbindingzones	Corridors met als doel de afzonderlijke kerngebieden binnen ecologische hoofdstructuur met elkaar te verbinden tot een samenhangend ecologisch netwerk.
Ecosysteem	Geheel van planten en dieren in een gebied en hoe ze in verhouding staan tot elkaar en hun omgeving.
Ecosysteemdiensten	Voordelen voor menselijke of dierlijke populaties die worden geboden door een ecosysteem, zoals voedsel- of brandstofvoorziening, natuurlijke geneeskrachtige bestanddelen en instandhouding van de vruchtbaarheid van de bodem.
Enclave	Gebied dat ingesloten is in een ander gebied.
Energietransitie	Energietransitie is een begrip dat gebruikt wordt voor de overgang van traditionele, fossiele brandstoffen als olie, kolen en gas, naar duurzame energie uit bijvoorbeeld zon, wind en biomassa.
Essen	Met mest opgehoogde akkers die vroeger rondom dorpskernen in het zandlandschap te vinden waren.
Fijnstof	Allerlei schadelijke in de lucht zwevende deeltjes.
Fosfaat	Een zout van één van de vormen van fosforzuur.
Fysieke leefomgeving	Alle natuurlijke en gemaakte landschappen om ons heen zoals water, natuur, bouwwerken en infrastructuur.
Fysieke wereld	De wereld zoals die wordt waargenomen met de menselijke zintuigen.
Gebiedseigen	Van nature in het gebied thuishorend.
Genetische variatie	Statistische maat voor de verschillen tussen dieren binnen een ras veroorzaakt door verschillen in DNA.
Groenblauwe Dooradering	Het netwerk van de natuurlijke elementen water en natuur in her landschap.

Groenstructuur	De optelsom van alle groene onderdelen in een gemeente of dorpskern.
Habitat	Het natuurlijke leefgebied van een organisme
Heggenlandschap	Door heggen of muurtjes omgeven velden.
Hittestress	Ongemakken door (aanhoudende) hitte zoals niet goed kunnen slapen of je niet lekker voelen omdat je het (te) warm hebt.
Houtwal	Een langwerpige heuvel met bomen en struiken.
Infrastructuurle lijnen	Lijnelementen die voor fysieke samenhang in het landschap zorgen.
Inheems	Planten en dieren die thuishoren in het land.
Kleinschalig	Klein van opzet, niet zo uitgebreid.
Klimaatproof	Klimaatadaptief. Het tijdig en effectief aanpassen aan het actuele of verwachte klimaat.
Klimaatverandering	De verandering van het weer of klimaat.
Koolstofdioxide	Een gas dat ontstaat door onvolledige verbranding.
Kringlooplandbouw	Een vorm van duurzame landbouw waarbij de kringloop van stoffen gesloten is. Dit houdt in dat alle stoffen die door de landbouw uit een gebied verdwijnen ook weer teruggebracht worden in het gebied.
Landgoed	Een groot stuk grond buiten de bebouwde kom met een gebouw, zoals een landhuis, kasteel of grote boerderij. Vaak zijn er mooie tuinen of parken aangelegd.
Landschapselement	Bouwsteen van het landschap, meerdere landschapselementen vormen de structuur van het landschap. Denk hierbij aan een houtwal, vrijstaande boom, poel en boomgaard, maar ook een kerktoren, weg, sloot of dijk.
Leefomgeving	De omgeving waarin een plant, dier of mens leeft.
Leefgemeenschap	Groep mensen of andere dieren die samenleven.
Macrofauna	Een verzamelnaam voor ongewervelde dieren die met het 'blote' oog te zien zijn.
Mariene	Een tak van biologie die zich bezighoudt met de bestudering van leven in de zee.
Natuurontwikkeling	Alle maatregelen die voorwaarden scheppen voor het herstel van de natuur in een gebied of voor de ontwikkeling van nieuwe natuur.
Natuurinclusieve landbouw	Een manier van boeren waarbij gewerkt wordt binnen de grenzen van de natuur.

Natuurvriendelijke oever	Een langzame overgang van land naar water door middel van een flauwe helling. Zo ontstaat vochtige en natte stroken waar oeverplanten, amfibieën, insecten (en andere dieren) van profiteren.
Natuurwaarde	Die waarde die aan een bepaald gebied wordt toegekend, gezien vanuit het perspectief van natuurbescherming en landschap.
Niet-duurzame bosbouw	Het niet tegelijkertijd benutten en beschermen van het bos.
Niet-duurzame landbouw	Een manier van boeren waarbij niet gewerkt wordt binnen de grenzen van de natuur.
Nutriënten	Voedingsstoffen.
Oerbos	Bos dat zich zonder (veel) menselijke invloed heeft ontwikkeld en zich handhaaft en dus te beschouwen is als wildernis
Oeverwallen	Langgerekte hoogtes die langs de oever van een rivier liggen.
Openbare ruimte	De ruimte die openbaar is voor iedereen. Dat kan buiten (bijvoorbeeld een plein, park of straat) of binnen (bijvoorbeeld een deel van het gemeentehuis, een bibliotheek of een parkeergarage).
Ontginnen	(Land) geschikt maken voor het verbouwen van nuttige planten.
Ontheffing	Toestemming om iets toch te mogen dat verboden is of iets niet te hoeven dat verplicht is.
Ontstaansgeschiedenis	De geschiedenis die vertelt hoe iets tot stand is gekomen, de wordingsgeschiedenis
Organismen	Levende wezens.
Overbegrazing	Is de situatie dat vegetatie niet de kans heeft zichzelf te herstellen door vaak langdurige intensieve begrazing.
Overexploitatie	Een manier van akkerbouw en-of veeteelt waarbij te veel gevraagd wordt van de bodem en-of de natuurlijke vegetatie waardoor landdegradatie onvermijdelijk is.
Overhoeken	Een deel van een grillig verlopend perceel of het stuk grond tussen twee damhekken die nooit open staat.
Participatie	Actief meedoen.
Pioniervegetatie	Hiermee worden meestal de eerste planten bedoeld die in een gebied voorkomen en kunnen leven onder moeilijke omstandigheden: heel warm of heel koud en zonder veel voeding.
Populatie	Groep dieren, planten of andere organismes van dezelfde soort die samenleven in een aaneengesloten gebied.

Productiebos	Bossen met het produceren van hout als voornaamste doel.
Productiviteit	Mate van productie.
Recreatieve activiteiten	Alle activiteiten die iemand voor zijn plezier doet.
Renovatieproject	Projecten waarbij bestaande panden herstelt of wanneer nodig gedeeltelijk vernieuwd, waardoor het weer bruikbaar wordt naar de dan geldende maatstaven en normen.
Reststromen	Dat gedeelte van de afvalstroom van particulieren, instellingen en bedrijven dat overblijft nadat alle bruikbare en recyclebare afvalstromen uit de hoofdstroom zijn genomen.
Rivierbos	Een op natuurlijke wijze ontstaan bos langs rivieren.
Rode lijst	Een lijst waarop de bedreigde dier-, planten- en schimmelsoorten staan. Ook staan op deze lijst beschermingsmaatregelen om deze soorten in aantal te laten toenemen.
Ruimtelijke ontwikkelingen	De inrichting van de openbare ruimte bedoeld, waarbij er rekening wordt gehouden met de diverse financiële, maatschappelijke en politieke belangen
Schelpdier	Dier dat in het water leeft en een hard uitwendig skelet (schelp) heeft.
Sedum	Ook wel vetkruid genoemd - is een geslacht uit de vetplantenfamilie (Crassulaceae). Deze familie bestaat uit vier- tot vijfhonderd soorten en duizenden variëteiten. Vetplanten of succulenten zijn planten die water opslaan in een deel van de plant.
Sociale samenhang	De samenhang in een maatschappij.
Spouwmuur	Een muur met een open ruimte (spouw) tussen het binnen- en buitenblad. De spouw voorkomt dat vocht van buiten naar binnen trekt.
Steltloper	Vogel met lange poten die geschikt zijn om te waden door ondiep water.
Stikstofreductie	Het verminderen van de depositie van stikstof.
Strategisch	Volgens een bepaald vooropgezet plan.
Staatsbossen	Bossen onder beheer van Staatsbosbeheer.
Strokenteelt	Op een perceel worden meerdere gewassen in stroken naast elkaar geteeld.
Stroomdal	Dal waardoor een beek, rivier of ander water stroomt.
Stroomrug	Een in het landschap zichtbare voormalige rivierloop met oeverwallen, gekenmerkt door de verhoogde ligging.

Struweel	Vegetatie die gekarakteriseerd wordt door struiken (minder dan 5 meter hoog) en vaak in ontwikkeling gehinderd wordt door negatieve menselijke of natuurlijke invloeden.
Subsidie	Vergoedingen van de overheid voor sommige maatregelen.
Terrestrisch	Op het land levend.
Tiny forest	Een klein bosje met uitsluitend inheemse soorten, ongeveer ter grootte van een tennisbaan, waar in beginsel geen of zo weinig mogelijk ingrepen worden gedaan.
Toekomstbestendig	Op de toekomst voorbereid.
Uiterwaarden	Gebied tussen een rivier en de hoogste dijk.
Vegetatie	Geheel van planten die in een bepaalde omgeving voorkomen.
Verenigde Naties	Een organisatie waar 193 landen samenkomen om met elkaar te kunnen samenwerken. En te zorgen voor meer vrede en veiligheid in de wereld.
Vergezicht	Mogelijkheid om ver en in verschillende richtingen te kunnen zien.
Verontreiniging	Ergens schadelijke en stoffen en vuiligheden inbrengen.
Visie	De doelen die je wilt bereiken in de toekomst.
Voedselbos	Een door mensen ontworpen en aangelegd bos, met bomen, struiken en planten die voedsel produceren.
Volksgezondheid	Enerzijds de gezondheidstoestand van de bevolking, anderzijds het geheel aan activiteiten ter bevordering van de gezondheid van de bevolking.
Vruchtzetting	De aanvangende groei van de vrucht.
Weidevogel bescherming	Alle maatregelen verstaan die het beschermen van weidevogels tot doel hebben.
Werelderfgoed	Monumenten die zo belangrijk zijn voor de wereldgemeenschap dat we ze veilig aan toekomstige generaties willen doorgeven. Dit kunnen zowel culturele als natuurlijke monumenten zijn of een combinatie van beide.
Wijst	Wijst is een bijzonder fenomeen dat alleen onder zeer specifieke omstandigheden voorkomt. De Peelrandbreuk markeert de overgang tussen de Peelhorst en de lager gelegen Centrale Slenk. Grondwater stroomt van hoog naar laag. Op het breukvlak echter wordt de doorstroming bemoeilijkt door lagen die geen water doorlaten (ook wel ondoorlatende lagen genoemd) waardoor het ter plekke opstijgt en als kwel aan de oppervlakte verschijnt. Anders dan je zou verwachten zijn de hoge gronden dus nat en blijven de lageregelegen gronden droog. Deze bijzondere vorm van kwel noemen we wijst.

Zandverstuivingen	Zand dat wordt verstoven door de wind op zandvlaktes waar niets groeit.
Zoogdier	Elk dier dat als jong bij zijn of haar moedermelk heeft gedronken.

B. RICHTLIJNEN VOOR HET BEREIKEN VAN DE BASISKWALITEIT NATUUR

B.1 Het bepalen van de algemene soorten

Om de basiskwaliteit natuur terug te krijgen in de functiegebieden en begrijpelijk en aanspreekbaar te promoten naar onze inwoners is een selectie van ambassadeurssoorten gemaakt. Per functiegebied gaat het om één zoogdier, één vogel, één reptiel of amfibie, één dagvlinder en één bestuiver. Deze groepen zijn gekozen om een goede doorsnee te laten zien van diverse algemene dieren die verschillende maatregelen nodig hebben. Een vogel heeft een andere biotoop nodig dan een amfibie en ander voedsel dan een bestuiver. Door alle groepen mee te nemen in de inrichtingsmaatregelen ontstaat een gevarieerd landschap dat voldoende mogelijkheden biedt aan biodiversiteitsherstel ⁶¹.

Onderbouwing van de keuze voor soorten voor gemeente Land van Cuijk:

1. De veertig gekozen ambassadeurssoorten komen al binnen de gemeente voor en hebben potentieel voldoende geschikt leefgebied in Land van Cuijk.
2. De gekozen soorten kunnen een ambassadeursrol vervullen voor de natuur omdat het aansprekende en/of bekende soorten zijn. Soorten die men kan ervaren als 'last veroorzakend' zoals steenmarter, bever en konijn zijn bewust niet meegenomen in de keuze voor ambassadeurssoorten.
3. Binnen iedere soortgroep zijn soorten gekozen die qua leefgebied ook van elkaar verschillen. Zo zijn ze niet alleen een ambassadeur voor hun soortgroep, maar daarnaast ook voor een bepaald type leefgebied. Bijvoorbeeld waterrijke gebieden, bossen, heide of juist bebouwd gebied. Hun leefgebied kan worden gecreëerd of verbeterd binnen het functiegebied waarvoor ze zijn gekozen.
4. De leefgebieden van de gekozen soorten zijn daarnaast ook waardevol voor andere soorten en de biodiversiteit in het algemeen. Door gericht maatregelen voor deze soorten te nemen, liften andere soorten mee.
5. Een groot deel van de soorten zijn meetsoorten voor de basiskwaliteit natuur. Daarnaast zijn acht zeldzamere soorten gekozen, de zogenaamde PlusKwaliteit Natuur. Als deze soorten voorkomen spreken we van bijzondere natuurkwaliteit. De Pluskwaliteitsoorten komen al wel voor in Land van Cuijk en zijn mooie ambassadeurssoorten omdat ze de lat hoger leggen en kunnen profiteren van gerichte maatregelen. Deze soorten zijn in onderstaand schema onderscheiden door de blauwe, cursieve tekst.

	Zoogdier	Vogel	Reptiel of amfibie	Dagvlinder	Bestuiver
ZANDGEBIED					
Woongebieden	Laatvlieger	Huismus	Kleine watersalamander	Bruin blauwtje	Vosje
Bedrijventerreinen	Wezel	Zwarte roodstaart	<i>Rugstreeppad</i>	Kleine vuurvlinder	Boomhommel
Landelijk gebied	Bosspitsmuis	Patrijs	<i>Vinpootsalamander</i>	Oranje zandoogje	Kleine roetbij
Natuurgebied	Das	Boomvalk	Levendbarende hagedis	<i>Heivlinder</i>	Weidehommel

⁶¹ Naturalis Biodiversity Center – Rapport Basiskwaliteit Natuur

RIVIERENGEBIED					
Woongebieden	Egel	Huiszwaluw	Bastaardkikker	Oranjetipje	Gewone sachembij
Bedrijventerreinen	Bunzing	Scholekster	Alpenwater-salamander	Gehakkelde aurelia	Gehoorde metselbij
Landelijk gebied	Watervleermuis	Steenuil	<i>Kamsalamander</i>	<i>Kleine parelmoervlinder</i>	Grasbij
Natuurgebied	Hermelijn	<i>Wielewaal</i>	<i>Boomkikker</i>	<i>Sleedoornpage</i>	Grote bladsnijder

Tabel Bijlage B.1: ambassadeursoorten per functiegebied in de gemeente Land van Cuijk.

Dit zijn slechts enkele soorten uit de lange lijst met soorten die de basiskwaliteit vormen. De volledige lijst is als bijlage in het rapport van Naturalis Biodiversity Center opgenomen.

B.2 Het selecteren van een gebied met haar landschappen

Basiskwaliteit Natuur is het minimale niveau van de condities van leefgebieden waar we naar zouden kunnen en moeten streven. De kwaliteitseisen en de condities die hierbij aan de orde zijn, kunnen echter verschillen, afhankelijk van het type landschap. Het landschap in Nederland is divers en bestaat uit natuurlijke landschappen zoals duinen, heidevelden, moerassen, bossen, rivieren, mariene ecosystemen, én uit antropogene landschappen zoals de stedelijke omgeving, industriegebieden en landbouw. Bij ieder landschap passen bepaalde basissoorten. Er is dan ook geen uniforme Basiskwaliteit Natuur, maar een basiskwaliteit per landschap of biotoop.

B.3 Het komen tot een gedragen gebiedsproces op weg naar BKN

Een vereiste voor de implementatie van Basiskwaliteit Natuur is dat het een gemeenschappelijk uitgangspunt is van alle stakeholders. Denk aan burgerinitiatieven, overheden, semioverheden (waterschappen), grondeigenaren (landbouwers, landgoedeigenaren), bedrijven en individuele burgers. Voor een goede samenwerking zou gemeente Land van Cuijk de regie kunnen nemen, met ondersteuning van de provinciale overheid.

B.4 De inbedding in beleid.

Basiskwaliteit Natuur is niet bedoeld als extra beleidsinstrument voor de bescherming van soorten. Het is een concept en proces om het basisniveau van de natuur te bevorderen. En draagt daardoor bij aan het behalen van de natuurdoelen en -maatregelen van gemeente Land van Cuijk. Voor andere beleidssectoren die betrokken zijn bij de inrichting van het landschap biedt Basiskwaliteit Natuur een uitnodiging om samen te werken aan de kwaliteit van de leefomgeving voor mens, plant en dier.

B.5 Aanknopingspunten en ideeën als basis voor een innovatieprogramma.

Basiskwaliteit Natuur is nog niet volledig uitgewerkt als concept. Casussen in de praktijk zijn nodig om het innovatieprogramma te testen, onderzoeken en verbeteren. Naturalis Biodiversity Center werkt samen met partners aan Basiskwaliteit Natuur en heeft een stappenplan beschreven dat uitgaat van concrete acties op de korte termijn en transitie op de lange termijn (zie pagina 30 rapport).

C. AMBASSADEURSSOORTEN BASISKWALITEIT NATUUR

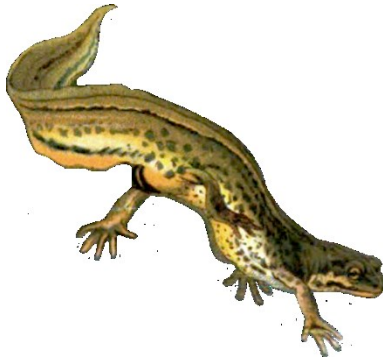
De basissoorten per landschapstype en functiegebied hebben ieder hun eigen inrichting van het landschap nodig. Onderstaande tabel geeft een indruk en een start voor de implementatie van basiskwaliteit Natuur in Land van Cuijk. De ambassadeurssoorten zijn gekozen met de volgende randvoorwaarden:

1. Het zijn soorten die binnen de gemeente voorkomen en waarvoor potentieel voldoende geschikt leefgebied aanwezig is.
2. Binnen iedere soortgroep zijn soorten gekozen die qua leefgebied ook van elkaar verschillen. Zo zijn ze niet alleen een ambassadeur voor hun soortgroep maar daarnaast ook voor een bepaald type leefgebied. Bijvoorbeeld waterrijke gebieden, bossen, heide of juist hun voorkomen in bebouwd gebied. Hun leefgebied kan worden gecreëerd of verbeterd binnen het functiegebied waarvoor ze zijn gekozen. De leefgebieden van deze soorten zijn daarnaast ook waardevol voor andere soorten en de biodiversiteit in het algemeen. Door gericht maatregelen voor deze soorten te nemen, liften andere soorten ook mee.
3. Een groot deel van de soorten zijn meetsoorten voor de Basiskwaliteit Natuur. Ook zijn enkele zeldzamere soorten gekozen, die wel al binnen Land van Cuijk voorkomen en die kunnen profiteren van gerichte maatregelen.
4. Daarnaast moeten de soorten een ambassadeursrol kunnen vervullen voor de natuur in de gemeente Land van Cuijk naar inwoners. Het helpt als het aansprekende en/of bekende soorten zijn.
5. Er is bewust niet gekozen voor soorten als steenmarter, bever of konijn, omdat mensen last kunnen ondervinden van deze soorten en daarom kritisch kunnen zijn als het een ambassadeursoort is.

C.1 Ambassadeurssoorten woongebied

Op het zandgebied:

Zoogdier		De laatvlieger is een van de grootste vleermuizen van Nederland met een spanwijdte van 32 tot 38 centimeter. Ze zijn overwegend donkerbruin met een bruingele buik en zwarte oren en snuit. Laatvliegers zijn voornamelijk in de avond en nacht actief. Dan vliegen ze langzaam rond in lange banen met wijde bochten en plotselinge uitvallen om prooien te vangen. Laatvliegers verblijven bij voorkeur op zolders. Maar ook spouwmuren dakpannen en daklijsten fungeren als kolonieplaats. De laatvlieger prefereert open en halfopen landschap. Ze jagen op kevers, muggen en nachtvlinders, die ze vinden langs opgaande vegetatie zoals bosranden, heggen en laanbeplantingen, en binnen de bebouwde kom in tuinen en parken.
Vogel		Huismussen zijn algemeen bekende vogels die jaarrond in Nederland verblijven. Ze leven in kolonies en zijn herkenbaar aan het luide gekwetter. Bij mannelijke huismussen zijn de bovenkant van de kop, de wangen en de buik grijs. De zijanten zijn roodbruin. Het vrouwtje is lichtbruin en heeft een opvallende wenkbrauwstreep achter het oog. Huismussen verblijven en broeden graag in een rommelige menselijke omgeving met struikgewas, schuren, weilanden met vee, gemorst graan enzovoorts. Ze broeden in holtes onder dakpannen, maar ook in stekelige struiken, klimop en andere klimplanten. Huismussen eten zaden, insecten, granen, pinda's en vetbollen.

Reptiel/amfibie	Kleine water-salamander	 De kleine watersalamander is 6 tot 11 centimeter lang. De bovenzijde is grijsachtig tot olijfgroen met zwarte vlekken en de buik geel tot oranje met zwarte vlekken. Daartussen zit nog een lichtgekleurde streep. De kleine watersalamander is de meest algemene watersalamander van Nederland. De habitat van de kleine watersalamander bestaat uit bosgebieden, moerassen, duinen, parken en tuinen. Hier leeft de watersalamander van watervlooien, roeipootkreeftjes, dansmuglarven, amfibieënlarven en amfibieëneieren. Vanuit overwinterplaatsen op het land trekken de kleine watersalamanders in februari of maart naar het voorplantingswater. Dit bestaat uit ondiep stilstaand tot zwak stromend water. Vaak zijn dit poelen, sloten en greppels met genoeg onderwatervegetatie.
Dagvlinder	Bruin blauwtje	 Het bruine blauwtje is een vrij zeldzame vlinder, die familie is van de blauwtjes. De vlinder is ongeveer 13 millimeter lang en heeft bruine vleugels met op de randen een rij oranje vlekken. De onderzijde is lichtbruin tot wit. De habitat van bruine blauwtjes is droge, kruidenrijke graslanden met open en zandige plekken. De vlindersoort zet haar eitjes uit op verschillende soorten ooievaarsbekken zowel in het wild als in particulieren tuinen. Het voedsel van het bruine blauwtje bestaat uit nectar van onder meer boerenwormkruid en duizendblad.
Bestuiver	Vosje	 Het vosje is een zandbij, een solitaire bij met een roodbruine beharing op de bovenzijde. De flanken en onderzijde zijn zwart behaard. De habitat van het vosje bestaat uit bosranden, dijken of tuinen. De soort maakt nesten in zandige gronden zoals bijvoorbeeld zandverstuivingen, vaak in grote groepen. Van maart tot mei is de bij actief met het voedsel zoeken uit nectarplanten, waaronder Ribes soorten, zoals de kruisbes. Tuinders zijn blij met deze bijen, door hun lange beharing zijn het goede bestuivers.

In het rivierengebied:

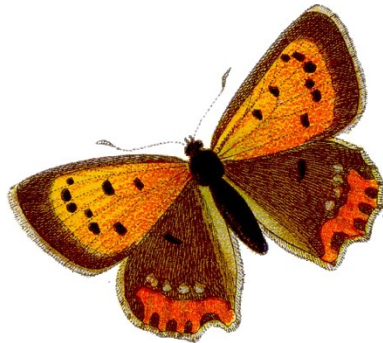
Soogdier	Egel		De egel is een zoogdier met stekels op zijn rug en kop. Bij gevaar rolt het dier zich op tot een bal en zet zijn stekels overeind. De egel staat bekend om de nachtelijke geluiden in de vorm van smakken, snurken en snuffelen. De egel houdt zich het liefst op in tuinen, bosranden, struweel en loofbos. Het voedsel bestaat uit kevers, rupsen, regenwormen en slakken. Tijdens extreme droogte gaan egels op zoek naar water. Bakjes met water neerzetten helpt de egel om droge periodes te overleven.
Vogel	Huiszwaluw		De huiszwaluw is een kleine trekvogelsoort afkomstig uit de zwaluwfamilie. Zijn bovenzijde is zwart, terwijl de snuit en de onderzijde opvallend wit zijn. De schouderveren van de vogel zijn blauwglanzend. Van nature leeft de huiszwaluw in rotsen, maar in Nederland leeft en nestelt de vogelsoort in allerlei typen gebouwen, gevels en bruggen. De soort eet voornamelijk verschillende vliegende insecten zoals muggen en vliegen.
Reptiel/amfibie	Bastaardkikker		De bastaardkikker is een kruising tussen de poelkikker en meerkikker. Hierdoor is deze amfibie groenbruin van kleur. Verder heeft de kikker een grijs gemarmerde buik en een lichtgroene lengtestreep midden op de rug. De bastaardkikker wordt maximaal 12 centimeter groot. Het leefgebied van de bastaardkikker bestaat uit onbeschaduwde water en oevervegetatie. In april en mei verzamelen de mannetjes zich in het voorplantingswater. Vanaf deze periode begint de paartijd die voortduurt tot eind juni/begin juli. Tijdens dit paarseizoen wordt voornamelijk 's avonds gekwaakt. De kikkers eten alle ongewervelde dieren van dezelfde grootte of kleiner en allerlei insecten. De larven eten vooral planten en dood materiaal van dierlijke oorsprong.

Dagvlinder	Oranjetipje		Deze vlindersoort behoort tot de familie witjes. Mannelijke vlinders hebben oranje punten aan de vleugels. Vrouwtjes zijn wit en te herkennen aan de geelgroen witte kleur als de vleugels gesloten zijn. Het oranjetipje is terug te vinden in hooilanden. Het afzetten van eitjes vindt voornamelijk plaats op bloemhoofdjes die niet of nauwelijks bloeien. Als de rups uit het ei breekt eet deze eerst de eierschaal op. Daarna voedt hij zich met de hawwtjes, dat zijn droge doosvruchten. Wanneer de hawwtjes op zijn, eet hij van de bloemsteeltjes en blaadjes of zoekt een nieuwe plant. Eind april groeit de rups uit tot vlinder die vooral nectar eet van de pinksterbloem en look zonder look.
Bestuiver	Gewone sachembij		De gewone sachembij is één van de acht soorten sachembijen die voorkomen in Nederland. De bij is breedgebouwd, met lange beharing aan zijn middenpoten. Een mannetje is goed te herkennen aan het geelwitte gezicht. Vrouwelijke gewone sachembijen staan bekend om hun lange tong waarmee ze diepliggende nectar bereiken. De gewone sachembij komt veel voor in bloemrijke tuinen, maar ook in open bossen en kustgebieden. De soort nestelt vaak in een groep in de grond. Bij voorkeur in steile oppervlakten zoals rivieroever, dijkellingen en in voegen van oude muren. De bijensoort eet het liefst nectar van bloemen met een lange bloembuis, zoals lip- en vlinderbloemen en sleutelbloemen.

C.2 Ambassadeurssoorten bedrijventerrein

Op het zandgebied:

Zoogdier	Wezel		De wezel is het kleinste zoogdier in Europa en familie van de marterachtigen. Het dier is te herkennen aan zijn korte poten en staart. Wezels leven bij voorkeur in open, droge natuur- en cultuurlandschappen. Soms zijn ze ook te vinden in bossen, duinen, wei- en akkerland. De enige eis die wezels stellen aan hun leefomgeving is dat er goede schuilmogelijkheden zijn en voldoende voedsel. Het dieet bestaat hoofdzakelijk uit muizen. Soms eten ze ook mollen, vogeltjes, slakken, kikkers en insecten.
Vogel	Zwarte roodstaart		De zwarte roodstaart is een opvallende vogel vanwege zijn roestkleurige staart. Mannelijke zwarte roodstaarten hebben zwart/grijze veren met een witte vlek op de vleugels. Vrouwelijke soorten hebben bruingrijze veren. De vogel is te herkennen aan de knarsende tonen die hij maakt. De zwarte roodstaart leeft bij voorkeur in warme, lichte en droge plaatsen. (Bedrijfs)gebouwen, schuttingen en tuinen zijn voorbeelden hiervan. Op vogel broedt in holten in de muren. De zwarte roodstaart eet veel soorten insecten. Van rupsen tot langpootmuggen en spinnen. In de herfst eet hij ook wel eens zaden en fruit.

Reptiel/amfibie	Rugstreeppad	 De rugstreeppad kan 10 centimeter groot worden en is te herkennen aan zijn gele rugstreep. De amfibie is geelbruin of grijsbruin van kleur. De pad kwaakt zo hard, dat hij van kilometers afstand al te horen is. De rugstreeppad is afhankelijk van ondiepe wateren die snel opwarmen. Denk bijvoorbeeld aan tijdelijke poeltjes en plassen of sloten en vennen. Het water mag nooit te zuur zijn, omdat de pad dat niet overleeft. De soort is vooral 's nachts actief. Het dieet van de rugstreeppad bestaat uit vliegen, mieren, spinnen en ongewervelden.
Dagvlinder	Kleine vuurvlinder	 De kleine vuurvlinder is ongeveer 13 millimeter groot. De vlinder is aan de bovenkant van de vleugels oranje met regelmatige zwarte vlekken. De onderkant is grijsbruin met kleine vlekjes. Het verschil tussen de grote en kleine vuurvlinder is terug te zien in de onderkant. De grote vuurvlinder heeft namelijk een lichtblauwe achtervleugel met een oranje band aan de onderkant. De habitat van de vlinder is vrij open en bestaat meestal uit droge gebieden. Schare plekken in graslanden, heidevelden, kapvlakten, braakliggende terreinen, tuinen en bermen zijn plekken waar ze leven. Vrouwtjes van de eerste generatie kiezen voor de ei-afzet met name grotere planten die in een vrij hoge vegetatie groeien. Vrouwtjes van de tweede generatie hebben een voorkeur voor kleine planten die in een vrij korte, schrale vegetatie groeien. Rupsen van deze soort eten alleen de onderzijde van het blad. Half april groeit de rups uit tot vlinder die nectar uit van wel honderd soorten nectarplanten.
Bestuiver	Boomhommel	 De boomhommel is een vrij grote hommel. Het borststuk van de hommel is oranjebruin gekleurd en het achterlijf is zwart met een witte punt. De boomhommel komt van oorsprong alleen in bosgebieden voor, maar heeft zijn habitat inmiddels uitgebreid naar bebouwde gebieden. Boomhommels maken nesten in allerlei holtes zoals in daken, schuren, stallen en in oude vogelnestjes.

In het rivierengebied:

Zoogdier	Bunzing		De bunzing is familie van de marterachtigen en tussen de 33 tot 45 centimeter groot. Het dier is donkerbruin met een witte snuit en witte randen om mijn oren. De habitat van de bunzing bestaat uit kleinschalig landschap met voldoende schuilplekken, zoals oeverbegroeiingen, holle bomen, droge sloten, heggen, bosranden en akkerranden. In de winter leeft de bunzing in de buurt van hollen, nissen en holtes. Kleine knaagdieren zoals konijnen, muizen en ratten zijn het voedsel van de bunzing. Als deze schaars zijn eet hij fruit.
Vogel	Scholekster		De scholekster is een steltloper met een zwartwit verenkleed. Zijn poten en snavel zijn rozerood. Tijdens het vliegen maakt de vogel opvallende witte vleugelstrepen in de lucht en een luidruchtig, schel geluid, klinkend als te-piet te-piet. De habitat van de scholekster bestaat uit natuurgebieden, landelijke gebieden en bebouwde gebieden zoals een bedrijventerrein. De vogels nestelen op open akkers of platte daken met grind. Schelpdieren, wormen, krabben en garnalen vormen de basis van het dieet van de scholekster. Op graslanden eet hij emelten en insecten.
Reptiel/amfibi	Alpenwater-salamander		De alpenwatersalamander is te herkennen aan de feloranje buik. Mannelijke alpenwatersalamanders zijn in het voorjaar donkerblauw en hebben een zwartwit geblokte rugkam. Vrouwelijke soorten zijn meer blauwgrijs tot grijsgroen van kleur. De alpenwatersalamander leeft in beboste gebieden of kleinschalige landschappen met heggen en struwelen. Voor de voortplanting vertrekt de watersalamander naar stilstaand, visarm water. De eieren zet hij af tussen opgevouwen blaadjes van waterplanten. In de winter leeft de soort op het land. Muggen, kikker- en salamandereitjes, kevers, libellen, vliegen en regenwormen zijn de voedselbronnen van de alpenwatersalamander.

Dagvlinder	Gehakkelde aurelia	 De gehakkelde aurelia is een oranje vlinder met zwarte vlekken. De vlinder valt op door zijn aparte gekartelde vleugelvorm. De vliegtijd is van maart tot oktober. Bosranden, open plekken in het bos en in parken en tuinen vormen de habitat van de vlinder. Het vrouwtje zet haar eitjes bij voorkeur af op halfbeschaduwde, vochtige plekken in de beschutting van struweel of bos. De verpoping vindt meestal laag in de vegetatie plaats. Gehakkelde aurelia's voeden zich met nectar van de sleedoorn en bloeiende wilgen, maar ook van de akkerdistel, de braam en koninginnenkruid.
Bestuiver	Gehoornde metselbij	 De gehoornde metselbij is een vrij algemene bijensoort in Nederland, te herkennen aan zijn donker/zwart behaarde kop en borststuk. De achterlijfsegmenten zijn rood/rossig van kleur. Vrouwtjes zijn te herkennen aan hun typische hoorntjes op de voorkant van hun kop. Terwijl mannetjes opvallend witte haren op hun kop hebben. De gehoornde metselbij is voornamelijk te vinden in bebouwde gebieden. De bij nestelt in holle ruimtes, bamboestokken, oude muren of rietstengels. Het voedsel van de gehoornde metselbij bestaat uit stuifmeel en nectar van verschillende plantensoorten.

C.3 Ambassadeurssoorten landelijk gebied

Op het zandgebied:

Zoogdier	Bosspitsmuis		De bosspitsmuis is familie van de spitsmuizen. Het zoogdier heeft een driekleurige vacht. De bovenzijde is donker tot zwartbruin, de flanken zijn lichter bruin en de buik is grijswit. Tussen deze verschillende kleuren zit een geleidelijke overgang. Deze spitsmuis komt in allerlei soorten graslanden en bossen met bodembedekkende vegetatie voor. Hij leeft solitair en is de hele dag actief. Het energie gebruik van het zoogdier is zo hoog dat hij gedurende de dag bijna constant moet eten, als het zoogdier drie uur geen voedsel heeft sterft hij. Het voedsel dat hij eet bestaat uit levende dieren als kevers, wormen en spinnen. Ook eet hij zaden van naaldbomen.
Vogel	Patrijs		Patrijzen zijn standvogels, zij verblijven jaarrond in Nederland. Het is een fazantachtige met een grijsbruin gestreept verenkleed en een opvallende roodachtige staart. De patrijs komt het hele jaar voor in open landelijk gebied, heidevelden en hoogvenen. Een combinatie met ruige dijken, slootranden, wegbermen en houtwallen heeft de voorkeur. De kuikens zijn voor hun voedselvoorziening volledig afhankelijk van insecten. De volwassen patrijs eet zowel planten als insecten.
Reptiel/amfibie	Vinpootsalamander		Vinpootsalamanders zijn kleine salamanders van maximaal 9 centimeter grootte. Hij dankt zijn naam aan de zwarte vinnen die de mannetjes in de voortplantingstijd aan hun achterpoten krijgen. Ook eindigt dan bij het mannetje de staart in een soort draad. Vrouwtjes hebben deze versieringen niet en zijn moeilijk te onderscheiden van de kleine watersalamander. De amfibie komt voor in heidegebieden op de hogere zandgronden en in het heuvellandschap van Zuid-Limburg. Voor voortplanting trekken de vinpootsalamanders naar water. Daar overwinteren zij ook. Het dieet bestaat uit vlokreeftjes, watervlooien en insectenlarven.

Dagvlinder	Oranje zandoogje		Het oranje zandoogje is een vlinder uit de familie van de aurelia's. De vleugels zijn oranje met brede bruine randen en in de vleugelpunten een zwarte vlek met een dubbele witte kern. De vliegtijd is van eind juni tot eind augustus. Het leefgebied van het oranje zandoogje bestaat uit ruige, kruidenrijke plekken met halfschaduw. De ei-afzet vindt plaats op diverse grassoorten, zoals kropaar, rood zwenkgras en gewoon struisgras. Rupsen eten overdag. Ze overwinteren in een diepe graspol en verpoppen tussen vegetatie van verdorde grashalmen, bladeren of verdorde takjes. De vlinders halen hun nectar onder andere uit struikhei en braam.
Bestuiver	Kleine roetbij		Kleine roetbijen worden gemakkelijk verward met zandbijen. Het insect heeft een compact, afgerond borststuk met fijne bestippeling en bruine rugplaten. De beharing is zwart en op de voetleden geelbruin. De kleine roetbij leeft op droge zandgronden, langs bosranden. De soort nestelt communiaal. Dit houdt in dat meerdere vrouwtjes dezelfde ingang gebruiken, maar per vrouwtje een eigen nestruimte hebben. De kleine roetbij bij haalt haar voedsel voornamelijk uit lintbloemen.

In het rivierengebied:

Zoogdier	Watervleermuis		De watervleermuis is een kleine tot middelgrote vleermuis van 4 tot 6 centimeter groot. De vleermuis heeft grote poten met lange borstelharen en is donker grijsbruin van kleur. De spanwijdte van de watervleermuis is 20 tot 30 centimeter. De soort is het meest actief in het donker (laat in de nacht). Het verblijf van de watervleermuis bevindt zich hoofdzakelijk in holten van bomen (bijvoorbeeld spechtengaten), bunkers, forten of onder bruggen. De foerageergebieden bestaan vooral uit wateroppervlakten zoals beschutte waterpartijen of beschutte randen van vijvers. In deze gebieden jagen ze op insecten zoals muggen, dansmuggen, motten en haften.
----------	----------------	--	---

Vogel	Steenuil		De steenuil is een zeer kleine uil, maar lijkt groter door zijn opgezette veren. De uil is voornamelijk bruin tot grijsbruin van kleur met witte strepen en druppelvormige vlekken. Verder heeft de steenuil felgele ogen met witte wenkbrauwen. Het leefgebied bestaat uit kleinschalig landelijk cultuurlandschap. Vaak broedt de steenuil op boerenerven. De roofvogel jaagt in open terrein op veldmuizen en andere kleine zoogdieren. Dit doet hij vanaf paaltjes of bomen. De steenuil blijft gedurende het hele jaar op dezelfde plek wonen.
Reptiel/amfibie	Kamsalamander		De kamsalamander heeft in de rode lijst de status kwetsbaar. De mannelijke kamsalamander heeft in de voortplantingstijd een getande rugkam om vrouwtjes te lokken. Verder is deze salamander te herkennen aan de oranjezwart gespikkelde buik. In vergelijking met andere salamandersoorten is de kamsalamander vrij groot, namelijk 20 centimeter. De kamsalamander leeft in bosrijk landschap met houtwallen en struweel. Om zich voort te planten gaat de amfibie op zoek naar water, waardoor hij veel langs rivieren, beekdalen en op landgoederen voorkomt. In het water eet de watersalamander kreeftachtigen, insecten en larven. Op het land bestaat het voedsel uit wormen, slakken en insecten.
Dagvlinder	Kleine parelmoervlinder		De kleine parelmoervlinder is van oorsprong een echte duinsoort die voornamelijk voorkomt in de kuststreek. Maar ook in het binnenland is de soort terug te vinden. De vleugels zijn oranje met veel zwarte stippen. De onderkanten van de vleugels hebben grote, ovale, zilverkleurige vlekken. De vliegtijd loopt van april tot en met oktober. Het vrouwtje van de kleine parelmoervlinder zet haar eieren het liefst zo laag mogelijk bij de grond af. Elk ei wordt afzonderlijk afgezet. De rupsen zonnen veel op warme plekjes dicht bij de grond (zand, stenen, afgevalen boomschors of planten). De pop van de rupsen hangt net boven de grond. Voor zijn voortbestaan is de vlinder afhankelijk van diverse soorten viooltjes. Later in het seizoen halen ze hun voedsel uit hogere kruiden zoals koninginnenkruid en slangenkruid. Ook de vlinders zonnen veel op open plekken zoals muren, paden en kaal zand.

Bestuiver

Grasbij

De Grasbij is een zandbij met brede, ononderbroken, bruingele haarbanden op het achterlijf. De bij heeft oranjegele scheenbehaaring en bruine kopbehaaring. De grasbij foerageert onder meer op grasland, dijkhellingen en kleinschalig graslandschap. Nesten maken ze vaak in grote getalen bij elkaar in de buurt. Dit doen ze op gazons of in tuinen. Het voedsel haalt de grasbij uit bloeiende bomen of planten zoals wilgen, paardenbloem, klein hoefblad, jacobskruiskruid en boerenwormkruid.

C.4 Ambassadeurssoorten natuurgebied

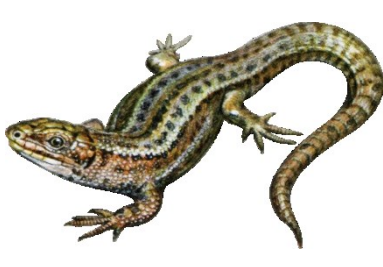
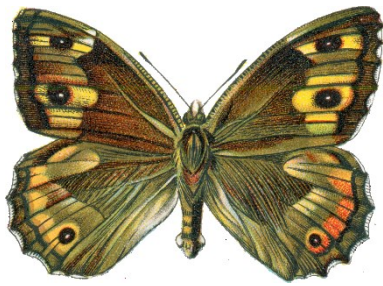
Op het zandgebied:

Zoogdier

Das

De das heeft een grote, brede kop en een zwaargebouwd gedrongen lichaam. Hij heeft korte poten en een korte, brede, bossige staart. In Nederland komt dit zoogdier vooral voor op hogere gronden in het oosten, zuiden en het midden van het land. Op deze plekken komt de das voor in allerlei soorten biotopen. De voorkeur van de das zijn kleinschalige akker- en weidelandschappen met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Ook komen ze voor op open terreinen zoals vochtige heiden en rivierdalen. Dassen zijn niet kieskeurig wat voedsel betreft, ze zijn alleseters en eten dat wat ze direct voor hun neus tegenkomen.

Vogel	Boomvalk		Deze kleine valk wordt gekenmerkt door zijn spitse vleugels en korte staart. Hij heeft een blauwgrijs verenkleed met een roodbruine 'broek'. De habitat van de boomvalk bestaat uit open tot halfopen landschap. Voor de broedperiode zoekt hij het bos op. De boomvalk is gespecialiseerd in het vangen van vliegende prooien. Dit kunnen libellen zijn maar ook andere vogelsoorten zoals een zwaluw.
Reptiel/amfibie	Levendbarende hagedis		De levendbarende hagedis is een kleine, bruine hagedis met een kleine en smalle kop. Mannetjes hebben een oranje buik met veel zwarte stippen. Vrouwjes hebben een gelige buik zonder stippen. Het woord levendbarende verwijst naar de manier waarop de eieren in het lichaam van de hagedis tot ontwikkeling komen. Deze soort komt voor op heide en hoogveen, in open bossen, ruige graslanden, in bermen van spoorwegen en soms ook in de duinen. In de habitat heeft de hagedis ook een vochtige plek nodig. Voorbeelden hiervan zijn oevers en vochtige terreindelen. Het dieet bestaat voornamelijk uit insecten, wormen en spinnen.
Dagvlinder	Heivlinder		De heivlinder is familie van de aurelia's. Hij heeft een grijsbruine kleur met aan de buitenkant een brede oranje band. De vliegtijd van de heivlinder is eind juni tot begin september. Het leefgebied van de heivlinder bestaat uit hogere zandgronden en duinen. Voor het afzetten van de eitjes is vooral schapengras nodig of andere schraalgraslandgrassen. Het ei wordt afgezet in graspollen omringd door kale bodem. De rups eet vooral 's nachts en overwintert in graspollen. De vlinder voedt zich met boomsappen en nectar van struikhei en akkerdistel.

Bestuiver

Weidehommel

De weidehommel is een kleine soort hommel. Vrouwtjes zijn te herkennen aan hun zwart met rood-oranje achterlijf. Mannetjes hebben een geel behaarde kop en borststuk. De habitat van de weidehommel bestaat uit open landschappen, bloemrijke graslanden, bosranden en tuinen. Deze bijen nestelen zich meestal bovengronds in de kruidenlaag. Ze halen stuifmeel en nectar uit vroege voorjaarsbloeiers zoals de wilg en krokus.

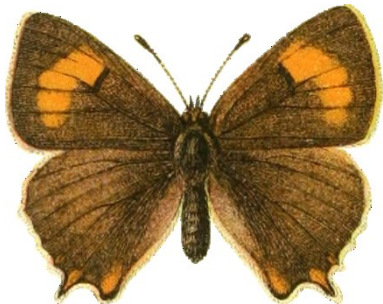
In het rivierengebied:

Zoogdier

Hermelijn

De hermelijn behoort tot de marterachtigen en lijkt veel op een wezel. De hermelijn heeft een roodbruine rug en witte buik, en een lange, behaarde staart met een zwarte puimpunt. In koudere delen van zijn leefgebied wordt de vacht in de winter helemaal wit. De habitat van de hermelijn bestaat uit open plekken zoals velden, weiden, tuinen, heide of moerassen. Zijn nest maakt hij tussen keien of in takkenhopen. Het voedsel bestaat uit woelmuizen, veldmuizen en ratten. De hermelijn vangt zijn prooidieren door met zijn smalle lichaam in de hopen van de kleine knaagdieren te kruipen.

Vogel	Wielewaal	 De wielewaal is het enige familielid van de wielewalenfamilie die voorkomt in de gematigde Europese klimaatzone waarin Nederland zich bevindt. De vogel valt goed op door zijn felle geelzwarte verenkleed. De wielewaal leeft in vochtige, structuurrijke loofbossen waar veel insecten voorkomen. In deze loofbossen verbergt de vogel zich in de bovenste lagen van de bomen. Nachtvlinders, rupsen, maar ook fruit zoals bessen zijn het voedsel van de wielewaal.
Reptiel/amfibie	Boomkikker	 De boomkikker is een kleine grasgroene kikker met zuignappen aan de uiteinden van vingers en tenen. Hiermee kan hij goed klimmen. De groene huidskleur past zich aan de omgeving aan, waardoor de boomkikker zich kan camoufleren. De boomkikker overwintert op het land in oevervegetatie of aangrenzend struweel (bramen). Om zich voort te planten is water nodig. Het dieet bestaat uit insecten zoals krekels, vliegen, motten, kleine sprinkhanen en fruitvliegjes.
Dagvlinder	Sleedoornpage	 De sleedoornpage is familie van de blauwtjes. De vlinder heeft donkerbruine vleugels met een opvallende niervormige oranje vlek. De onderkant is lichtbruine tot oranje met een oranje band en witte strepen. De vliegtijd loopt van eind juli tot eind september. De ei-afzet vindt plaats op de jonge takken van de sleedoorn. Vrijwel altijd worden ze aan de zonnige zijde van het struweel afgezet. De rupsen eten van de sleedoornbladeren en de vlinders eten honingdauw of nectar van de sleedoornbloemen. De sleedoornpage komt voor in sleedoornstruwelen, houtwallen en bosranden. Maar ook zo nu en dan in tuinen en parken in het stedelijk gebied.

De grote bladsnijder is een van de grootste en meest algemene behangersbijen van Nederland. De bij kan 12 tot 16 millimeter groot worden en is te herkennen aan de lange, ruige beharing op de achterlijfsegmenten en het bruin behaarde borststuk. Vrouwtjes zijn te herkennen aan hun buikbehang die vooraan oranjegeel is en achteraan zwart. Mannetjes hebben witte, verbrede tarsleden aan de voorpoten en hun kop is vooraan geel gekleurd. De grote bladsnijder leeft verspreid over Nederland. De bij nestelt bij voorkeur in bestaande holten zoals kevergangen. Ook in dood hout, onder schors, in oude voegen, muren, dikke rietstengels en ook in de grond. De grote bladsnijder voedt zichzelf met nectar en stuifmeel van verschillende planten, maar het liefst met vlinderbloemigen en klokjes.

D. SAMENVATTING PARTICIPATIEPROCES

Participatietraject

Tijdens het maken van de Natuurvisie Land van Cuijk heeft de gemeente een intensief participatieproces gevolgd. Diverse stakeholders zijn betrokken op strategische keuzemomenten. Het participatietraject had vier hoofddoelen:

1. De kwaliteit van de Natuurvisie verhogen door te luisteren naar ideeën en aandachtspunten uit de gemeente.
2. Vertrouwen in het proces en het resultaat (de Natuurvisie) laten groeien in de gemeente.
3. Open en eerlijk zijn over de keuzes die we maken.
4. De wetgeving waaraan we als gemeente moeten voldoen toelichten.

De exacte data, stakeholders en resultaten zijn overzichtelijk in onderstaande tabel samengevat.

Datum	Stakeholder	Doel	Resultaat
14 november 2022	Platform Natuur, Landschap en Ecologie	Het platform vooraan in het proces meenemen om hen in te lichten over de Natuurvisie die vanaf 2023 wordt opgesteld.	Eerste ideeën en meningen vanuit het platform over de toekomstige Natuurvisie. Ideeën die in de Natuurvisie zijn meegenomen zijn: ✓ Pachtgronden gebruiken om de natuurwaarde te verhogen. ✓ Meer stapstenen door het gebruik van kleine landschapselementen in het buitengebied en binnen de bebouwde kom. ✓ Ecologisch en natuurvriendelijk (berm)beheer. ✓ Digitale systemen erbij betrekken. ✓ Minimale wens per landschapstype omschrijven. ✓ Natuurverbindingen van oost naar west.
9 maart 2023	Platform Natuur, Landschap en Ecologie	Samen op zoek gaan naar mogelijkheden voor natuurontwikkeling binnen de vier functiegebieden door middel van drie vragen:	Per functiegebied een poster met antwoord op de drie vragen vanuit verschillende belangenorganisaties van Platform Natuur, Landschap en Ecologie.

Datum	Stakeholder	Doel	Resultaat
		1. Wat speelt er in het functiegebied? 2. Wat is de toekomstdroom voor het functiegebied? 3. Hoe kunnen we de droom bereiken?	Ideeën die in de Natuurvisie zijn meegenomen zijn: ✓ Het creëren van meer natuur. ✓ Natuurinclusief bouwen als standaard. ✓ Inwoners, ondernemers en bedrijven stimuleren om te hun eigen terrein te vergroenen. ✓ Ecologisch (berm)beheer. ✓ Ruimte voor water creëren. ✓ Samenwerking tussen inwoners, (agrarische) ondernemers, organisaties en bedrijven verbeteren. ✓ Extensieve landbouw als buffer rondom natuurgebieden. ✓ Bekendheid subsidiemogelijkheden. ✓ Ecologische verbindingen verbinden en versterken. ✓ Een groennorm.
23 maart 2023	Studenten HAS Green Academy	Input ophalen van studenten die dagelijks bezig zijn met de recentste innovaties op het gebied van natuur. Zij kregen dezelfde vragen als het platform Natuur, Landschap en Ecologie.	Per functiegebied een poster met antwoord op de drie vragen vanuit de HAS Green Academy studenten. Ideeën die in de Natuurvisie zijn meegenomen zijn: ✓ Meer verbindingen tussen natuurgebieden. ✓ Natuur die aansluit bij het landschap. ✓ Meer natuurinclusieve gebouwen, bedrijventerreinen en woningen. ✓ Dorpsranden inrichten voor recreatie. ✓ Samenwerken met inwoners, (agrarische) ondernemers, organisaties en bedrijven. ✓ Meer kruidenrijke graslanden in plaats van Engels raaigras aanplanten. ✓ Subsidies voor agrarische ondernemers. ✓ Ruimte creëren voor natuur en water.

Datum	Stakeholder	Doel	Resultaat
23 maart 2023	Gemeenteraad Land van Cuijk	1. De raad informeren waarom we een Natuurvisie maken en hoe we dit doen. 2. De raad per functiegebied vragen welke visie ze op het gebied van natuur hebben voor dat gebied.	Input van de raad over hun visie voor de natuur per functiegebied. De belangrijkste conclusies na deze avond luiden als volgt: ✓ De droom voor de natuur in woongebieden is dat het groen en de bomen in de woongebieden divers zijn. Ook moet natuur uitnodigen tot recreatie. ✓ De droom voor de natuur op bedrijventerreinen is dat er meer groen komt in deze gebieden om te wandelen en pauzeren. ✓ De droom voor de natuur in het landelijk gebied is dat de agrarische ondernemer op één staat en dat zij zich samen met de gemeente inzetten voor de natuur. Bloemrijke akkerranden, bosschages in de wei en natuurlijke waterbronnen zijn hier voorbeelden van. ✓ De droom voor de natuur in de natuurgebieden is aan de ene kant dat natuur haar gang mag gaan. Aan de andere kant gaf de raad aan dat natuurgebieden netjes moeten zijn en niet moet overwoekeren.
Voorjaar 2023	Inwoners gemeente Land van Cuijk	Kwaliteit van de Natuurvisie verhogen door ideeën en aandachtspunten rondom natuur van inwoners op te halen.	Statistische input via een digitale vragenlijst vanuit ongeveer 1000 inwoners uit de gemeente Land van Cuijk over de natuur in de gemeente. De belangrijkste conclusies uit de vragenlijst luiden als volgt: ✓ Bijna alle deelnemers vinden natuur in de gemeente (zeer) belangrijk.

Datum	Stakeholder	Doel	Resultaat
			✓ Driekwart van de deelnemers is bereid om bij te dragen aan het verbeteren van de natuur in de woonomgeving. Dit wil men bereiken door: 1) Kleinschalige natuur toe te voegen in het buitengebied. 2) Bestaande natuur te versterken. 3) Meer natuur in dorpen ✓ Bijna alle deelnemers vinden dat de natuur buiten de bebouwde kom mag doorlopen tot in de woongebieden.
Voorjaar 2023	Belangenorganisaties en ondernemers binnen de gemeente Land van Cuijk	Kwaliteit van de Natuurvisie verhogen door ideeën en aandachtspunten rondom natuur van ondernemers en belangenorganisaties binnen de gemeente op te halen.	Statistische input via een digitale vragenlijst vanuit vijf belangenorganisaties en ondernemers over de natuur in de gemeente. De belangrijkste conclusies uit de vragenlijst luiden als volgt: ✓ Deelnemers vinden aanwezig van natuur (zeer) belangrijk. ✓ Om een optimale droom werkelijk te laten worden is gebiedsgerichte samenwerking nodig tussen de gemeente en de belangenorganisaties en ondernemers.
9 mei 2023	College van Burgemeester en Wethouders	1. Het college informeren over de Natuurvisie zelf en het proces rondom de Natuurvisie. 2. Input ophalen over: a. Uitgangspunten van de Omgevingsvisie. b. De aanpak van het participatietraject. c. Thema's/onderwerpen die in de Natuurvisie behandeld moeten worden.	Input verzameld over a tot en met d die bij het doel staan beschreven. Het college stelden voor om de volgende onderwerpen mee te nemen in de Natuurvisie: ✓ Bewustwording over de meerwaarde van natuur. ✓ Aansluiting van dorpsommetjes op de natuur.

Datum	Stakeholder	Doel	Resultaat
		d. Hoe ambitieus we moeten omgaan met natuur.	✓ Aantrekkelijke groene recreatie. ✓ Goede samenwerking met agrarische ondernemers. ✓ Inpassing economische waarden.
11 mei 2023	Platform Natuur, Landschap en Ecologie	Per functiedeelgebied een visie vormen.	Input via Mentimeter opgehaald voor het vormen van een visie per functiedeelgebied. Ideeën die in de Natuurvisie zijn meegenomen zijn: ✓ Achteruitgang van biodiversiteit moet niet alleen gestopt worden, maar juist vooruitgaan. ✓ Samenwerken is de basis om een goede natuur te krijgen. ✓ Gebouwen en berdjventerreinen vergroenen maken met gevelgroen, groene daktuinen en het aanplanten van nieuw groen. ✓ Ecologisch en natuurvriendelijk beheren. ✓ Subsidies stimuleren om inwoners en ondernemers te belonen. ✓ Blauwe dooradering door de gehele gemeente. ✓ Landschapselementen in het landelijk gebied. ✓ Ambities handhaven. ✓ Goede, betrouwbare methodes om biodiversiteit te meten in de komende jaren. ✓ Water- en natuurkwaliteit verbeteren.
8 juni 2023	Gemeenteraad Land van Cuijk	De gemeenteraad bijpraten over de Natuurvisie.	De gemeenteraad is op de hoogte en heeft input gegeven op de eerste concept natuurdoelen van de Natuurvisie. De belangrijkste conclusies na deze avond luiden als volgt: ✓ Er moet een kaart worden opgesteld waarop de natuurgebieden staan.

Datum	Stakeholder	Doel	Resultaat
			✓ Natuur moet gedeeltelijk toegankelijk blijven voor recreanten. ✓ Samenwerken is nodig om de natuurdoelen te bereiken. ✓ (Verkeers)veiligheid moet meegenomen worden bij ecologisch (berm)beheer.
14 september 2023	Platform Natuur, Landschap en Ecologie	Het platform updaten over het proces.	Het platform is op de hoogte van de voortgang en de natuurdoelen en -maatregelen die vanuit eerdere participatiemomenten zijn gevormd.
23 november 2023	Gemeenteraad Land van Cuijk	De definitieve concept natuurdoelen en -maatregelen voorleggen aan de gemeenteraad en hen een aantal natuurdoelen en -maatregelen voorleggen waarover nog een beslissing gemaakt moet worden.	Laatste input over de natuurdoelen en -maatregelen verzamelen en verwerken voor een 100% versie.
19 december 2023	Platform Natuur, Landschap en Ecologie	Huidige stand van zaken van de Natuurvisie en werkprogramma's toelichten.	Het platform op de hoogte gebracht van de 95% versie van de Natuurvisie. En laatste input ophalen over de werkprogramma's (hoofdstuk 7).
25 januari 2024	Gemeenteraad Land van Cuijk	95% van de Natuurvisie bespreken met de gemeenteraad.	Laatste opmerkingen en vragen vanuit de raad ontvangen om te verwerken in de definitieve Natuurvisie.

E. BEREKENING GROENNORM

De Nederlandse overheid stelt een richtlijn van 75 m² openbaar groen per woning. In de gemeente Land van Cuijk hebben we als ambitie om deze richtlijn voor iedere *nieuwe* woning binnen de gemeentegrenzen te volgen om meer te doen voor de natuur. Onze groennorm wordt 100 m² openbaar groen per nieuwe woning. Zo waarborgen we een groene, gezonde leefomgeving waar ruimte is om onze natuurdoelen- en maatregelen te halen⁶².

Het is niet altijd mogelijk om 100 m² openbaar groen te realiseren. Daarom heeft de gemeente een omreken tabel voor groen samengesteld. Bij projecten waar 100 m² niet haalbaar is, moet in eerste instantie de projectontwikkelaar bewijzen dat het niet haalbaar is en waarom dat het geval is. Daarna kan de oplossing worden gezocht in beplantingstypes en kunnen de omrekenpercentages worden gehanteerd.

Categorie	Bepantingstype	Groennorm per woning
Belevingsgroen	Gras en struiken	100 m ²
Belevingsgroen	Bomen: 1e grootte 2e grootte 3e grootte	1 boom staat gelijk aan: 10 m ² 6 m ² 4 m ²
Gebruiksgroen	Bomen en struiken met toegang voor wandelen, sporten of spelen. Gazons zonder hoge beplanting vallen niet onder deze regeling.	oppervlakte vermenigvuldigen met 1,25 dus 80 m ² staat gelijk aan 100 m ²

Tabel Bijlage E.1: omrekenpercentages voor verschillende soorten groen.

De groennorm moet gehaald worden binnen de plangrenzen van nieuwe ontwikkelingen en heeft dus gevolgen voor de inrichting van een nieuw plan. Alleen wanneer het aantoonbaar niet mogelijk is om binnen de plangrenzen de groennorm te halen, kan het college van burgemeester en wethouders beslissen dat het groen bij uitzondering wordt gecompenseerd op een plek buiten het plangebied die voor alle bewoners van het plangebied lopend bereikbaar is. Volgens de 3-30-300 regel wordt de bereikbaarheid op 300 meter afstand gesteld.

E.1 Compensatiegroen bij inbreidingen

Ook bij inbreidingen en/of renovatieprojecten streeft de gemeente naar een groennorm van 100 m² per woning. Daar is het wel moeilijker te realiseren, dus kunnen groene gevels en daken bijdragen aan de groennorm. Daarvoor hanteert gemeente Land van Cuijk de volgende omrekenpercentages:

Locatie	Bepantingstype	Benodigde oppervlakte per woning
Gevel	Klimplanten	telt mee voor 75%, dus 135 m ²
Gevel	Groene wand gevelsysteem	telt mee voor 100%, dus 100 m ²
Dak	Sedum	telt mee voor 50%, dus 200 m ²
Dak	Siergrassen/vaste planten	telt mee voor 75%, dus 135 m ²

⁶² Nota Ruimte 2004 – Ruimte voor ontwikkeling

Dak	Struiken en bomen	telt mee voor 100%, dus 100 m ²
Dak	Openbaar toegankelijke daktuin	telt mee voor 125%, dus 80 m ²

Tabel Bijlage E.2: omrekenpercentages voor dak- en gevelgroen.

De groennorm van 100 m² wordt in deze visie voor het eerst geïntroduceerd. De gemeente gaat testen in hoeverre het beleidspunt uitvoerbaar is. Het kan zijn dat de groennorm aan de hand van die testen wordt bijgesteld.